

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra primární pedagogiky

Diplomová práce

Ilona Špinarová

Plán environmentální výchovy na málotřídní škole v Loděnicích

Olomouc 2012

Vedoucí práce: PhDr. Vlasta Hrdličková, Ph. D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Univerzitě Palackého v Olomouci v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Dovoluji si tímto poděkovat PhDr. Vlastě Hrdličkové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce.

Ilona Špinarová

Obsah

Úvod.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 České školství na přelomu 20. a 21. století.....	10
1.1 Změny v českém školství na počátku 21. století.....	12
2 Environmentální výchova na základní škole.....	14
2.1 Environmentální výchova – definice a vymezení pojmů.....	14
2.2 Vývoj environmentální výchovy ve vzdělávání v České republice.....	14
2.2.1 Pojetí environmentální výchovy od počátku 20. století po rok 1989.....	15
2.2.2 Environmentální výchova po roce 1989.....	16
2.3 Cíle environmentální výchovy.....	18
2.4 Specifika environmentální výchovy na 1. stupni základní školy.....	19
3 Státní dokumenty a začlenění environmentální výchovy do vzdělávání.....	22
3.1 Státní dokumenty a koncepce environmentální výchovy.....	22
3.2 Školské dokumenty a koncepce environmentální výchovy.....	23
3.3 Environmentální výchova jako průřezové téma.....	25
3.3.1 Charakteristika průřezového tématu Environmentální výchova.....	25
II EMPIRICKÁ ČÁST.....	29
4 Školní vzdělávací program a environmentální výchova na Základní škole Loděnice.....	30
4.1 Začlenění průřezového tématu environmentální výchova ve Školním vzdělávacím programu na Základní škole Loděnice.....	31
4.1.1 Průřezové téma environmentální výchova ve Školním vzdělávacím programu.....	31
4.2 Návrh plánu environmentální výchovy pro 1. stupeň na málotřídní škole v Loděnicích.....	32
4.3 Měsíc září: krajina a lidé.....	36
4.3.1 Poznávej polní plodiny.....	36
4.3.2 Poznávej polní plodiny.....	39
4.3.3 Půda a člověk – od pravěku po současnost.....	42
4.4 Měsíc říjen - Příroda na podzim.....	44
4.4.1 Princezniny korále.....	44
4.4.2 Poznej kdo jsem, poznej co jsem.....	45
4.4.3 Poznej kdo jsem, poznej co jsem.....	46
4.5 Měsíc listopad - Podzimní paleta.....	50
4.5.1 Podzimní paleta.....	50
4.5.2 Podzimní paleta.....	51
4.5.3 Podzimní příroda.....	51
4.6 Měsíc prosinec – Stopy ve sněhu.....	55
4.6.1 Co je napsáno na sněhu.....	55
4.6.2 Co je napsáno na sněhu.....	56
4.6.3 Co přečteš ve sněhu.....	62
4.7 Měsíc leden – Začarovaná voda.....	63
4.7.1 Z čeho jsou sněhové vločky.....	63
4.7.2 Jaké podoby má voda.....	64
4.7.3 Jaké podoby má voda.....	66
4.8 Měsíc únor – Není strom jako strom.....	68
4.8.1 Jehličnaté a listnaté stromy v zimním období.....	68
4.8.2 Jehličnaté a listnaté stromy v zimním období.....	69

4.8.3Jak v zimě poznáte stromy jehličnaté a listnaté.....	70
4.9Měsíc březen – Co to tu roste, co to tu kvete?.....	73
4.9.1Změny v jarní přírodě.....	73
4.9.2Změny v jarní přírodě.....	74
4.9.3Jaro už je tady.....	78
4.10Měsíc duben – Den Země.....	81
4.10.1Umíme třídít odpad.....	81
4.10.2Umíme třídít odpad.....	82
4.10.3Jak můžeš pomoci Zemi.....	85
4.11Měsíc květen – Na zahradě.....	87
4.11.1Poznáváme zeleninu.....	87
4.11.2Poznáváme zeleninu.....	88
4.11.3Ptáci v naší přírodě.....	90
4.12Měsíc červen – Všechno v létě ožívá.....	94
4.12.1V říši hmyzu.....	94
4.12.2Na myslivecké chatě.....	96
4.12.3Na myslivecké chatě.....	97
5Výzkum.....	99
5.1Cíle výzkumu.....	99
5.2Použité metody výzkumu.....	100
5.3Zkoumaný vzorek.....	100
5.4Výsledky výzkumu.....	100
5.4.1Chodíš(jezdíš) ven do přírody? (park, zahrada ,les, hory).....	100
5.4.2S kým chodíš (jezdíš) do přírody?.....	102
5.4.3Když dostaneš na výběr, půjdeš raději do supermarketu nebo do přírody?.....	103
5.4.4Mají tvoji rodiče zahradu?.....	103
5.4.5Mají tvoji prarodiče (babička, dědeček) zahradu?.....	104
5.4.6Pracuješ na zahradě? Pokud pracuješ, napiš, co děláš.....	105
5.4.7Staráš se o nějaké domácí zvíře?.....	106
5.4.8Máte doma pokojové rostliny?.....	107
5.4.9Pečuješ o pokojové rostliny?.....	108
5.4.10Jak pečuješ o pokojové rostliny?.....	109
5.4.11Jezdíš na letní prázdninové tábory?.....	110
5.4.12Kam bys jel o prázdninách nejraději?.....	111
5.4.13Čteš knihy o přírodě?.....	112
5.4.14Čteš časopisy o přírodě?.....	113
5.4.15Zúčastnil ses některé akce na ochranu přírody.....	115
5.4.16Zasadil jsi nějakou rostlinu (strom, květina, zelenina)?.....	116
5.4.17Sypeš v zimě ptákům krmivo?.....	117
5.4.18Myslíš si, že rostliny a živočichové volně žijící v přírodě jsou pro člověka důležití?.....	118
5.4.19Víš, kde jsou umístěny kontejnery na tříděný odpad u vás ve vesnici, ve městě?.....	119
5.4.20Třídíte doma odpad?.....	120
5.4.21O tom jak se máš chovat v přírodě tě informují: rodiče, dědeček a babička, sourozenci, učitel ve škole.....	121
5.5Závěr výzkumu.....	122
6Závěr.....	124

Použitá literatura:.....	126
Použité prameny:.....	128
Seznam příloh:.....	137
Přílohy	
Anotace	

Úvod

Téma diplomové práce, které se týká environmentální výchovy jsem si vybrala proto, že sama mám k přírodě blízký vztah. Každodenní pobyt venku je pro mě samozřejmostí. Stromy, louky nebo řeka poskytují člověku pocit klidu a harmonie. Mnohému se můžeme jako lidé od přírody učit. Stačí se umět kolem sebe pozorně dívat a naslouchat. K přírodě by měl člověk přistupovat s jistou dávkou pokory a úcty, neboť člověk a příroda spolu existují ve vzájemném vztahu již od nepaměti.

Protože učím na základní škole, moje práce se týká environmentální výchovy dětí na 1. stupni základní školy. V tomto věku mají děti k přírodě ve velké většině pozitivní vztah. Je důležité pozitivní vztah podporovat a rozvíjet. V tomto věku se utváří základy pro hodnoty, postoje, názory, které si děti ponesou do budoucna. Učitel je ten, kdo má dítě vychovávat a vést. V oblasti environmentální výchovy je důležité, aby učitel uměl vysvětlit, že člověk není pánem přírody, ale že je na přírodě závislý a podle toho se k ní musí také chovat.

V teoretické části se zabývám změnami českého školství na přelomu 20. a 21. století. Environmentální výchova nebyla v osnovách jednotlivých škol ještě uzákoněna, ale objevuje se především v přírodovědných předmětech. Historie environmentální výchovy od počátků do současnosti a vývoj pojmů jsou další součástí kapitol diplomové práce v teoretické části. Po roce 1989 dochází v českém školství ke změnám. V legislativě byly uzákoněny nové školské dokumenty, pro základní školu nejdůležitější Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Na základě tohoto programu si školy vytváří Školní vzdělávací program. Environmentální výchova začíná zaujímat důležité postavení ve vzdělávání již v mateřské škole a pokračuje na škole základní. Diplomová práce se týká dětí na 1. stupni základní školy a pro ně platí určitá specifika ve výuce environmentální výchovy. Proto se v teoretické části zmiňuji i o těchto zvláštностech. Environmentální výchova jako každá výchova má svůj cíl, o němž se hovoří v jedné z kapitol teoretické části.

Empirická část obsahuje plán environmentální výchovy navrhovaný pro Základní školu v Loděnicích, kde pracuji. 1. stupeň na naší škole je málotřídní. Návrh plánu environmentální výchovy se týká sloučených tříd. Plán jsem sestavila vždy společný pro 1. a 2. ročník, pro 4. a 5. ročník. Samostatně je sestaven plán pro 3. ročník, který se nachází na rozhraní

prvního a druhého vzdělávacího období. Empirická část popisuje začlenění environmentální výchovy do vzdělávání na Základní škole v Loděnicích. Jedná se především o Školní vzdělávací program, jehož součástí je environmentální výchova na této škole. Další část diplomové práce tvoří výzkumné šetření, které se zaměřuje na vztah a chování dětí k přírodě. Zajímalo mě, jaký postoj děti k přírodě mají a také to, jestli existují rozdíly mezi dětmi z města a z vesnice.

Výchova člověka – dítěte je vždy záležitost dlouhodobá a svoje úsilí může vychovatel zhodnotit až s odstupem času. Stejně tak je to ve výchově environmentální. Jedině jedinec, který má otevřené srdce, otevřenou čistou mysl, umí slevit ze svého materiálního pohodlí, je nadějí pro další existenci lidstva. Děti – žáci jsou právě možná ti, kdo budou v budoucnu rozhodovat a utvářet svět ať již v místním nebo světovém měřítku. Pokud nepoznají a nepochopí přírodu, její zákony a procesy, které v ní probíhají, může to vést k nezodpovědnému chování, k zbytečnému plýtvání přírodními i lidskými zdroji. Tak se tomu děje především ve společnosti konzumní.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 České školství na přelomu 20. a 21. století

Výchova a vzdělávání patří k lidské společnosti od nepaměti. Tento výchovný a vzdělávací proces převzala instituce s názvem škola. H. Grecmanová uvádí, že školy na našem území prokazatelně vznikaly již v období Velké Moravy. Byly to školy katedrální, školy farní a s rozvojem měst se vytváří školy městské. (Grecmanová, H. a kol. 2002). Téma diplomové práce se týká environmentální výchovy, to znamená také přírody a ochrany přírody. V českém školství je environmentální výchova poměrně novým pojmem. O tom budu hovořit v další části práce. Nyní se zaměřím na to, zda a jak byla tato výchova zařazena do učebních osnov základního vzdělávání. Základním vzděláváním označujeme vzdělávání, které probíhá na úrovni primární školy podle mezinárodní klasifikace vzdělávání. Základní škola poskytuje základní vzdělávání. Má devět ročníků a dělí se na první stupeň, který je tvořen prvním až pátým ročníkem a druhý stupeň tvořený šestým až devátým ročníkem. Současný stav našeho základního školství určuje Zákon o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol tak zvaný školský zákon (Grecmanová, H. a kol. 2002). V roce 1995 byl vypracován dokument pro základní vzdělávání tzv. Standard základního vzdělávání. Tvořily ho programy pro základní vzdělávání. Byla to: **Obecná škola, Základní škola a Národní škola**. Tato forma vzdělávání měla zajistit větší volnost ve vzdělávání a podpořit respektování osobnosti žáků, jejich zájmů a rozvíjet dovednosti a vědomosti žáků. (Rychtecký, A., Fialová, L., 2004).

V programu **Obecná škola** mají předměty prvouka, vlastivěda a přírodopis poskytnout žákům prvotní ucelený obraz světa. Za cíl si Obecná škola klade rozvoj osobnosti žáka především jeho vzděláním. Díky své vzdělanosti žák hlouběji rozumí světu a svému místu v něm. Člověk ze své pozice přejímá ve světě a za svět zodpovědnost. V učebních osnovách se environmentální výchova samostatně nevyskytuje. Prvky výchovy k přírodě se objevují v předmětu prvouka v 1. a 2. ročníku, kdy žáci během roku pozorují změny v přírodě, hledají jejich příčiny, sledují vzájemné působení člověka na jeho životní prostředí. Přírodopisné učivo v 5. ročníku se zabývá odpovědností lidí za udržení životních podmínek na Zemi (www.msmt.cz/vzdelavani/).

Vzdělávací program **Základní škola** si klade za cíl získání kvalitních základů moderního všeobecného vzdělání pro všechny žáky. V 1. až 5. ročníku mají žáci získat na základě elementárních poznatků přirozeně názorný, ale přitom ucelený obraz přírodního a společenského prostředí. V hodnotových cílech se objevuje požadavek pocitu zodpovědnosti za životní prostředí. V učivu prvouky pro 1. až 3. ročník v tematickém okruhu Krajina kolem nás nalezneme kapitolu, která se týká životního prostředí: lidské zásahy v krajině, jejich vliv na životní prostředí, ochrana krajiny, chráněné oblasti. Tematický okruh s názvem Příroda obsahuje učivo: vztah člověka a přírody, citlivé a účelné využívání přírody, necitlivé zásahy do přírody, ochrana přírody, péče o přírodu. Specifickým cílem přírodovědy pro 4. a 5. ročník je mimo jiné také to, aby si žáci vytvořili kladný vztah k přírodě, ke svému zdravému způsobu života i k ochraně životního prostředí jako celku. V učivu pro 5. ročník Člověk, jeho životní podmínky a vztahy k prostředí se probírají vlivy člověka na prostředí, ochrana přírody a prostředí. Kapitola s názvem Přístupy k obsahu a organizaci výuky podotýká, že ve výuce se mohou uplatnit ekologické hry, modelové situace i vlastní zkušenosti žáků. Zdůrazňuje se též regionální princip, což umožňuje i co nejvíce činností s přírodninami i práci přímo v terénu jako je např. školní zahrada, blízké okolí školy. (Vzdělávací program ZŠ, 1996)

V charakteristice programu **Národní škola** najdeme zmínku, že trvale udržitelný rozvoj světa je, kromě jiného, možný jen tehdy, budou-li mezi lidmi dobré mezilidské vztahy založené na oboustranné lásce a úctě. Totéž platí i pro vztahy člověka k ostatním živým bytostem, živočichům a rostlinám. V 1. až 3. ročníku se otázkami vztahu člověk x příroda jako tradičně věnuje předmět prvouka. Nalezneme zde kmenové učivo – třídění odpadů, pozorování přírody, ochrana přírody a životního prostředí.

Ve 4. ročníku v přírodovědě je jedním z cílů v oblasti postojů kladný emotivní vztah k přírodě a ochrana životního prostředí. Ohrožení planety Země je jedním z celků kmenového učiva. V 5. ročníku se v osnovách tohoto předmětu hovoří o ekologii. Žáci se dozví o závislosti a ovlivňování člověka a krajiny, o ekologických katastrofách, o významu lesa. Další okruhy jsou: prospěšné a škodlivé zásahy člověka do přírody a krajiny, zemědělství jako specifická lidská činnost zásadně ovlivňující krajinu, doprava, průmyslová výroba ve vztahu k životnímu prostředí. (www.msmt.cz/vzdelavani/)

Vedle tradiční školy státní se začaly objevovat na přelomu 19. a 20. století **školy alternativní**. Jak uvádí Svobodová, J. – Jůva, V. (1996, str. 5) „jde o rozsáhlý a mnohostranně orientovaný pokus překonat a změnit tradiční školu“. Alternativní školy mohou být církevní, soukromé i státní. Mají navzájem odlišný obsah vzdělávání, metody a prostředky. Společná pro ně je kritika školy tradiční. Mezi nejznámější alternativní školy u nás patří škola waldorfská, montessoriovská, jenská. Jak je v osnovách těchto škol definována environmentální výchova? Ve waldorfské škole striktní učební plány neexistují, škola má pouze rámcové plány. Předmět podobný prvouce začíná teprve ve 4. ročníku. V rámcových plánech pro střední stupeň, který tvoří 5. - 8. ročník, je uvedeno, že žáci pozorují dění ve svém blízkém okolí a učí se vyjadřovat k hospodářským, politickým a kulturním problémům. Zvláštností ve waldorfských školách je oslava svátků souvisejících např. s ročními obdobími. V dětech tyto akce mají vyvolat pocity propojenosti člověka s přírodou, se Zemí i s celým vesmírem.

Montessoriovská pedagogika se ve svém pojetí výchovy vztahem k přírodě konkrétněji nezabývá. Pouze zmiňuje, že se dítě v rámci seberealizace projevuje ohleduplně jak v sociálních vztazích, tak i ve vztahu k přírodě. (Svobodová, J., Jůva, V., 1996). Významným pro reformy v oblasti školství se stává rok 1989 a následující roky po tzv. sametové revoluci. V této době nastává liberalizace celé společnosti a tím i liberalizace a reorganizace školství.

Stále častěji se začaly objevovat hlasy, které poukazovaly na potřebu změn v českém školství a vymezení nových konkrétních cílů, kterých by měla škola i školská zařízení dosáhnout. Proto byl Ministerstvem školství vydán státní dokument tzv. Bílá kniha – Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Tímto dokumentem byly stanoveny cíle dalšího vývoje vzdělávání v České republice. Od roku 2007 začal platit Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání .(www.msmt.cz -dokumenty)

1.1 Změny v českém školství na počátku 21. století

Převratnou změnou v českém školství bylo zavedení nových kurikulárních dokumentů pro předškolní, základní a střední vzdělávání. Tyto dokumenty fungují ve dvou úrovních. Tzv. státní úroveň zajišťuje Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy.

Školní vzdělávací programy vytvořené individuálně každou školou představují tzv. školní úroveň.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání obsahuje dlouhodobé cíle, vymezuje obsah vzdělávacích oblastí, zařazuje průřezová témata a specifikuje úroveň klíčových kompetencí. (RVP ZV, 2005)

2 Environmentální výchova na základní škole

2.1 Environmentální výchova – definice a vymezení pojmů

Pro environmentální výchovu se v minulosti objevovala různá označení. Například jak uvádí Horká, H. (2005, str. 25) „*výchova k ochraně přírody*“, „*výchova a vzdělávání v oblasti životního prostředí*“, „*výchova k péči o životní prostředí*“, „*ekologická výchova*“ nebo „*výchova pro trvale udržitelný rozvoj*“. V České republice dosud přetrvává jazykový i pojmový nesoulad ve výrazech environmentální a ekologická výchova.

Pojem **environmentální výchova** se překládá z anglického slova environmental education. Environment – životní prostředí a education – vzdělávání nebo výchova, která směřuje k souladu člověka s životním prostředím. Environmentální výchova má směřovat k poznávání životního prostředí a vést ke zvyšování spoluodpovědnosti člověka za stav přírody. (www.msmt.cz) Pojem ekologie se nyní nejčastěji vymezuje jako vědní obor, zkoumající vztahy a vzájemnou provázanost mezi organismy a jejich prostředím. Podle Máchala, A. (2007) můžeme termínem ekologický označit vše, co se týká ekologie jako vědního oboru, ale také i to, co se týká životního prostředí. Slovo ekologický je možné používat ve smyslu vědního oboru ekologie nebo ve významu týkající se životního prostředí. Mezi pedagogy, odborníky i širokou veřejností se termín ekologická výchova ujal .

Začal se objevovat i v názvech různých státních nebo soukromých institucí a středisek např.: Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory, centra ekologické výchovy apod.

V 90. letech 20. století zavedlo Ministerstvo životního prostředí používání termínu „*environmentální výchova*“, který je zakotven ve Státním programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Jak zdůrazňuje Máchal, A. (2007, str. 14) „*pro účely ekopedagogické praxe ve školách a střediscích ekologické výchovy je možné (i vhodné) považovat pojmy „ekologická výchova“ a „environmentální výchova“ za stejnocenné.*“ Ve své práci budu používat termín environmentální výchova.

2.2 Vývoj environmentální výchovy ve vzdělávání v České republice

Environmentální výchova prošla určitým historickým vývojem. V minulých letech byla především chápána jako výchova k ochraně přírody. Již v 19. století pronikly do školní

výchovy snahy o vytvoření kladného vztahu žáků ke zvířatům, k rostlinám i k ostatním formám života. Žáci měli využívat zejména svoje vlastní poznatky, které získali pobytem v přírodě. Ekologická/environmentální výchova se ve škole objevovala jako součást výuky přírodovědy, vlastivědy nebo prvouky. Učitelé se snažili v rámci těchto předmětů u dětí vypěstovat pozitivní vztah k přírodě a také zdůrazňovali potřebu se o přírodu starat a chránit ji. (Dlouhá, J., 2000). Kolářová, H. (2006) zdůrazňuje, že environmentální výchova je obor, který zvláště v posledních letech prošel velmi dynamickým vývojem a pojetí oboru se proměnilo.

2.2.1 Pojetí environmentální výchovy od počátku 20. století po rok 1989

Ve 20. letech 20. století bylo navrhováno zavést samostatný učební předmět zaměřený na ochranu přírody a v tomto oboru vyškolit všechny učitele. V učebnicích vlastivědy, prvouky nebo v čítankách jsou děti vedeny k lidskému chování ke zvířatům a také k soucitu s nimi. Neoddělitelnou součástí výuky jsou předměty přírodovědné. I když v této době lidé považují přírodu za něco, co je zde pro člověka, pro uspokojování jeho potřeb, přesto nezapomínají na ohleduplnost a šetrnost vůči přírodě. (Horká, H., 2005) „*Láska k přírodě patří k výchovným hodnotám.*“ (Horká, H., 2005, str. 14) Po roce 1945 začalo docházet k postupnému odcizování člověka od přírody. Aby žáci získali opět pozitivní vztah k přírodě, byly využívány vyučovací formy jako např. exkurze do přírody, tábory v přírodě nebo výlety. (Horká, H., 2005) V 60. letech 20. století se dostávala výchova k ochraně přírody do škol v podobě zájmových kroužků a nepovinných předmětů. Ve školních dokumentech nebyla tato výchova ještě právně zakotvena. (Horká, H., 2005) V období 70. let se výchova k ochraně životního prostředí odehrávala zejména při mimoškolních aktivitách, ve stanicích malých přírodovědců nebo v domovech mládeže. V roce 1974 vznikla Akce Brontosaurus a později Hnutí Brontosaurus. Toto hnutí bylo zaměřeno na výchovu k péči o životní prostředí a vyvolalo velký ohlas u dětí a mládeže v té době. (cs.wikipedia.org/wiki).

V roce 1975 vychází metodický materiál pro zařazení pěti témat do výuky. Jednalo se o témata: člověk a příroda, přírodní zdroje, rostliny a živočichové, lesy a zeleň v krajině, ochrana přírody a její význam. Bylo zjištěno, že po zavedení těchto témat do výuky značně vzrostla aktivita mládeže v oblasti ochrany přírody. Danuše Kvasničková v roce 1985 používá

ve své zprávě z resortního výzkumného úkolu Výchova k péči o životní prostředí na školách všech stupňů nový termín „*ekologická výchova*“. V této zprávě zaznělo také to, že ekologie má být základní součástí vzdělávání evropského občana a má vést žáky k větší aktivitě při řešení místních ekologických problémů a posílit jejich vztah k regionu. (Horká, H., 2005)

2.2.2 Environmentální výchova po roce 1989

S rychle se měnící globální situací se dostává do popředí otázka ekologické/environmentální výchovy a vzdělávání a to především ve státech Evropské unie. V roce 1991 byl přijat dokument „**Pečujeme o Zemi**“. Dokument má za cíl zajistit důstojný život nejen člověku, ale i všem ostatním živým organismům. (Horká, H., 2005) V roce 1992 se konala Konference Spojených národů v Rio de Janeiru. Tato konference se týkala řešení problémů životního prostředí a hledání cesty trvale udržitelného rozvoje. Nejdůležitějším přijatým dokumentem byla **Agenda 21**. Není sice právním dokumentem, ale jde o výzvu k celé lidské společnosti jakými prostředky a jak dosáhnout přechodu k trvale udržitelnému rozvoji. Agenda 21 zdůrazňuje nutnost vzdělávání lidí a tím i schopnost změny postojů a názorů. (Ganguly, P., 1995).

Pojem **trvale udržitelný rozvoj** se objevil v roce 1987 ve zprávě Světové komise pro životní prostředí a rozvoj. Zde je tento pojem vyjádřen jako „*rozvoj, který uspokojuje potřeby současné, aniž by byla ohrožena možnost uspokojovat potřeby generací příštích*“. (Jančářová, I., 2004, str. 92). Šlégl, J. a kol. (2002) považuje trvale udržitelný rozvoj za nezbytný trend k tomu, aby byla zachována možnost uspokojovat základní životní potřeby současných i budoucích generací a přitom nebyla ohrožena rozmanitost přírody ani funkce ekosystémů. Vznik trvale udržitelného rozvoje je spjat s vývojem vztahu lidské společnosti k přírodě a k potřebě stále se zvyšující péče o životní prostředí. Je to proces dlouhodobý a náročný. (Ganguly, P., 1995). Podle Hany Kolářové (2006) by měl být rozvoj trvale udržitelné společnosti pochopen jako neustále se vyvíjející a měnící proces učení. Kotovicová, J. (2009) uvádí, že trvale udržitelný způsob života je zaměřen na hledání a budování harmonie mezi lidskou společností a přírodou, na uvědomování si vlastní zodpovědnosti vůči ostatním lidem, příštím generacím a přírodě.

Moderní filozofie pokládá za jednu z hlavních příčin všech ekologických konfliktů lidské odcizení se přírodě. Proto vyvstává nutnost vytvoření nové etiky ve vztahu k životnímu prostředí. (Šlégl, J. a kol., 2002) Je potřeba žáky naučit více přemýšlet o příčinách a následcích, předvídat rizika, změnit jejich hodnotový žebříček ve prospěch odpovědnosti a uvědomělosti. Podle Jany Dlouhé (2009) bychom mohli celý dlouhý proces vývoje vztahu příroda versus člověk vyjádřit zjednodušeně. Ve starověku lidstvo uctívalo přírodu jako božstvo. Ve středověku si člověk přírody váží, přistupuje k ní šetrně, ochraňuje ji jako zdroj obživy. Návrat k přírodě se silně projevuje v 19. století a už v 1. polovině 20. století si lidé začínají uvědomovat, že přírodu je potřeba chránit.

V 70. - 80. letech 20. století nastalo vyčerpání přírodních zdrojů, protože člověk nedokázal změnit svoje sobecké chování. Na konci 20. století si člověk uvědomil, že globální problémy je nutno řešit a pochopil i nutnost trvale udržitelného rozvoje. Na přelomu 20. a 21. století dochází k celosvětové globalizaci a člověk řeší problémy nerovnosti a chudoby ve světě. Jaká nás čekají témata v příštích letech? Podle Dlouhé, J. (2009) budou lidé nuceni řešit sociální, ekonomickou, etnickou a environmentální bezpečnost. Když odborníci poukazují na pomalý pokrok v řešení ekologických problémů, dochází k jednoznačnému závěru. Vše závisí na vědomí lidí a rozvinutí jejich ekologického myšlení. Jestliže mají lidé myslet ekologicky znamená to, že, *„musí vztahovat své myšlení k mnohem větším prostorovým, časovým a sociálním rozměrům, než to činili doposud.“* (Librová, H., 1988, s. 14) Každý člověk nemusí toto proekologické myšlení ovládat, důležité je, aby se jím řídila společnost jako celek. Není tím však řečeno, že obyčejní lidé by se neměli o otázky ekologie zajímat. Právě opak je pravdou. Hana Librová (1988) podotýká nutnost, aby ekologická/environmentální výchova a osvěta oslovovaly co největší počet posluchačů, žáků. Vždyť právě z nich mohou vyrůst budoucí odpovědní pracovníci, kteří budou o přírodním prostředí rozhodovat. Důležité je také rozvíjet duchovní život každého jedince (Horká, H., 2005), protože kulturní a morální úpadek společnosti jsou většinou ukazatelem absence duchovního rozměru. (Kučerová, S., 1990). Dnešní člověk ví, že si večer má vyčistit zuby, před jídlem umýt ruce, nenapil by se špinavé nebo závadné vody. Přesto mu ještě stále není jasné, že voda v řece není samočistička, která zvládne jakýkoliv odpad, že přehnojováním si vlastně otravuje svoji potravu. Mnohdy si neuvědomuje, že všechny rostliny a živočichové,

ačkoliv jsou většinou lidí lhostejní, mají svoje nezastupitelné místo v ekosystému přírody. Ještě ne všichni lidé pochopili, že chránění přírody je projevem úcty člověka k životu. *„Tato neznalost a nepochopení významu přírodních procesů může vést k plýtvání přírodními hodnotami i výsledky lidské práce, příznačnému pro konzumní společnost.“* (Čeřovský, J., Závěský, A., 1989, str. 5) Člověk vlastní více materiálních statků nemusí být přece spokojenější nebo šťastnější než ten, kdo žije přiměřeně a skromněji. Stále větší důraz se musí klást na kvalitu života a k tomu patří právě tyto morální hodnoty: úcta ke všem živým organismům, altruismus, solidarita. Příroda nemá být chráněna jen pro člověka, ale *„příroda má hodnotu sama o sobě.“* (Šlégl, J. a kol., 2002, str. 148)

2.3 Cíle environmentální výchovy

Co je cílem environmentální výchovy? Nejdříve se pokusíme definovat termín cíl výuky. J. Průcha v Pedagogickém slovníku uvádí, že se jedná o didaktickou kategorii vymezující účel, záměr výuky, výstup, výsledek výuky. Cíle výuky můžeme charakterizovat v kvalitách předpokládaných výsledků, kterých má žák dosáhnout – hodnoty a postoje, praktické dovednosti, poznatky a porozumění. (Průcha a kol., 2003) Máchal, A. pokládá za prvořadý cíl environmentální/ekologické výchovy zvyšování ekologické gramotnosti. Za ekologickou gramotnost je pokládáno především *„získání základních znalostí a dovedností potřebných k pochopení zákonitostí vztahů člověka a biosféry, k praktickému řešení ekologických problémů a ke včasné prevenci jejich vzniku, k prosazování zásad udržitelného rozvoje do každodenního života rodiny i společnosti.“* (Máchal, A., 2007, str. 18). Činčera, J. (2007, str. 17) považuje za základní cíl environmentální výchovy *„poznávání přírody a to nejlépe přímo v přírodě“*.

Blížkovský, B. (1994, str. 13) podotýká, že člověk je ohrožován svým okolím a toto okolí ohrožuje nejvíce sám člověk. *„Jen kulturně vyspělí jedinci mohou kultivovat své okolí a málokdo tak vydatně kultivuje sám sebe jako lidé kultivující přírodu a společnost.“* Blížkovský, B. (1994, str. 14) považuje výchovu za *„cílevědomé utváření vztahů člověka ke světu tj. k přírodě, k společnosti, k sobě samému.“* Cílem environmentální výchovy by mělo být poznávání přírody, přírodních dějů a zákonitostí, utvoření a upevnění kladného vztahu k přírodě. J. Skýbová (2008) se domnívá, že teprve pokud si člověk vytvoří pozitivní

a láskyplný vztah k životnímu prostředí, které ho obklopuje, může být schopen řešit i problémy globálního charakteru. Za cíl environmentální výchovy je také možno považovat vyvolání zájmu u dětí i dospělých o šetrnější způsob života a o takové chování a jednání, které je v souladu s principy udržitelného způsobu života. (Máchal, A., 2007) Hana Horká (1998) vidí cíl environmentální výchovy v naučení člověka chápat přírodu a vztah k ní jako jednu ze základních hodnot. Dalším cílem je zastavit vzdalování se dětí přírodě a naopak je přivést k tomu, aby se příroda a pobyt v ní staly každodenní potřebou. Jana Dlouhá (2009) vnímá jako jeden ze základních cílů environmentální výchovy připravit člověka tak, aby dokázal rozpoznat a chápat komplikované vztahy mezi moderní lidskou společností a přírodou. Takto připravený člověk je schopen řešit problémy nebo jim dokonce předcházet. Environmentální výchova má nespočet cílů a tyto cíle nejsou zrovna nejmenší. Vždyť toho, aby žáci ekologicky mysleli a také ekologicky jednali, není právě snadné dosáhnout. Tyto nemateriální hodnoty musí žák přijmout za vlastní, musí si je „zvnitřnit“ a ztotožnit se s nimi. V dnešní době děti stráví více času u počítače nebo u televize než v přírodě. V tomto ohledu je velmi potřebná výchova ve škole, aby objasňovala, co znamená způsob života, kterým žijeme, a jaký vliv na budoucnost naší planety to může mít. Přínosné pro děti je i to, jestliže mohou pozorovat život v přírodě na vlastní oči, zúčastnit se vycházky do lesa, do zoo. (Papoušek, J., 2000). Na 1. stupni má nezastupitelnou úlohu učitel, který je pro většinu dětí vzorem. V tomto dětském věku napomáhá výchovnému působení ve všech oblastech i v „propřírodní“ výchově kladný citový vztah k živým tvorům, především zvířatům a zájem dětí o přímý kontakt s přírodou. Důležitým faktorem v tomto věkovém období je dětská zvědavost a touha po objevování nového. Na paměti bychom měli mít i to, že environmentální vzdělávání by nemělo být založeno na katastrofických situacích, ale především na situacích realistických. (Dlouhá, J., 2009)

2.4 Specifika environmentální výchovy na 1. stupni základní školy

Na 1. stupni základní školy má environmentální výchova své zvláštnosti. Je to dáno především věkem žáků. V mladším školním věku jsou děti zvědavé, vnímavé a většinou pozitivně naladěné k okolnímu světu. K tomuto věku patří spontánnost a hravost i potřeba objevovat nové věci. Aktivní činnost je pro děti jedním z charakteristických rysů ve vztahu

ke krajině. Rády hledají různé přírodní skrýše, zajímají je houby, lesní plody a zvířata, milují vodu. (Librová, H., 1988) Děti mají většinou přírodu a živé tvory rády. Dovedou se vcítit do živých tvorů, ztotožnit se s nimi. (Skýbová, J., 2008). Podle Horké, H. (1993) je důležité respektovat zvláštnosti tohoto věku u dětí na 1. stupni základní školy. Jedná se o dětský spontánní projev, zvýšenou aktivitu, potřebu experimentace, subjektivismus, bohatou fantazii. Toto období je jedno z nejdůležitějších pro rozvoj ekologického citění. Názory dětí ve vztahu k přírodě jsou většinou správné, ale vyžadují určité vedení dospělým – rodičem, pedagogem.

Učitel má vést žáky k ohleduplnému vztahu ke všemu živému, k druhým lidem, k uvědomování si svého jednání a chování a k ekologickým činnostem přiměřeným věku. Je důležité, aby uměl dětem vysvětlit závislost člověka na přírodě i hodnotu přírody jako takové. Učitel by měl vést žáky prostřednictvím praktických a poznávacích činností k vnímání světa všemi smysly, pozorováním jevů a skutečností, jejich popisováním, srovnáváním a k zamyšlení se nad nimi. Jana Skýbová (2008) doporučuje využít metodu prožitku, zážitku. Podotýká, že prožitková metoda je trvalejší než pouze slovní vysvětlování. Důležitou úlohu ve výchově má také hra. „*Hry jsou plnohodnotný a efektivní výchovný prostředek.*“ (Skýbová, J. 2008, str. 16). Hra přispívá k zajištění pozornosti, podněcuje zájem o danou problematiku. Napomáhá i rozvoji osobnosti a učí schopnosti komunikace a spolupráce ve skupině. Děti v tomto věku jsou dobře ovlivnitelné, učitel na ně může vhodně působit. Velkým přínosem je i spolupráce školy s ekologicky zaměřenými organizacemi (Máchal, A., 2000). Na zřeteli bychom měli mít to, že děti učíme i svým osobním příkladem. Děti se také ovlivňují mezi sebou navzájem. Pro vytvoření kladného vztahu k přírodě můžeme využít čtení knížek o přírodě, o zvířecích hrdinech nebo vyprávění o přírodě. Poznatkovou složku je vhodné propojit se složkou emocionální. Pokud má dítě – žák něco respektovat, v našem případě přírodu, pak to musí dobře poznat. Na základě těchto znalostí může domýšlet následky své činnosti a vhodně ovlivňovat volené postupy. Říkáme, že je nutná ekologická gramotnost, tzn. „*ekologicky myslet.*“ „*Ekologickou gramotností se rozumí potřebné znalosti o podstatě života, o zákonitostech vztahů organismů a prostředí. Obecná ekologická gramotnost by měla být racionálním základem odpovědného vztahu jedince k prostředí.*“ (Horká, H., 1993, str. 33)

Žijeme v době, která je rychlá, překotná. Žijeme v době internetu, počítačů, supermarketů, geneticky modifikovaných potravin. Žijeme v uspěchaném 21. století. Tato doba má svá

negativa, ale i své pozitivní stránky. Většina z nás má auto, pěkný dům nebo byt, hezké oblečení, dobré jídlo. Naše moderní společnost se zakládá především na hodnotách materiálních a hodnoty duchovní jsou do jisté míry opomíjeny.

K těmto duchovním hodnotám patří i úcta k přírodě a ke všem živým bytostem, vzájemná tolerance a ochota ke spolupráci. (Horká, H., 2000). Pokud chceme, aby naše společnost nebyla jen konzumní, musíme klást velký důraz na výchovu dětí a mládeže.

Výchovou je každý jedinec ovlivňován již od nejútlejšího věku. Základem je výchova v rodině, tam dítě přejímá hlavní modely chování. Důležitou úlohu hraje také škola a další organizace. Činčera J. považuje environmentální výchovu za možnou prevenci. Vidí v ní také „cestu ke sladění člověka s řádem Bytí.“ (Činčera, J., 2007, str. 12)

Environmentální výchova podporuje utváření vztahu dětí k živým bytostem a k přírodě.

Smyslem environmentální výchovy je vypěstovat u dětí nesobecké postoje ve prospěch přírody a schopnost „*bohatého života skromnými prostředky*.“ (Máchal, A., 2007, str. 14)

V mladším školním věku tzn. na prvním stupni základní školy jsou děti citlivé a vnímavé. Mají kladný citový vztah ke zvířatům, k rostlinám. Naplno pracuje jejich fantazie, jsou emoční. Proto je potřeba všech těchto aspektů využít a učit děti citlivě vnímat krajinu a přírodu kolem sebe. To, co do dětí vložíme v raném věku, to ovlivňuje jejich další postoje k okolnímu světu, k lidem a k přírodě.

3 Státní dokumenty a začlenění environmentální výchovy do vzdělávání

3.1 Státní dokumenty a koncepce environmentální výchovy

Prvním vládním dokumentem týkající se zejména ekologické výchovy bylo usnesení vlády ČR č. 232/92 ke strategii státní podpory ekologické výchovy v ČR na 90. léta. V tomto dokumentu se hovoří o vytváření podmínek pro přípravu studentů pedagogických oborů, učitelů i výchovných pracovníků v oblasti ekologické/environmentální výchovy. (racek.vlada.cz) Zákon o životním prostředí č.17/92 Sb.poukazuje na nutnost provádět vzdělávání, výchovu a osvětu tak,aby myšlení a jednání člověka bylo v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje Toto myšlení vede k vědomí práva na příznivé životní prostředí, ale i k odpovědnosti za zachování kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho projevech. (www.eis.cz/dokumenty) V Zákoně o ochraně přírody a krajiny je stanoveno, že Ministerstvo životního prostředí spolupracuje s Ministerstvem školství České republiky v zajišťování ekologické výchovy a vzdělávání. Dále se zde ukládá orgánům kraje spolupracovat s ostatními správními úřady na zajišťování ekologické výchovy a vzdělávání. (kyjeok.sweb.cz/)

Zákonem o právu na informace o životním prostředí se stanovuje Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvu životního prostředí i krajům podporovat výchovu, vzdělávání a osvětu veřejnosti v oblasti ochrany životního prostředí. Zdůrazňuje se především zaměření na výchovu dětí a mládeže.(www.cka.cc) Ve vládním usnesení z roku 1999 dostává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy za úkol zajistit environmentální výchovu a osvětu ve školní i mimoškolní výchově, podporovat další vzdělávání učitelů v této oblasti. Školy mají zajišťovat environmentální osvětu, výchovu a vzdělávání mladé generace.

Meziresortní dohoda o spolupráci v oblasti environmentální osvěty, vzdělávání a výchovy mezi Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy ukládá Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy podpořit postupné zavedení environmentální výchovy a vzdělávání do všech předmětů, osnov a učebních plánů na všech stupních škol. (www.mzp.cz)

Nejdůležitějším dokumentem pro environmentální výchovu se stává Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice, který byl schválen v roce 2000. (www.mzp.cz)

3.2 Školské dokumenty a koncepce environmentální výchovy

Můžeme říci, že environmentální výchova má na základní škole integrační úlohu. Zahrnuje v sobě jak cíle etické a mravní výchovy, tak také priority vzdělávání pro 21. století. Environmentální výchova usiluje o to, aby žáci dovedli spolupracovat, samostatně myslet a jednat. Cílem environmentální výchovy je pochopení globálních problémů Země a nutnost jejich řešení pro zachování života na Zemi. (Horká, H., 2005)

Se změnami po roce 1989 v českém školství se environmentální výchova dostává do nových osnov pro základní vzdělávání. Jsou to Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) a na školské úrovni školní vzdělávací program. (ŠVP) Environmentální výchova je zde zakotvena jako jedno z průřezových témat. Podle Rámcového vzdělávacího programu je cílem a smyslem vzdělávání vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Získané klíčové kompetence tvoří důležitý základ pro celoživotní učení žáka, jeho vstup do života a do pracovního procesu. V Rámcovém vzdělávacím programu je zdůrazňována spolupráce žáků ve výuce, rozvoj kritického myšlení a komunikačních dovedností. V etapě základního vzdělávání se za klíčové kompetence považují: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní.

„Kompetence k učení

- *Žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy*
- *samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti (RVP ZV, 2005, str. 14)*

Kompetence k řešení problémů

- *Žák vnímá nejružnější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení na základě vlastních zkušeností a úsudku*
- *vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, vytrvale hledá konečné řešení problému*
- *samostatně řeší problémy*
- *osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací*
- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí a dovede je obhájit (RVP ZV, 2005, str. 15)*

Kompetence komunikativní

- *Žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *rozumí různým typům textů a záznamům, přemýšlí o nich, reaguje na ně (RVP ZV, 2005, str. 15)*

Kompetence občanské

- *Žák respektuje přesvědčení druhých lidí*
- *rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, chová se zodpovědně v krizových situacích*
- *chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti (RVP ZV, 2005, str. 16)*

Kompetence sociální a personální

- *Žák účinně spolupracuje ve skupině, pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce*
- *přispívá k diskusi v malé skupině, i k debatě celé třídy, chápe potřebu spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu (RVP ZV, 2005, str. 16)*

Kompetence pracovní

- *Žák přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí*
- *využívá znalostí a zkušeností získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost (RVP ZV, 2005, str. 17)“*

3.3 Environmentální výchova jako průřezové téma

Průřezová témata zastupují v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání okruhy současných problémů světa, jsou neoddělitelnou součástí základního vzdělávání. Průřezová témata formují osobnost žáků a jsou příležitostí pro individuální uplatnění. Podporují vzájemnou spolupráci mezi žáky a rozvíjí jejich osobnost v oblasti postojů a hodnot. Průřezová témata jsou povinnou součástí vzdělávání na základní škole. V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova demokratického občana**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Environmentální výchova**
- **Mediální výchova**

3.3.1 Charakteristika průřezového tématu Environmentální výchova

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, *„vede environmentální výchova jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, tj. k pochopení nezbytnosti postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince. Vede jedince k aktivní účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků.“* (RVP ZV, 2005, str. 89)

Průřezové téma se realizuje ve většině vzdělávacích oblastí. Vědomosti a dovednosti získané v těchto oblastech postupným propojováním, upevňováním a rozšiřováním umožňují environmentální výchově vytvoření celistvého pohledu. Ve vzdělávací oblasti **Člověk a jeho**

svět poskytuje průřezové téma ucelený elementární pohled na přírodu i prostředí, které nás obklopuje. Učí pozorovat, citlivě zaznamenávat a zhodnotit důsledky lidského jednání, přispívá k osvojování si elementárních návyků a dovedností aktivního zodpovědného přístupu k prostředí v běžném životě. Usiluje o maximální využití přímých kontaktů žáků s okolním prostředím, výrazně ovlivňuje citovou stránku osobnosti jedince.

Vzdělávací oblast **Člověk a příroda** klade důraz na pochopení objektivní platnosti přírodních zákonitostí od nejméně složitých ekosystémů až po biosféru jako celek, postavení člověka v přírodě a komplexní funkce ekosystémů ve vztahu k lidské společnosti.

Ve vzdělávací oblasti **Člověk a společnost** téma odhaluje souvislosti mezi ekologickými, technicko-ekonomickými a sociálními jevy a klade důraz na preventivní obezřetnost v jednání a další principy udržitelnosti rozvoje. Ve vzdělávací oblasti **Člověk a zdraví** se téma zabývá problematikou vlivů prostředí na zdraví jedince i na zdraví ostatních lidí. Problémy současného světa vedou k poznání nezbytnosti péče o přírodu při organizování hromadných sportovních akcí. Ve vzdělávací oblasti **Informační a komunikační technologie** umožňuje průřezové téma aktivně používat výpočetní techniku (internet) při zjišťování současných informací o stavu prostředí, rozpoznat vážnost ekologických problémů a rozpoznat jejich propojenost. Komunikační technologie podporují zájem o možnosti řešení ekologických problémů navazováním kontaktů v této oblasti a možností předáváním si informací v rámci kraje, republiky i EU a světa. Vzdělávací oblast **Umění a kultura** poskytuje environmentální výchově spoustu příležitostí pro zamýšlení se nad vztahem člověka a jeho prostředím, k uvědomování si přírodního i sociálního prostředí jako zdroje inspirace pro vytváření kulturních a uměleckých hodnot a přispívá k vnímání estetických kvalit prostředí. Propojení tématu se vzdělávací oblastí **Člověk a svět práce** se uskutečňuje skrze konkrétní pracovní aktivity ve prospěch životního prostředí. Umožňuje poznávat význam a role různých profesí vzhledem k životnímu prostředí (RVP ZV, 2005) V Rámcovém vzdělávacím programu se objevují také tematické okruhy, které mají umožnit pochopení problémů dnešního světa a vztah člověka k životnímu prostředí. Žáci si mají uvědomit základní podmínky života a odpovědnost současné generace za život v budoucnosti.

Jsou to tyto tematické okruhy: **Ekosystémy, Základní podmínky života, Lidské aktivity a problémy životního prostředí, Vztah člověka k prostředí.** (RVP ZV, 2005). Podle Hany

Horké (2005) jsou podmínky pro naplňování témat závislé na materiálně technickém vybavení školy a svou roli hraje také prostředí školy. Důležitá je spolupráce mezi pedagogy navzájem, spolupráce s vedením školy i s rodiči . Velmi přínosné jsou vazby na střediska a centra environmentální/ekologické výchovy, která mohou realizovat integrovaná témata ve škole nebo na svých působištích. Prostřednictvím environmentální výchovy by měli žáci získat praktické dovednosti spojené s pobytem v přírodě, získat odpovědnost za své chování v přírodě a k přírodě, zapojit se dle svých možností do aktivit pro její ochranu. Další důležité kompetence jsou: kritické myšlení, spolupráce ve skupině, komunikativní dovednosti a práce s informacemi.

Prvky environmentální výchovy na základní škole můžeme na prvním stupni základní školy nalézt v několika předmětech.

Prvouka – „*Domov, Naše obec*“ - vztah k přírodě a životnímu prostředí svého kraje, svého místa bydliště. Pro utvoření vztahu k domovu, k blízkému okolí je důležité se snažit využívat regionálních prvků, zvláštností, zvyklostí daného kraje. Je velmi pravděpodobné, že žák potom bude chránit a zlepšovat místo, kde žije, které dobře zná a ke kterému si vytvořil osobní vztah. Jako výstup vzdělávání je, že žáci se v rámci svých možností podílejí konkrétními aktivitami na udržování kvalitního životního prostředí. Zároveň se učí šetrnému chování k přírodě a k životnímu prostředí.

Přírodověda – žáci poznávají souvislosti mezi živou a neživou přírodou. Výstupem je snaha chránit všechny složky životního prostředí a zaujímat globální postoj k ochraně životního prostředí. Aktivním poznáváním přírody v nejbližším okolí k ní žáci získávají kladný vztah.

Vlastivěda - žáci získávají informace o škodlivosti některých činností lidské společnosti na přírodu a životní prostředí, učí se hledat a navrhnout různá řešení. Výstup – žáci se učí chránit přírodu v nejbližším okolí domova, školy.

Tělesná výchova – v tomto předmětu se dá využít příroda pro pohybové aktivity nejrůznějších druhů, dobře se zde dají aplikovat zásady ekologického myšlení a chování v přírodě především při turistice.

Výtvarná výchova – žáci se zde mohou zabývat ztvárněním přírody během celého školního roku, mohou zachytit vlivy člověka na přírodu jak pozitivní, tak i negativní.
(Skýbová, J., 2008)

II EMPIRICKÁ ČÁST

4 Školní vzdělávací program a environmentální výchova na Základní škole Loděnice

Několik roků pracuji jako učitelka 1. stupně na Základní škole v Loděnicích. Praktickou část své diplomové práce tj. návrh plánu environmentální výchovy jsem proto sestavila pro tuto školu.

Základní škola a Mateřská škola, Loděnice leží asi 30 km jižně od Brna. Má 98 žáků a 10 pedagogů. Do školy dojíždí žáci z okolních obcí. Nízký počet žáků v jednotlivých ročnících na 1. stupni si vyžádal sloučení ročníků. Budova školy se nachází na rozlehlém pozemku na okraji obce. Ke škole patří školní zahrada, okrasný parčík a starý jabloňový sad. Zbývající plocha je zatravněna a využívá se při některých akcích pořádaných školou, k venkovním pobytům družiny a k odpočinku žáků ve volných hodinách. Poloha školy na okraji obce umožňuje žákům každodenní kontakt s přírodou. Loděnická škola je zapojena do sítě **M.R.K.E.V.** a do projektu **Ekoškola**. V oblasti environmentální výchovy spolupracujeme s okolními malotřídními školami i mateřskými školami. Na škole probíhá sběr starého papíru a třídění odpadu. Kromě jiného škola preferuje environmentální výchovu. Průřezové téma environmentální výchova je od školního roku 2008 / 2009 součástí koncepce školy. Motivační název Školního vzdělávacího programu je „*Škola zdravého stylu*“.

V oblasti environmentální výchovy se škola zaměřuje na výchovné a vzdělávací cíle. Žáci by měli znát jednotlivé přírodní ekosystémy, umět pozorovat přírodu a přírodní jevy. Měli by si uvědomovat, že přírodu a přírodní jevy nemůžeme žádnou technikou nahradit a že člověk svými aktivitami způsobuje změny v přírodě, a to nejen změny pozitivní. Žáci se učí diskutovat nad problémy, které se týkají přírody a její ochrany. Měli by se umět zapojit do případných ekologických aktivit dle svých možností.

Součástí naší environmentální koncepce je získání mezinárodního titulu Ekoškola. Ředitel školy i ostatní pedagogové se podílí na realizaci environmentální výchovy. Žáci jsou vedeni k šetrnosti k životnímu prostředí. Vzdělávání v oblasti hospodaření s odpady jsou i všichni zaměstnanci školy. V budově jsou umístěny koše na třídění papíru, plastu, skla, baterií, bioodpadu. Na chodbě stojí nádoba na sběr hliníku. Potřebné informace o třídění odpadu najdou žáci na nástěnce.

Naše škola spolupracuje s organizacemi i jednotlivci, kteří se zabývají environmentální výchovou. Žáci se pravidelně zúčastňují výchovných programů ŠZEV Lipka Brno. Snažíme se zábavnou i poučnou formou poznávat přírodu a přírodní rezervace v našem regionu pod vedením odborníků. (Hájková, S., 2008)

4.1 Začlenění průřezového tématu environmentální výchova ve Školním vzdělávacím programu na Základní škole Loděnice

Školní vzdělávací program vychází z požadavků rodičů, z možností a tradic školy. Plán je sestaven tak, aby si žáci postupně osvojovali klíčové kompetence, které stanovuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. K tomu směřuje každodenní vyučování, akce a další činnosti související se školou.

Cílem environmentální výchovy je vytvořit u žáků projevy pozitivního chování, jednání a prožívání. Dalším stejně důležitým cílem je i podpora a rozvoj dobrých vztahů k lidem a k přírodě. Hlavní důraz v environmentální výchově je kladen na ekologicky myslícího jedince.

Škola chce žáky vychovat v zodpovědné a svobodné občany, kteří znají a uplatňují svá práva, ale zároveň plní své povinnosti. (ŠVP ZŠ Loděnice)

4.1.1 Průřezové téma environmentální výchova ve Školním vzdělávacím programu

Ve Školním vzdělávacím programu se téma environmentální výchovy objevuje v těchto okruzích:

Člověk a společnost – objevují se souvislosti mezi jevy ekologickými, sociálními a technickými. Je kladen důraz na princip udržitelnosti rozvoje.

Člověk a zdraví – oblast se zaměřuje na působení vlivů prostředí na člověka a jeho zdraví

Informační a komunikační technologie – téma umožňuje aktivně využívat výpočetní techniku (internet) pro zjišťování údajů o ekologických problémech, o stavu životního prostředí a zkoumat možnou propojenost těchto jevů. Komunikační technologie podporuje zájem o možná řešení ekologických problémů. Umožňuje předávat si informace v rámci kraje, státu, unie nebo celého světa.

Umění a kultura – v této oblasti se příroda stává zdrojem pro vytvoření kulturních a uměleckých hodnot. Nabízí se také otázky zamyšlení nad vztahem člověk a příroda.

Člověk a svět práce – toto téma se naplňuje pracovními aktivitami ve prospěch přírody a životního prostředí.

Ve školním vzdělávacím programu Základní školy v Loděnicích jsou okruhy týkající se environmentální výchovy pokryty následovně:

„Ekosystémy – 1. ročník prvouka: rozmanitost přírody, výtvarná výchova – rozvíjení smyslové citlivosti, uplatňování subjektivity

4. a 5. ročník přírodověda : rozmanitost přírody

Základní podmínky života – 1. ročník - pracovní činnosti: práce s přírodním materiálem

4. a 5. ročník - přírodověda: rozmanitost přírody

Lidské aktivity a problémy životního prostředí – 1. ročník - prvouka: rozmanitost přírody, 2., 3., 5. ročník - pracovní činnosti: pěstitelské práce, 5. ročník informační technologie: základy práce s počítačem

Vztah člověka k prostředí - 1. ročník – prvouka: rozmanitost přírody, člověk a jeho zdraví, výtvarná výchova: uplatňování subjektivity, ověřování komunikačních účinků, tělesná výchova: činnosti ovlivňující zdraví, činnosti podporující pohybové učení, 2. ročník – český jazyk a literatura: literární výchova, komunikační a slohová výchova, 3. ročník – pracovní činnosti: pěstitelské práce, 4. ročník – přírodověda: rozmanitost přírody, pracovní činnosti: pěstitelské činnosti, 5. ročník – informační technologie: základy práce s počítačem, přírodověda: rozmanitost přírody, pracovní činnosti: pěstitelské činnosti“ (ŠVP Loděnice, str. 52 – 56)

4.2 Návrh plánu environmentální výchovy pro 1. stupeň na málotřídní škole v Loděnicích

Plán environmentální výchovy je určen všem žákům prvního stupně. Tento plán je rozdělen na jednotlivé měsíce v průběhu celého školního roku. V každém měsíci je rozpracováno jedno nebo více témat, které k danému období tématicky patří. Jednotlivá témata se týkají jak přírody živé, tak i přírody neživé. Do okruhu **živé přírody** patří

např.: živočichové v průběhu ročních období, rostliny v průběhu ročních období, užitkové a okrasné rostliny. **Neživé přírodě** jsou věnována témata jako např. voda, půda, odpady.

V tematickém plánu jsou zastoupeny také okruhy týkající se domácí ekologie – odpady, a šetrnost vůči životnímu prostředí – šetření vodou, energií, surovinami. Metodicky jsou témata zpracována ve třech variantách: pro **1. a 2. ročník**, pro **3. ročník** a pro **4. a 5. ročník**. Úvodní slovo a zadané úkoly jsou zpracovány tak, aby odpovídaly úrovni dovedností, znalostí a myšlení dané věkové skupiny.

Postoje k okolnímu světu i k přírodě si děti utvářejí už v rodině, rodiče jsou pro ně prvním vzorem v chování a jednání. Cílem environmentální výchovy ve škole je, aby děti vnímaly přírodu kolem sebe už od nejútlejšího věku, aby se cítily součástí přírody a aby k ní získávaly pozitivní vztah. Ve škole je třeba poznatky o přírodě podávat zábavnou formou a pokud možno doplněnou smyslovým prožitkem. Ukázat dětem, že v přírodě najdou spoustu zvláštních a zajímavých tvarů, ucítí různé vůně, uslyší nespočetné množství zvuků. Pak se toto učení pro děti stane zajímavé a postupně pochopí, že pro člověka je příroda důležitou součástí života.

Bohužel, podle mého názoru, většina dnešních dětí pobyt v přírodě nevyhledává, netouží v ní pobývat, hrát si. Děti této doby dávají přednost světu virtuálnímu, který najdou v počítačových hrách. Raději sedí před monitorem počítače než někde na louce nebo v lese. Děti mi připadají také hodně choulostivé, nejsou zvyklé na nepřízeň počasí, nerady chodí dlouho pěšky. Rodina i škola má těžký úkol: motivovat děti tak, aby jejich vztah k přírodě byl dobrý, stálý a celoživotní.

Na dalších stránkách předkládám návrh plánu environmentální výchovy. Návrh plánu je rozepsán na jednotlivé měsíce v průběhu celého školního roku. Následně uvádím metodické rozpracování jednotlivých navrhovaných aktivit.

Září

Krajina a lidé – pozorování přírody v okolí školy, ve vesnici, práce na polích, v sadě, na zahradě, důležitost půdy pro člověka, využívání půdy člověkem, ošetřování půdy – chemické x přírodní ošetřování půdy

Říjen

Příroda na podzim – změny v přírodě, podzimní plody: šípky, žaludy, kaštany, jeřabiny – sběr + tvoření z přírodnin

Den stromů – poznávání a určování stromů, keřů, důležitost stromů pro člověka, plody stromů, listy, stromy v pohádkách, kůra stromů, léčivá síla stromů, zasad' si svůj strom

Listopad

Podzimní paleta – barvy podzimu, listy stromů – tvoření obrazů v přírodě, pozorování příprav přírody na zimu

Prosinec

Stopy ve sněhu – vycházka a hledání stop ve sněhu v okolí školy, určování stop, zvířata v zimní přírodě – potrava, úkryt

Pozorování stálých ptáků v krmítku

Leden

Začarovaná voda – sníh a led, povídání o vodě, koloběh vody, důležitost vody pro člověka, živočichy i rostliny

Únor

Není strom jako strom – jak vypadají stromy v zimě – jehličnaté a listnaté, poznej stromy podle jehličí, šišek

Březen

Co to tu roste, co to tu kvete? – jak klíčí rostliny, semínka, co všechno potřebují rostliny ke svému růstu – pozorování klíčení rostlin ve třídě, rostliny kvetoucí na jaře

Duben

Den Země – Propojení všech se všemi a se Zemí, globální problémy Země, jak se chovat k životnímu prostředí

Odpady, třídění odpadu, recyklace

Květen

Na zahradě – co se pěstuje – užitkové rostliny, okrasné rostliny, nářadí pro práci na zahradě

Ptáci v naší přírodě (stálí, stěhovaví), poznej podle obrázků, poznej podle zvuku, beseda s ornitologem

Červen

V říši hmyzu – druhy hmyzu v přírodě (motýli, mravenci, brouci), vycházka v okolí školy, hledej – poznej – prohlédni lupou

Na myslivecké chatě – přírodovědná vycházka v okolí myslivecké chaty v Loděnicích

Nyní následuje metodické rozpracování jednotlivých navržených činností. Jako první je vždy zařazeno metodické rozpracování pro konkrétní měsíc, které je pojato obecně. Obsahuje cíl, mezipředmětové vztahy, klíčové kompetence, dovednosti, organizační formy, metody, pomůcky. Za obecným metodickým zpracováním následují vždy další již konkrétní metodická zpracování. V jednom měsíci se jedná o tři konkrétní metodické postupy pro tři ročníky na prvním stupni málotřídní školy. Metodicky je zpracován návrh aktivit pro 1. a 2. ročník, samostatně pro ročník 3., poté následuje metodické zpracování návrhu pro ročník 4. a 5. Všechny tyto návrhy mají svůj název, obsahují cíl, vymezují cílovou skupinu. Pro tu jsou konkrétně uvedeny mezipředmětové vztahy, klíčové kompetence, dovednosti, organizační formy, metody, pomůcky.

4.3 Měsíc září: krajina a lidé

Cíl: seznámit žáky s přírodou v okolí školy, pozorování přírody v okolí školy, zjistit co se pěstuje na polích v okolí školy, připomenout si práce na polích, zdůraznit důležitost půdy pro člověka

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, český jazyk, prvouka

Klíčové kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní

Dovednosti: pozorování, pozornost, třídění informací, vyhledávání informací

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: Výtvarné potřeby, výkresy, obrázky rostlin, polních plodin, pracovní list, internet, encyklopedie

4.3.1 Poznávej polní plodiny

Cíl: seznámit žáky s přírodou v okolí školy, pozorování přírody v okolí školy, zjistit co se pěstuje na polích v okolí školy, připomenout si práce na polích, zdůraznit důležitost půdy

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, český jazyk

Klíčové kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační

Pomůcky: Výtvarné potřeby, výkresy, obrázky rostlin, polních plodin

Motivační pohádka: O veliké řepě (Mühlhauserová, H., 2003, str. 79)

„Zasadil dědeček řepu, vyrostla veliká, převeliká. Chtěl řepu ze země vytáhnout: táhne – potahuje, vytáhnout nemůže. Pozval si na pomoc babičku. Babička se chytila za dědečka, dědeček za řepu, táhnou, potahují, vytáhnout nemohou. Pozvala babička vnučku. Vnučka se chytila za babičku, babička za dědečka, dědeček za řepu, táhnou, potahují, vytáhnout nemohou. Zavolala vnučka pejska. Pejsek se chytil za vnučku, vnučka za babičku, babička za dědečka, dědeček za řepu. Táhnou, potahují, vytáhnout nemohou. Zavolal pejsek kočičku. Kočička se chytila za pejska, pejsek za vnučku, vnučka za babičku, babička za dědečka,

dědeček za řepu, táhnou, potahují, vytáhnout nemohou. Zavolala kočička myšku. Myška se chytila za kočičku, kočička za pejška, pejsek za vnučku, vnučka za babičku, babička za dědečka, dědeček za řepu, táhnou, potahují a – vytáhli řepu!“

Děti pohádku znají, samy mohou vyprávět i provést dramatizaci. Navázat na pohádku otázkou: „Kam zasadil dědeček řepu?“ (do hlíny, do půdy, do země)

„Rostla by řepa, kdyby nebyla zasazena v půdě?“

„Rostla by řepa, kdyby se o ni nikdo nestaral?“ (okopávat, zalévat, hnojit, plevelit)

(kompetence k řešení problémů)

4.3.1.1 Vycházka: Společná vycházka v okolí školy. Děti si všímají, co roste na polích v okolí vesnice (kukuřice, řepa, obilí, dýně, slunečnice, brambory). Víš, jak se obdělává půda na těchto velkých polích? (polní práce během celého roku). Pracuje na polích člověk ručně nebo práce vykonávají stroje a jaké? (stroje na polích – traktor, kombajn) Myslíš si, že je půda pro člověka nějakým způsobem důležitá? Mohl by člověk existovat bez půdy? Co by se stalo? - zdůraznit důležitost půdy pro zemědělství, pro člověka. (kompetence k učení)

4.3.1.2 Práce s pracovním listem: Úkol ve škole: práce ve dvojicích – kompetence komunikativní. Z nabízených obrázků rostlin (viz pracovní list č.1) vyber ty, které rostou na poli v okolí naší vesnice. (kompetence k řešení problémů)

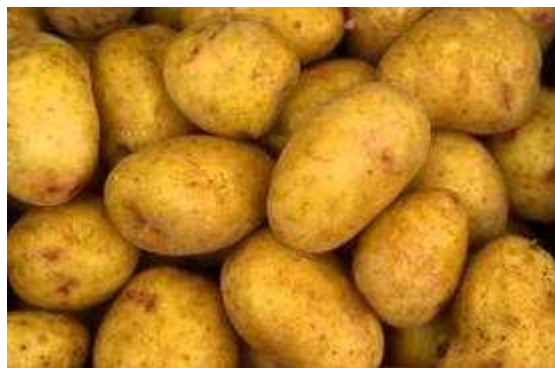
4.3.1.3 Nákres polní plodiny: Nakresli vybranou polní plodinu, pojmenuj a prezentuj ostatním.

PRACOVNÍ LIST č. 1 pro 1. a 2. ročník

Poznávej polní plodiny

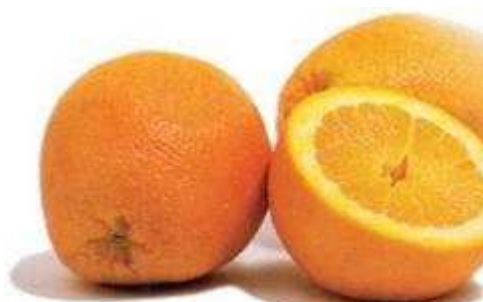
Obrázek 1:
<http://www.cz.all.biz> – řepa
cukrovka

Obrázek 2: <http://www.hajany.com/-brambory>

Obrázek 3:
<http://www.receptyonline.cz/kukuřice>

Obrázek 4: <http://www.bioapetit.cz-pomeranče>

Obrázek 5:
<http://zajimavost.webnode.cz/dýně>

4.3.2 Poznávej polní plodiny

Cíl: seznámit žáky s přírodou v okolí školy, zjistit, co se pěstuje na polích v okolí školy, připomenout si práce na poli (i celoroční), zdůraznit důležitost půdy

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, český jazyk, prvouka

Klíčové kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní

Dovednosti: pozorování, pozornost, třídění informací

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Pomůcky: výtvarné potřeby, výkresy, pracovní list

Motivace: pohádka Krtek a hlína (Uhříčková, A., 2006, str. 52)

„Jednou šel skřítek Kořínek na vycházku a uviděl na zahradě děti a maminky. Něco tam kutily na zemi, tak se šel podívat. Nakukuje a vidí, že si děti sází do květináčků rostlinky. „Prosím, já chci taky“ , zavolal Kořínek. Děti ho uslyšely a daly mu jednu rostlinku na zasazení.

Kořínek se zaradoval a odnesl si ji domů. Jenže teď pláče. „Já nemám hlínu na zasazení.“ Ze země vykoul krtek. „Kdo to tady dělá takový rámus? Aha, to ty, Koříneku? Co se stalo?“ „Nemám hlínu pro kytičku a bez ní zahyne.“ „Nebřeč, to přece není problém, já ti nějakou vyhrabu. Stejně tady celý den ryji v zemi chodbičky a hlína mi tam přebývá.“ A tak mu krtek vyhrabal hlínu a ještě pomohl se zasazením rostlinky.“

Děti, co myslíte, měl Kořínek pravdu, že by mu kytička zahynula bez hlíny? (kompetence k řešení problémů)

4.3.2.1 Vycházka: Výuka probíhá venku. Společná vycházka v okolí školy, pozorovat a všimnout si co roste na polích (kukuřice, řepa, obilí, dýně, slunečnice, brambory). Co všechno se pěstuje na polích? (kompetence k učení, komunikativní) Jak se obdělává půda na těchto rozlehlých polích? (polní práce během celého roku) Které stroje pracují na polích? (traktor, kombajn) Proč je půda pro člověka důležitá? (zdůraznit důležitost půdy pro člověka, pro zemědělství).

4.3.2.2 Práce s pracovním listem: Úkol ve škole – doplň pracovní list č.2

PRACOVNÍ LIST č. 2 - pro 3. ročník

Poznávej polní plodiny

1) Dopln vynechaná písmena a dostaneš názvy polních plodin

S__NE__I__E, P__EN__CE, __R__M__ORY, Ř____A, K__K__Ř____E,
Ž__T__, JE____EN, D__N__Ě

2) Škrtni slova, která do řady nepatří :

Rostliny ke svému životu potřebují:

vodu, slunce, košík, lopatu, vzduch, bednu, půdu, nůžky, vítr

3) Rozlušti:

Na polích orají T__A____ORY.

Na polích probíhá sklizeň __B__LÍ – žně.

Při žních pracují na polích K__M____J__Y.

Sklízí se obilí: P__EN__CE, J__Č____N, OV__S, Ž__T__.

4) K obrázku přiřaď správný název, dokresli další polní plodiny :

KUKUŘICE, ŘEPA, DÝNĚ, BRAMBORA, SLUNEČNICE, OVES, PŠENICE

Obrázek 6:

<http://www.kvetinynafarme.estranky.cz>
řepa

Obrázek 7: <http://www.tvrtm.cz/sklizen-žito>

Obrázek 8:
<http://slunecnicem.blog-slunečnice>

Obrázek 9:
<http://zajimavost.webnode.cz/dýně>

4.3.3 Půda a člověk – od pravěku po současnost

Cíl: seznámit žáky s přírodou v okolí školy, zjistit co se pěstuje na polích v okolí školy, připomenout si polní práce (i celoroční), upozornit na důležitost půdy pro člověka

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, český jazyk

Klíčové kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní

Dovednosti: pozorování, pozornost, třídění informací, vyhledávání informací

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Pomůcky: výtvarné potřeby, výkresy, pracovní list, internet, encyklopedie

Postup: část výuky proběhne venku, část výuky proběhne ve škole

Motivace: Jak se lidé živilí v pravěku? (lov zvěře, sběr kořínků, za obživou se stěhovali). Jak žili lidé v době kamenné? (lov, obdělávání polí a pěstování prvních plodin) Jak je tomu dnes?

Asi před 3 miliony let se v době kamenné vyvinul člověk. Vše pro svůj život získával z okolní přírody. Živil se sběrem semen, bobulí, drobnými živočichy. Později začal lovit velká zvířata a věnoval se i rybolovu. Asi před 10 000 lety se způsob obživy člověka začal měnit. Člověk si potravu začal sám vyrábět. Pěstoval první rostliny a choval dobytek. Svoje pole obdělával zpočátku primitivními nástroji. Znamenalo to velký převrat v lidských dějinách.

4.3.3.1 Vycházka: Vycházka v okolí školy. Děti pozorují, co roste na polích v okolí vesnice, přidávají svoje poznatky, jaké polní plodiny se ještě mohou na polích pěstovat. Jakým způsobem se pole obdělávají? (polní práce a stroje na polích) Proč je půda pro člověka důležitá? (důležitost půdy pro zemědělství, pro člověka) Jak se člověk o pole stará? (hnojení polí - hnojiva umělá x hnojiva přírodní) (kompetence k učení, řešení problémů)

4.3.3.2 Práce s pracovním listem: Úkol ve škole: pracovní list č. 3

Pracovní list č. 3 - pro 4. a 5. ročník

Půda a člověk – od pravěku po současnost

1. Rozlušti křížovku a doplň tajenku:

součást půdy							í	n	a					
v půdě rostou			r			t	i	n						
v půdě žijí drobní						ž	v	o	i			o	v	é
řepa patří mezi				p	o	l	í	-	p			i	n	y
brambory patří mezi	o	k		p		n		y						
název druhu obilí					i		o							
brambory na jaře					s		z	í	m	e				

Tajenka : Půda je písčítá, jílovitá nebo _____

součást půdy							h	l	í	n	a					
v půdě rostou			r	o	s	t	l	i	n	y						
v půdě žijí drobní						ž	i	v	o	č	i	c	h	o	v	é
řepa patří mezi				p	o	l	n	í		p	l	o	d	i	n	y
brambory patří mezi	o	k	o	p	a	n	i	n	y							
název druhu obilí				ž	i	t	o									
brambory na jaře					s	á	z	í	m	e						

řešení

2. Napiš, k čemu se mohou využívat zemědělské plodiny:

SLUNEČNICE

ŘEPA

BRAMBORY

3. Na internetu vyhledej pojmy a zapiš:

kontaminace půdy _____

umělá hnojiva _____

statková hnojiva _____

4.4 Měsíc říjen - Příroda na podzim

Cíl: pozorování změn v přírodě blízkého okolí, určování podzimních plodů

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka, přírodověda

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení, sociální a personální

Dovednosti: pozorování, pracovní, hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: šípky, drát, provázek, pracovní list, přinesené přírodniny, společně nasbírané přírodniny, plastelína

4.4.1 Princezniny korále

Cíl: pozorování změn v přírodě blízkého okolí, určování podzimních plodů

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení, sociální

Dovednosti: pozorování, pracovní, hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, praktické

Pomůcky: šípky, drát, provázek

Motivace: Básnička První pohádka s vlastním dokončením. (Uhříčková, A., 2002, str. 7)

Princeznička na bále poztrácela korále. Její táta mocný král, Honzíka si zavolal:

„Honzíku, máš namále, přines nám ty korále!“ Honzík běží k lesu: „Králi, už je nesu.

Jsou červené kulaté, od sluníčka vyhřáté.“ Otázka: „Co přinesl Honzík králi?“ (mají přijít na to, že šípky) – kompetence k řešení problémů

4.4.1.1 **Vycházka:** Vycházka do přírody v okolí školy. Děti mají za úkol objevit rostlinu, na které rostou korále pro princeznu - hledání šípkového keře - sběr šípků, správné určení a správný název keře (růže šípková). Děti si také mohou vzpomenout na pohádku, která vypráví o tomto keři. Jsou šípky důležité pro člověka a jak? (léčivé, vitamín C, na čaj)

S dětmi natrháme šípky na další aktivitu. Upozorníme je na bezpečnost při práci. (trny)

4.4.1.2 **Navlékání šípkových korálů:** Po příchodu z vycházky se děti rozdělí do skupin. Navlékají šípky na nit s dopomocí učitele. Šípkové korále se dají pověsit na nástěnku nebo do oken. Upozornit na bezpečnost práce. S dětmi si k práci můžeme uvařit šípkový čaj. (kompetence komunikativní, pracovní, sociální a personální)

4.4.2 **Poznej kdo jsem, poznej co jsem**

Cíl: pozorování změn v přírodě blízkého okolí, určování podzimních plodů

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení, sociální

Dovednosti: pozorování, pracovní, hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: čítanka, přinesené přírodniny, společně nasbírané přírodniny, plastelína

Motivace: Hádej, kdo jsem ? (ukázka z čítanky pro 4. ročník, str. 19)

„Já vím, že mě všichni znají. Na jaře rozsvěcuji na svých větvích bílé, růžové i červené svíčky a na podzim otevírám ježaté míčky – postýlky, aby z nich mohly vyskočit moje plody, vám pro radost, lesní zvěři pro pochoutku. Všichni mě znají, ale vsadím se, že o mně mnoho nevědí. Nejdřív odkud jsem. Až z turecké říše. Ve středověku byli Turci postrachem Evropy. Před jejich rychlými koni prchaly armády – a právě díky tomu se moji předkové dostali do Řecka a do Rakouska a po čase až do Čech. Mé rozdrcené plody přidávali totiž turečtí bojovníci svým koním do potravy, aby vydrželi dlouho a rychle běžet. A teď si představte: Turci ženou nepřátelské vojsko, za jejich jízdou spěchají vozy s jídlem, pitím a také krmením pro koně. A v tom spěchu si nikdo ani nevšimne, že z některého vozu vypadl pytel mých plodů. Všechny se rozkutálely a po čase z nich vyrostly stromy. Lidé se o mne začali zajímat a už před 400 lety slavný italský lékař Mathioli zjistil, že jsem nejen pěkný na pohled, ale že mé plody kromě toho, že si na nich pochutnávají mnohá zvířata, jsou velice užitečné i v medicíně. Dodneška se z nich vyrábějí léčivé čaje, které pročišťují průdušky při chřipce a kašli, a léky, které se starají, aby krev v žilách dobře proudila. Jako strom se odborně jmenuji jírovec maďal. Už víš, kdo jsem, jak se jmenuji?“ (kompetence k řešení problémů)

Děti samy mohou obdobné hádanky vytvořit pro spolužáky s pomocí encyklopedie.

4.4.2.1 Vycházka: Vycházka v okolí školy, určování stromů podle listů, plodů podle hmatu, sběr drobného přírodního materiálu (kaštany, listy, žaludy, větvičky, mech, tráva). Děti pracují ve skupině, co nasbírají, předvedou ostatním skupinám a určují nasbírané listy a plody.

(kompetence komunikativní, k řešení problémů, sociální)

4.4.2.2 Výroba postaviček z přírodního materiálu: Ve škole děti tvoří výrobky z přírodního materiálu, který nasbírají na vycházce. Mohou využít i přírodnin, které si přinesou z domu. (kompetence pracovní)

4.4.3 Poznej kdo jsem, poznej co jsem

Cíl: pozorování změn v přírodě blízkého okolí, určování podzimních plodů

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, přírodověda

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení, sociální

Dovednosti: pozorování, pracovní, hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: čítanka, přinesené přírodniny, společně nasbírané přírodniny, plastelína

Motivace: Hádej kdo jsem ? (ukázka z čítanky pro 4.ročník, str.19)

„Já vím, že mě všichni znají. Na jaře rozsvěcuji na svých větvích bílé, růžové i červené svíčky a na podzim otevírám ježaté míčky – postýlky, aby z nich mohly vyskočit moje plody, vám pro radost, lesní zvěři pro pochoutku. Všichni mě znají, ale vsadím se, že o mně mnoho nevědí. Nejdřív odkud jsem. Až z turecké říše. Ve středověku byli Turci postrachem Evropy. Před jejich rychlými koni prchaly armády – a právě díky tomu se moji předkové dostali do Řecka a do Rakouska a po čase až do Čech. Mé rozdrčené plody přidávali totiž turečtí bojovníci svým koním do potravy, aby vydrželi dlouho a rychle běžet. A teď si představte : Turci ženou nepřátelské vojsko, za jejich jízdou spěchají vozy s jídlem, pitím a také krmením pro koně. A v tom spěchu si nikdo ani nevšimne, že z některého vozu vypadl pytel mých plodů. Všechny se rozkutálely a po čase z nich vyrostly stromy. Lidé se o mne začali zajímat a už

před 400 lety slavný italský lékař Mathioli zjistil, že jsem nejen pěkný na pohled, ale že mé plody kromě toho, že si na nich pochutnávají mnohá zvířata, jsou velice užitečné i v medicíně. Dodneška se z nich vyrábějí léčivé čaje, které pročišťují průdušky při chřipce a kašli, a léky, které se starají, aby krev v žilách dobře proudila. Jako strom se odborně jmenuji jírovec maďal. Už víš kdo jsem, jak se jmenuji?“ (kompetence k řešení problémů)

Děti samy mohou obdobné hádanky vytvořit pro spolužáky s pomocí encyklopedie.

4.4.3.1 Vycházka: Vycházka v okolí školy, určování stromů podle listů, plodů, sběr drobného přírodního materiálu (kaštany, listy, žaludy, větvičky, mech, tráva). Děti pracují ve skupině, co nasbírají, předvedou ostatním skupinám a určují nasbírané listy a plody. (kompetence komunikativní, k řešení problémů, sociální)

4.4.3.2 Výroba postaviček z přírodního materiálu: Ve škole děti tvoří výrobky z přírodního materiálu, který nasbírají na vycházce. Mohou využít i přírodnin, které si přinesou z domu (kompetence pracovní)

4.4.3.3 Práce s pracovním listem: Dalším úkolem ve škole bude vyplnit pracovní list č. 4.

Pracovní list pro 4. a 5. ročník

Příroda na podzim

1) Vyhledej v čtyřsměrce názvy listnatých stromů (dub, buk, kaštan, lípa, bříza) a zapiš je na volné řádky k obrázkům:

K	U	B	B	L	A	L
E	K	O	R	Z	Í	A
A	U	Z	Í	P	D	K
M	J	Ř	A	E	U	T
K	B	J	U	V	B	E
I	N	A	T	Š	A	K

Názvy stromů přiřaď k obrázkům :

Obrázek 10:
<http://www.designandmore.cz/english/-břıza> Název: _____

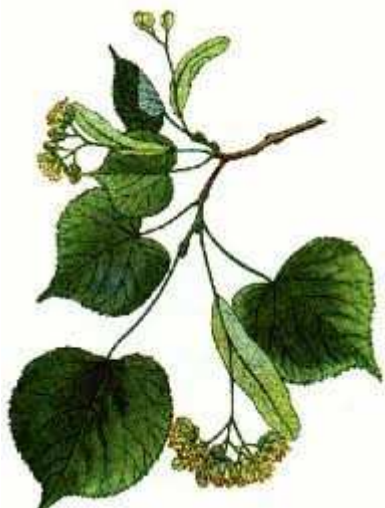
Obrázek 11:
<http://skolakov3a.sweb.cz/PRV>
OUKA - kaštan
Název: _____

Obrázek 12:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Buk>
 Název: _____

Obrázek 13:
<http://www.designandmore.cz/english/palivovedrevo-dub>
 Název: _____

Obrázek 14:
<http://www.herbavitalis.cz/-lipa> Název: _____

4.5 Měsíc listopad - Podzimní paleta

Cíl: sledování barevnosti a pestrosti podzimu, pozorování příprav přírody na zimu

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka, matematika, přírodověda

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení, sociální

Dovednosti: pozorování, pracovní, hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: vystřižená šablona z tvrdého papíru, lepidlo, listy stromů, encyklopedie, počítač, pracovní list

4.5.1 Podzimní paleta

Cíl: sledování barevnosti a pestrosti podzimu, pozorování příprav přírody na zimu

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka, matematika

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení, sociální

Dovednosti: pozorování, pracovní, hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: vystřižená šablona z tvrdého papíru, lepidlo, listy

Motivace: Pojdme se podívat, jak je barevný podzim Kolik barev najdeš na listech stromů?

4.5.1.1 Shrabování listů: S dětmi jdeme na školní zahradu. Shrabujeme spadané listy. Jakmile máme dostatek shrabaného listů, rozdělí se děti do několika skupin. Mají za úkol vytvořit obraz ze shrabaného listů. Skupiny si navzájem předvedou svoje výtvary. (kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální)

4.5.1.2 Sběr přírodnin: Dalším úkolem dětí je nasbírat na školní zahradě listy a přírodniny, které je zaujaly svou barevností. Spočítej, kolik přírodnin jsi nasbíral.

4.5.1.3 Výroba palet z přírodnin a listů: Ve škole děti tvoří barevné palety (lepení listů). Z tvrdého výkresu si vystříhnou požadovaný tvar a potom lepí nasbírané přírodniny a listy stromů. Svoje výtvořiny mohou vystavit na nástěnce. (kompetence pracovní, k učení)

4.5.2 Podzimní paleta

Cíl: sledování barevnosti a pestrosti podzimu, pozorování příprav přírody na zimu

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka, matematika

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení, sociální

Dovednosti: pozorování, pracovní, hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: vystřižená šablona z tvrdého papíru, lepidlo, listy

Motivace: Pojděme se podívat, jak je barevný podzim. Kolik barev najdeš na listech stromů?

4.5.2.1 Shrabování listů: S dětmi jdeme na školní zahradu. Shrabujeme spadlé listy. Jakmile máme dostatek shrabaného listí, rozdělí se děti do několika skupin. Mají za úkol vytvořit obraz ze shrabaného listí. Skupiny si navzájem předvedou svoje výtvořiny. (kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální)

4.5.2.2 Sběr přírodnin: Dalším úkolem dětí je nasbírat na školní zahradě listy a přírodniny, které je zaujaly svou barevností. Spočítej, kolik přírodnin jsi nasbíral.

4.5.2.3 Výroba palet z přírodnin a listů: Ve škole děti tvoří barevné palety (lepení listů). Z tvrdého výkresu si vystříhnou požadovaný tvar a potom lepí nasbírané přírodniny a listy stromů. Svoje výtvořiny mohou vystavit na nástěnce. – kompetence pracovní, k učení

4.5.3 Podzimní příroda

Cíl: sledování barevnosti a pestrosti podzimu, pozorování příprav přírody na zimu

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, přírodověda

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pracovní, hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, praktické

Pomůcky: pracovní list, listy, encyklopedie nebo internet

Motivace: Pozoruj, jak barevný může být podzim, sleduj, kolik živočichů v přírodě uvidíš, kde jsou schovaní? Kde mají svůj úkryt?

4.5.3.1 **Vycházka:** S dětmi jdeme na vycházku v okolí školy. Děti mají za úkol hledat listy stromů. Listy se snaží určit a správně pojmenovat. (kompetence komunikativní)

4.5.3.2 **Práce s pracovním listem:** Ve škole děti vypracují pracovní list č.5 (kompetence k učení, k řešení problémů)

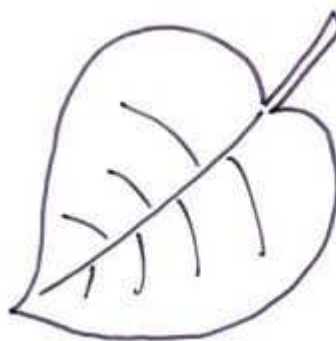
Pracovní list č. 5 – pro 4. a 5. ročník

Podzimní příroda

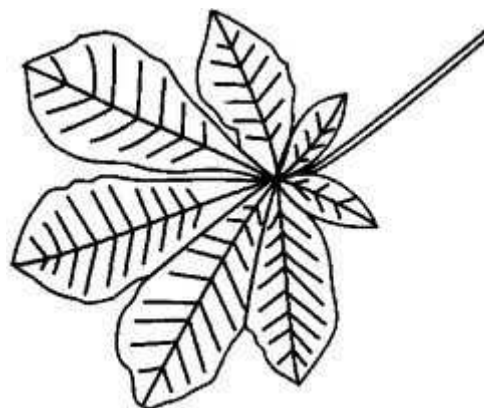
1. Podle skutečné předlohy vybarvi listy tak, jak se zbarvují na podzim. Listy, které jsi na vycházce nenašel, vyhledej na internetu /www.google-obrazek/ nebo v encyklopedii a vybarvi.

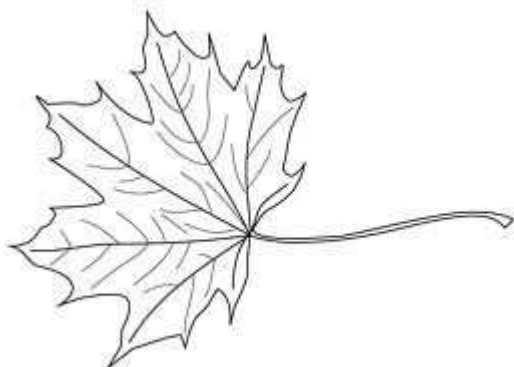
Obrázek 15:
<http://www.uspza.cz-dubovy-list>

Obrázek 16: <http://wiki.rvp.cz/Kabinet/list-lipy>

Obrázek 17:
<http://www.berusci.net/obrazky/list-kastranu>

Obrázek 18: <http://www.i-creative.cz/list-javoru>

Spoj části vět, které k sobě patří:

Na podzim k nám přilétají	houstne srst.
Mouchy a pavouci si hledají	k zimnímu spánku.
Zajícům, srncům a liškám	havrani.
Jezevec a ježek se uloží	malé skuliny.

(Použitý materiál - Pracovní sešit Nová škola, 2006, str. 8)

4.6 Měsíc prosinec – Stopy ve sněhu

Cíl: sledovat pobytová znamení v zimní krajině, určovat stopy zvěře

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, prvouka, výtvarná výchova, přírodověda, pracovní činnosti

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: výkres, obrázky stop zvířat, pastelky, sádra

4.6.1 Co je napsáno na sněhu

Cíl: sledovat pobytová znamení v zimní krajině, určovat stopy zvěře

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, prvouka, výtvarná výchova

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační

Pomůcky: výkres, obrázky stop zvířat, pastelky

Motivační pohádka: Pohádka O koblížkovi (Uhříčková, A., 2002, str. 17)

„V domečku žila babička s dědečkem. Jednoho dne dostal dědeček chuť na koblížky. Babička hledá mouku, ale už jí má jen na jeden. Zadělá těsto, vytvoří koblížek a usmaží ho. Protože je horký, položí ho na okénko vychladnout. Koblížkovi se dlouho na okénku nelíbí, a tak seskočí na zem. Ale venku je sníh a koblížek za sebou dělá stopu. Utíká od domečku k lesu a potká zajíčka (zajíček také dělá stopy ve sněhu). „Koblížku, koblížku, já tě sním,“ říká zajíček. „Nesníš, radši si poslechni mou písničku. Já koblížek, koblížek, na másle smažený, na okénku chlazený, dědečkovi a babičce jsem utekl a tobě, zajíčku, taky uteču.“ A než se zajíček nadál, byl koblížek pryč. Utíká cestičkou dál, kličkuje mezi stromy. Když tu přiletěla z jedné větve vrána. „Koblížku, koblížku, já tě sním.“ „Nesníš, radši si poslechni mou písničku. Já koblížek, koblížek...a tobě, vráno, taky uteču. A než se vrána vzpamatovala,

koblížek skočil přes pařez a hup kolem mraveniště za veliký smrk. Vrána ještě chvíli poskakuje ve sněhu mezi stromy – dělá stopy – a potom vzlétne na větev. Koblížek utíká dál lesem a tu na něho vybafne liška. „Koblížku, koblížku, já tě sním.“ „Nesníš, liško, radši si poslechni mou písničku. „Já koblížek, koblížek...a tobě, liško, taky uteču.“ „Hezká písnička, zazpívej mi ji ještě jednou,“ říká liška. Koblížek je rád, že se písnička líbí, a skočí lišce na čenich. Začne zpívat, ale liška udělá chlamst a koblížka sní.“

4.6.1.1 Vycházka: Po povídání o stopách zvěře ve sněhu se s dětmi vypravíme na vycházku. Zajdeme do polí a k blízkému lesíku, kde se dá předpokládat výskyt stop. Děti se rozdělí do tří skupin. Každá skupina dostane pomůcku pro určování stop. Děti hledají stopy a určují je. (kompetence komunikativní, k řešení problémů, sociální)

4.6.2 Co je napsáno na sněhu

Cíl: sledovat pobytová znamení v zimní krajině, určovat stopy zvěře

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, prvouka, výtvarná výchova

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační

Pomůcky: výkres, obrázky stop zvířat, pastelky

Motivační pohádka: Pohádka O koblížkovi (Uhříčková, A., 2002, str. 17).

„V domečku žila babička s dědečkem. Jednoho dne dostal dědeček chuť na koblížky. Babička hledá mouku, ale už jí má jen na jeden. Zadělá těsto, vytvoří koblížek a usmaží ho. Protože je horký, položí ho na okénko vychladnout. Koblížkovi se dlouho na okénku nelíbí, a tak seskočí na zem. Ale venku je sníh a koblížek za sebou dělá stopu. Utíká od domečku k lesu a potká zajíčka (zajíček také dělá stopy ve sněhu). „Koblížku, koblížku, já tě sním,“ říká zajíček. „Nesníš, radši si poslechni mou písničku. Já koblížek, koblížek, na másle smažený, na okénku chlazený, dědečkovi a babičce jsem utekl a tobě, zajíčku, taky uteču.“ A než se zajíček nadál, byl koblížek pryč. Utíká cestičkou dál, kličkuje mezi stromy. Když tu přiletěla z jedné větve vrána. „Koblížku, koblížku, já tě sním.“ „Nesníš, radši si poslechni

mou písničku. Já koblížek, koblížek...a tobě, vráno, taky uteču. A než se vrána vzpamatovala, koblížek skočil přes pařez a hup kolem mraveniště za veliký smrk. Vrána ještě chvíli poskakuje ve sněhu mezi stromy – dělá stopy – a potom vzlétne na větev. Koblížek utíká dál lesem a tu na něho vybafne liška. „Koblížku, koblížku, já tě sním.“ „Nesníš, liško, radši si poslechni mou písničku. „Já koblížek, koblížek...a tobě, liško, taky uteču.“ „Hezká písnička, zazpívej mi ji ještě jednou, „ říká liška. Koblížek je rád, že se písnička líbí, a skočí lišce na čenich. Začne zpívat, ale liška udělá chlamst a koblížka sní.“

4.6.2.1 Vycházka: Po povídání o stopách zvěře ve sněhu se s dětmi vypravíme na vycházku. Zajdeme do polí a k blízkému lesíku, kde se dá předpokládat výskyt stop. Děti se rozdělí do tří skupin. Každá skupina dostane pomůcku pro určování stop. Děti hledají stopy a určují je. (kompetence komunikativní, k řešení problémů, sociální)

Pracovní list č. 6 – pro 3., 4., 5.ročník

Co je napsáno na sněhu, co přečteš ve sněhu

Urči stopu a přiřaď k obrázku zvířete:

Obrázek 19:
Stopa
kance :
<http://www.kopecek.pionyr.cz/nauc/stopy/kanec.gif>

Obrázek 20:
Stopa kachny
:
<http://www.redskolaci.cz/>

Obrázek 21:
Stopa bažanta :
<http://preziti.webnode.cz/jidlo-a-voda>

Obrázek
22: Stopa
zajíce :
<http://www.kopecek.pionyr.cz/nauc/stopy/zajic.gif>

Obrázek 23: Stopa
srnce :
<http://horicisrdce.wz.cz/praxe-stop>

Obrázek
24: Stopa
lišky :
<http://www.kopecek.pionyr.cz/nauc/stopy/liska.gif>

Obrázek 25:
<http://ozzy57.webovastranka.cz/image/1694/24326>
liška

Obrázek 26:
http://www.kopecek.pionyr.cz/nauc/stop_y/bazanto.jpg
bažant

Obrázek 27: Obrázek srny:
<http://www.ms-snezne.wbs.cz/Srstnata-zver-unas.ht>

Obrázek 28:

<http://www.kopecek.pionyr.cz/nauc/stopy/kaneco.jpg> kanec

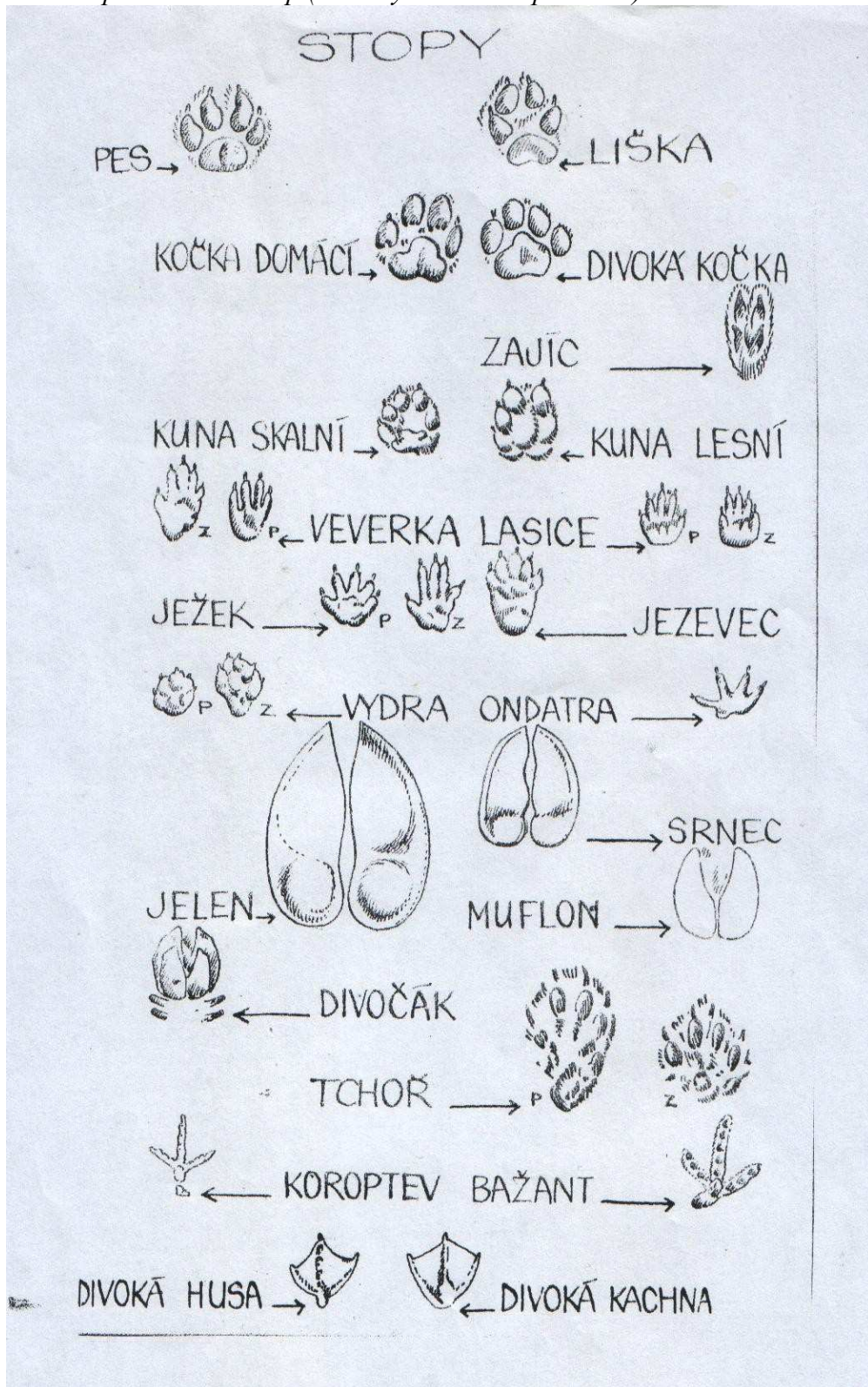
Obrázek 29:

<http://www.kopecek.pionyr.cz/nauc/stopy/zajico.jpg> zajíc

Obrázek 30:

http://www.kopecek.pionyr.cz/nauc/stopy/kachna_divokao.jpg kachna divoká

4.6.3 Co přečteš ve sněhu

Cíl: sledovat pobytová znamení v zimní krajině, určovat stopy zvěře

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, přírodověda, pracovní činnosti

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: výkres, obrázky stop zvířat, sádra

Motivace: Dovedeš si přečíst dopis ve sněhu? Víš, kdo ti tento dopis napsal? Víš, která zvířata můžeš potkat v zimní přírodě? Víš, kteří ptáci u nás v zimě zůstávají? Děti si zopakují stopy zvěře podle pomůcky pro určování stop. (kompetence k učení) Potom vyplní pracovní list č. 6. (kompetence k řešení problémů)

4.6.3.1 **Vycházka:** Následuje vycházka v blízkém okolí. Zajdeme do polí a k blízkému lesíku. Po cestě děti hledají stopy ve sněhu a určují, které zvíře stopu zanechalo. K dispozici mají pomůcku pro určování stop. Děti mají za úkol přečíst (vymyslet) dopis, který jim zvířata pomocí stop napsala. (kompetence komunikativní, k řešení problémů, k učení)

4.6.3.2 **Odlévání stop:** Děti si na konci vycházky zkusí odlít některou stopu pomocí sádry. (kompetence pracovní)

4.7 Měsíc leden – Začarovaná voda

Cíl: seznámit žáky s různými formami (skupenstvím) vody,

zdůraznit důležitost vody pro život na Zemi, pro člověka a pro všechny živé organismy

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, pracovní činnosti, matematika, prvouka, přírodověda

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: výkres, vodové barvy, nůžky, lepidlo, sníh, led, pracovní list, internet

4.7.1 Z čeho jsou sněhové vločky

Cíl: seznámit žáky s různými formami (skupenstvím) vody, zdůraznit důležitost vody pro život na Zemi, pro člověka a pro všechny živé organismy

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: výkres, vodové barvy, nůžky, lepidlo, sníh, led

Motivace: pohádka O kapičce (Uhříčková, A., 2002, str. 19)

„V malé studánce uprostřed lesa bydlela jedna kapička. Chtěla poznat víc než jen svou studánku, a proto se vydala na cestu se spoustou dalších kapiček. Plavala v potůčku, který byl nejdříve malinký, pak se k němu přidaly další potůčky a společně z nich byl velký potok, potom říčka a řeka. Kapička se rozhlížela kolem sebe. Viděla les, louku, na louce zahlédla srnky a u města děti, které se šly koupat. Z řeky se kapička dostala do velké vodní nádrže, do přehrady. Tady už neplavala tak rychle jako v řece, jen se mírně pohupovala po vlnkách a občas vyšplouchla na břeh mezi rákosí. Jednoho dne doplula až k čističce vody. Tam to s ní šplouchalo a házelo, probíhala různými filtry, až se dostala do potrubí a tím potrubím doplula

k jedné holčičce domů. Holčička si právě čistila zoubky a nechala téct vodu z kohoutku. „Holčičko, zastav nás,“ volaly kapičky vody. Ale holčička je neslyšela, a tak se kapičky rychle dostaly do odpadu a do kanálu. Tam se však naší kapce vůbec nelíbilo, protože tam byla spousta špíny. Rychle se snažila dostat pryč. Přes čističku doplula znovu do potoka. Ten den zrovna svítilo sluníčko a vytáhlo kapičku nahoru na oblohu. Tam se spojila s dalšími kapkami a vytvořila mráček. Mráček plul dlouho po obloze a díval se na svět pod sebou. Přišla zima a začal foukat vítr. Mrak se potrhál a kapičky se proměnily ve sněhové vločky. Ty se pomalu snášely dolů na zem a udělaly radost spoustě dětí. „Hurá sněží!“ volala Lenička, Michal i Barunka a začali stavět sněhuláka.“

4.7.1.1 Pokus: Z venku do místnosti vezmeme trochu sněhu a ledu. Necháme ho chvíli v teple a děti sledují, co se s ledem a sněhem stane v teplé místnosti.

Takto děti poznají, že voda může být „začarovaná“ – v různých skupenstvích. (kompetence komunikativní, k řešení problémů, k učení)

4.7.1.2 Tvoření sněhových vloček z papíru: Děti si připraví výkres. Vodovými barvami vytvoří oblohu. Výkres nechají zaschnout. Z bílého a různě modrého papíru vystříhnou (po jednoduchém poskládání) požadované sněhové vločky. Tyto potom lepí na připravený výkres. (kompetence pracovní) (Uhříčková, A., 2002)

4.7.2 Jaké podoby má voda

Cíl: seznámit žáky s různými formami (skupenstvím) vody, zdůraznit důležitost vody pro život na Zemi, pro člověka a pro všechny živé organismy

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: výkres, vodové barvy, nůžky, lepidlo, sníh, led

Motivace: pohádka O kapičce (Uhříčková, A., 2002, str. 19).

„V malé studánce uprostřed lesa bydlela jedna kapička. Chtěla poznat víc než jen svou studánku, a proto se vydala na cestu se spoustou dalších kapiček. Plavala v potůčku, který byl nejdříve malinký, pak se k němu přidaly další potůčky a společně z nich byl velký potok, potom říčka a řeka. Kapička se rozhlížela kolem sebe. Viděla les, louku, na louce zahlédla srnky a u města děti, které se šly koupat. Z řeky se kapička dostala do velké vodní nádrže, do přehrady. Tady už neplavala tak rychle jako v řece, jen se mírně pohupovala po vlnkách a občas vyšplouchla na břeh mezi rákosí. Jednoho dne doplula až k čističce vody. Tam to s ní šplouchalo a házelo, probíhala různými filtry, až se dostala do potrubí a tím potrubím doplula k jedné holčičce domů. Holčička si právě čistila zoubky a nechala téct vodu z kohoutku. „Holčičko, zastav nás,“ volaly kapičky vody. Ale holčička je neslyšela, a tak se kapičky rychle dostaly do odpadu a do kanálu. Tam se však naši kapce vůbec nelíbilo, protože tam byla spousta špíny. Rychle se snažila dostat pryč. Přes čističku doplula znovu do potoka. Ten den zrovna svítilo sluníčko a vytáhlo kapičku nahoru na oblohu. Tam se spojila s dalšími kapkami a vytvořila mráček. Mráček plul dlouho po obloze a díval se na svět pod sebou. Přišla zima a začal foukat vítr. Mrak se potřhal a kapičky se proměnily ve sněhové vločky. Ty se pomalu snášely dolů na zem a udělaly radost spoustě dětí. „Hurá sněží!“ volala Lenička, Michal i Barunka a začali stavět sněhuláka.“

4.7.2.1 Nákres cesty kudy, putovala kapka vody: Děti si nejdříve zopakují cestu kapky vody. Na výkres si zakreslí, co si zapamatovaly o jejím putování. - kompetence k řešení problémů. Z venku do místnosti vezmeme trochu sněhu a ledu. Necháme ho chvíli v teplé a děti sledují, co se s ledem a sněhem stane v teplé místnosti. (Uhříčková, A., 2002)

Takto děti poznají, že voda může být „začarovaná“ – v různých skupenstvích. (kompetence k řešení problémů, k učení, komunikativní)

4.7.2.2 Tvoření sněhových vloček z papíru: Děti si připraví výkres. Vodovými barvami vytvoří oblohu. Výkres nechají zaschnout. Z bílého a různě modrého papíru vystříhnou (po jednoduchém poskládání) požadované sněhové vločky. Tyto potom lepí na připravený výkres. (kompetence pracovní)

4.7.3 Jaké podoby má voda

Cíl: seznámit žáky s různými formami (skupenstvím) vody, zdůraznit důležitost vody pro život na Zemi, pro člověka a pro všechny živé organismy, připomenout koloběh vody

Cílová skupina: 4 .a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, matematika

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: pracovní list, sníh, led, internet

Motivace: Děti pracují ve skupinách. Každá skupina má vypsát na papír několik věcí , bez kterých člověk nemůže existovat (měli by přijít na to, že důležitá je pro člověka voda). (kompetence sociální, k řešení problémů) Po ukončení aktivity se zapíše všechny návrhy dětí na tabuli. Následuje diskuse. (kompetence komunikativní)

4.7.3.1 **Pokus:** Ve třídě provedeme pokus s ledem a sněhem v teplé místnosti. Děti budou pozorovat změny ve skupenství vody. Zopakují si všechna skupenství vody, která už znají z přírodovědy. (kompetence k řešení problémů)

4.7.3.2 **Práce s pracovním listem:** Děti vypracují pracovní list č. 8. (kompetence k učení)

Pracovní list č. 8 - pro 4. a 5. ročník

Jaké podoby má voda

Doplňte neúplné věty.

1) *Voda se vypařuje z _____ (oceánů, moří, řek jezer, rybníků, potoků). Mění se v _____ (páru) a stoupá vzhůru. Ve větších výškách se ochlazuje a v podobě _____ (srážek) se vrací opět na zem. Část vody se znovu _____ (vypaří), část se vsakuje do země, kde vytváří zásoby podzemní vody. Voda pak stéká do potoků, z potoků do _____ (řek) a ty vodu odvádějí zpět do _____ (moří) a _____ (oceánů).* (PS Prvouka 3, Nová škola 2006, str. 36)

2) *Po dešti se všude leskly kaluže. Vysvitlo slunce a za krátkou dobu většina kaluží zmizela. Kam se poděly?*

Maminka vaří polévku. Zdvihne poklici, vnitřní strana poklice je pokryta kapkami vody. Kde se tam voda vzala?

Za jasné noci přišel první mráz. Rybník se pokryl vrstvou ledu. Co je to led?

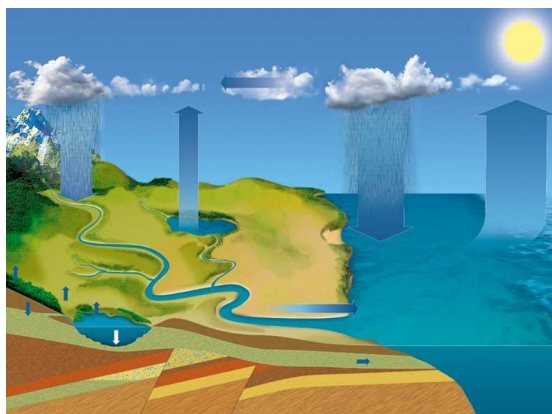
(Pracovní sešit k prvouce pro 3. ročník ZŠ, Fortuna, 1995, str. 19)

3) Šipky na obrázku znázorňují změny vody v kapalnou, pevnou a plynnou. Změnu v kapalnou vodu obtáhni červeně, změnu v pevnou zeleně, v kapalnou žlutě.

Na internetu na adrese <http://www.clubzena.cz/clanky/jak-setrit-vodou-kazdy-den-6475.html>

1) Vyhledej kolik litrů vody denně spotřebuje člověk v naší republice, kolik litrů vody v USA, kolik litrů vody v Indii

Vypočítej jakou spotřebu vody bude mít vaše rodina za jeden den.

Obrázek 31: obrázek : <http://www.ucebne-pomocky.sk>

4.8 Měsíc únor – Není strom jako strom

Cíl: pozorování rozdílů mezi stromy jehličnatými a listnatými, určování přírodnin

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: přinesené přírodniny (větvíčky stromů, šišky), lepidlo, nůžky, papír, pracovní list, internet, psací potřeby

4.8.1 Jehličnaté a listnaté stromy v zimním období

Cíl: pozorování rozdílů mezi stromy jehličnatými a listnatými, určování přírodnin

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost, jemná a hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: přinesené přírodniny (větvíčky stromů, šišky), lepidlo, nůžky, papír

Motivace: „Děti, co myslíte, jsou všechny stromy v přírodě stejné?“ Děti jmenují rozdíly: výška, vzhled, stáří, listy, jehličí. (kompetence k řešení problémů, komunikativní) Můžeme použít i obrázky stromů, aby si je děti mohly lépe vybavit. Všímají si rozdílů mezi listnatými a jehličnatými stromy. „A teď se půjdeme podívat do přírody, jestli tam všechny tyto rozdíly uvidíme.“

4.8.1.1 **Vycházka:** Jdeme s dětmi do přírody v okolí školy. Děti mají za úkol porovnávat jednotlivé druhy stromů. Pozorují také ostatní změny v přírodě. (kompetence k řešení problémů, k učení)

4.8.1.2 **Určování přírodnin smysly:** Ve škole děti pracují s větvičkami stromů – smrk, borovice, jedle a se šiškami z těchto stromů. Snaží se je poznávat zrakem, čichem, hmatem. (kompetence k řešení problémů)

4.8.1.3 **Tvoření výrobků z přírodnin:** Poslední aktivitou je tvoření ze šišek stromů – strašidla, zvířata - dle vlastní fantazie. (kompetence pracovní)

4.8.2 Jehličnaté a listnaté stromy v zimním období

Cíl: pozorování rozdílů mezi stromy jehličnatými a listnatými, určování přírodnin

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost, jemná a hrubá motorika

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: přinesené přírodniny (větvíčky stromů, šišky), lepidlo, nůžky, papír

Motivace: „Děti, co myslíte, jsou všechny stromy v přírodě stejné?“ Děti jmenují rozdíly: výška, vzhled, stáří, listy, jehličí. (kompetence k řešení problémů, komunikativní) Můžeme použít i obrázky stromů, aby si je děti mohly lépe vybavit. Všimají si rozdílů mezi listnatými a jehličnatými stromy. „A teď se půjdeme podívat do přírody, jestli tam všechny tyto rozdíly uvidíme.“

4.8.2.1 **Vycházka:** Jdeme s dětmi do přírody v okolí školy. Děti mají za úkol porovnávat jednotlivé druhy stromů. Pozorují také ostatní změny v přírodě. (kompetence k řešení problémů, k učení)

4.8.2.2 **Určování přírodnin smysly:** Ve škole děti pracují s větvičkami stromů – smrk, borovice, jedle a se šiškami z těchto stromů. Snaží se je poznávat zrakem, čichem, hmatem. (kompetence k řešení problémů)

4.8.2.3 **Tvoření výrobků z přírodnin:** Poslední aktivitou je tvoření ze šišek stromů – strašidla, zvířata - dle vlastní fantazie. (kompetence pracovní)

4.8.3 Jak v zimě poznáte stromy jehličnaté a listnaté

Cíl: pozorování rozdílů mezi stromy jehličnatými a listnatými, určování přírodnin

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, přírodověda, informační technologie

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost, třídění informací

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: přinesené přírodniny, pracovní list, internet, psací potřeby

4.8.3.1 **Hledání vzkazu:** S dětmi jdeme ven před budovu školy. Žáci dostanou za úkol najít a seřadit správně větu. (kompetence k řešení problémů, komunikativní) Pracují ve dvou skupinách, která je rychlejší stává se vítězem. (kompetence sociální) Věta je rozstříhaná na slabiky a papírky se slabikami jsou schovány v blízkosti školy např. pod stromem, na keři, pod kamenem. /Věta zní – Pozoruj přírodu a stromy!/
(kompetence k řešení problémů)

4.8.3.2 **Vycházka:** Po nalezení a sestavení věty následuje krátká vycházka v okolí školy. Děti mají za úkol hledat a pojmenovat rozdíly mezi stromy jehličnatými, listnatými i keři. (kompetence k řešení problémů)

4.8.3.3 **Práce s pracovním listem:** Ve škole žáci vyplní pracovní list č. 9. (kompetence k učení)

4.8.3.4 **Práce s internetem:** Děti ve dvojicích vyhledávají na internetu a zapisují do připraveného formuláře - pracovní list č. 10 - údaje o jehličnatých stromech. Svoje informace nakonec prezentují ostatním. (kompetence k učení)

Pracovní list č. 9 pro 4. a 5. ročník

Stromy jehličnaté – stromy listnaté – jak je v zimě poznáte?

1. Napiš název stromu, ze kterého pochází větvička se šiškou:

Obrázek 32:
<http://abc.blesk.cz/clanek/casopis-abc/>- větvička jedle

Obrázek 33:
<http://www.lesnimorava.cz/dreviny-> větvička modřínu

Obrázek 34:
<http://zstrebivlice.blog.cz/0603/referat-prirodopis-vyssi-rostliny-semenne-a-nahosemenne-> větvička smrku

Obrázek 35: <http://three-rivers.webnode.cz/album/> - větvička borovice

Pracovní list č. 10 - pro 4. a 5. ročník

Stromy jehličnaté – stromy listnaté – jak je v zimě poznáte?

Žáci budou pracovat ve 4 skupinách a dostanou za úkol vyhledat na internetu informace o 4 nejnámějších jehličnatých stromech, které u nás rostou tj. smrk, borovice, jedle, modřín.

Vyplní pracovní listy podle zadání.

Název stromu -

Výskyt -

Tvar a vzhled -

Léčivé účinky -

Využití dřeva -

Zajímavosti -

Strom nakreslí, pokusí se vymyslet báseň, pohádku nebo povídku. Po splnění úkolu prezentují ostatním skupinám.

4.9 Měsíc březen – Co to tu roste, co to tu kvete?

Cíl: pozorovat změny v jarní přírodě, zapamatovat si názvy prvních jarních květin

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka, přírodověda

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: barevné papíry, lepidlo, nůžky, pracovní list, semena fazolu, miska, vata

4.9.1 Změny v jarní přírodě

Cíl: pozorovat změny v jarní přírodě, zapamatovat si názvy prvních jarních květin

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Pomůcky: barevné papíry, lepidlo, nůžky

Motivace: pohádka Maminka Země (Uhříčková, A., 2002, str. 27) a písnička – hra (Uhříčková, A., 2002, str. 27)

„Maminka Země se protáhla. Zrovna zaslechla tiché „brebentění“ z vedlejší komůrky. A za chvíli už je u ní malá holčička Sněženska. „Maminko, můžu se jít podívat ven? Já už nechci spinkat.“ Ještě ne, Sněženko, venku je velký mráz a ty ještě nemáš ušité šatičky. Ale můžeš jít probudit Zvonka, ať všem zazvoní. Pustíme se do práce.“ A tak Zvonek zvoní svou hlavičkou a probouzí Fialky a Petrklíče, Bledule i další malé kytičky. Ty se protahují: „To už je jaro? Už máme jít ven?“ „Ještě ne, děťátka,“ říká jim maminka Země, „nejprve si ušijete šatičky.“ A už maminka vytahuje látky. Bílou si vybere Sněženska, žlutou Petrklíč a fialovou si vezmou Violky. Všechny holčičky i chlapečci usedají ve svých komůrkách a šijí si nové šatičky. Maminka Země jim při tom zpívá a povídá pohádky. „Sněženko, ty už máš hezké šatičky. Ještě ti přidám žlutou mašličku, a běž se podívat nahoru na zem, jestli už svítí sluníčko,“ říká maminka. A tak se Sněženska vydá nahoru za sluníčkem. Rozhlíží se, ale ještě ji něco studí

za krkem. „Brr, to je sníh.“ Sněženka se oklepe a hned nastavuje svou hlavičku sluníčku. Trocha sněhu jí vůbec nevadí. To Zvonkovi by se to nelíbilo, ten by mohl i onemocnět. Ale první jarní kytičky už mohou nahoru. A tak za chvíli vykukují i Bledule a Petrklíč. Sluníčko hřeje a hřeje, sníh se rozpouští a maminka Země posílá z vyhřátých komůrek ven i ostatní děti. A za chvíli se stráž pod lesem rozsvítila barevnými hlavičkami kytíček.“

4.9.1.1 Písnička – hra: Děti dřepí v kruhu, jedno dítě zpívá a chodí mezi ostatními.

„Vijem, vijem věneček, ze všech našich kytíček. Uvijem je do věnečku, lístek, kvítek i větvičku. Jaké jméno máš? Tak pojd' mezi nás.“

„Dítě se zastaví, pohladí jednoho kamaráda a ten musí říci název jedné kytičky. Děti se chytí za ruce a zpívají společně. Hra končí až je věneček uvitý - všechny děti utvořily kroužek.“ (kompetence komunikativní, sociální)

4.9.1.2 Vycházka: S dětmi se vydáme na vycházku po vesnici. Pozorujeme jarní přírodu, hledáme první jarní květiny. (kompetence k řešení problémů)

4.9.1.3 Tvoření sněženek z papíru: Po návratu do školy si děti připraví výkres. Modrou barvou si namalují rozpouštějící se sníh, horní část výkresu namalují žlutou barvou – svítí slunce. Uprostřed vznikne tráva zelené barvy (žlutá a modrá se smíchají). Do zelené trávy děti lepí sněženky z papíru. (Uhříčková, A., 2002) (kompetence pracovní)

4.9.2 Změny v jarní přírodě

Cíl: pozorovat změny v jarní přírodě, zapamatovat si názvy prvních jarních květin

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Pomůcky: barevné papíry, lepidlo, nůžky

Motivace: pohádka Maminka Země (Uhříčková, A., 2002, str. 27) a písnička – hra (Uhříčková, A., str. 27)

„Maminka Země se protáhla. Zrovna zaslechla tiché „brebentění“ z vedlejší komůrky. A za chvíli už je u ní malá holčička Sněženka. „Maminko, můžu se jít podívat ven? Já už nechci spinkat.“ Ještě ne, Sněženko, venku je velký mráz a ty ještě nemáš ušité šatičky. Ale můžeš jít probudit Zvonka, ať všem zazvoní. Pustíme se do práce.“ A tak Zvonek zvoní svou hlavičkou a probouzí Fialky a Petrklíče, Bledule i další malé kytičky. Ty se protahují: „To už je jaro? Už máme jít ven?“ „Ještě ne, děťátka,“ říká jim maminka Země, „Nejprve si ušijete šatičky.“ A už maminka vytahuje látky. Bílou si vybere Sněženka, žlutou Petrklíč a fialovou si vezmou Violky. Všechny holčičky i chlapečci usedají ve svých komůrkách a šijí si nové šatičky. Maminka Země jim při tom zpívá a povídá pohádky. „Sněženko, ty už máš hezké šatičky. Ještě ti přidám žlutou mašličku, a běž se podívat nahoru na zem, jestli už svítí sluníčko,“ říká maminka. A tak se Sněženka vydá nahoru za sluníčkem. Rozhlíží se, ale ještě ji něco studí za krkem. „Brr, to je sníh.“ Sněženka se oklepe a hned nastavuje svou hlavičku sluníčku. Trocha sněhu jí vůbec nevadí. To Zvonkovi by se to nelíbilo, ten by mohl i onemocnět. Ale první jarní kytičky už mohou nahoru. A tak za chvíli vykukují i Bledule a Petrklíč. Sluníčko hřeje a hřeje, a sníh se rozpouští. A za chvíli se stráž pod lesem rozsvítila barevnými hlavičkami kytíček.“

4.9.2.1 Písnička – hra: Děti dřepí v kruhu, jedno dítě zpívá a chodí mezi ostatními.

„Vijem, vijem věneček, ze všech našich kytíček. Uvijem je do věnečku, lístek, kvítek i větvičku. Jaké jméno máš? Tak pojd' mezi nás.“

„Dítě se zastaví, pohladí jednoho kamaráda a ten musí říci název jedné kytičky. Děti se chytí za ruce a zpívají společně. Hra končí až je věneček uvitý, všechny děti utvořily kroužek.“
(kompetence komunikativní, sociální)

4.9.2.2 Vycházka: S dětmi se vydáme na vycházku po vesnici. Pozorujeme jarní přírodu, hledáme první jarní květiny. (kompetence k řešení problémů)

4.9.2.3 Tvoření sněženek z papíru: Po návratu do školy si děti připraví výkres. Modrou barvou si namalují rozpouštějící se sníh, horní část výkresu namalují žlutou barvou – svítí slunce. Uprostřed vznikne tráva zelené barvy (žlutá a modrá se smíchají). Do zelené trávy děti lepí sněženky z papíru. (Uhříčková, A., 2002) (kompetence pracovní)

4.9.2.4 **Práce s pracovním listem:** Ve škole děti vypracují pracovní list č. 11

Pracovní list č.11 – pro 3. ročník

Změny v jarní přírodě

1. Vyber správnou odpověď a zakroužkuj ji.

Jediným zdrojem kyslíku na Zemi jsou

- a) zelené rostliny b) zvířata

Slunce poskytuje živým organismům na zemi

- a) vzduch b) teplo a světlo

Rostliny s dužnatým stonkem nazýváme

- a) dřeviny b) byliny

2. Vyber z řádku slovo, které tam nepatří. Zdůvodni proč.

a) javor, smrk, buk, dub, jírovec maďal, bříza

Nepatří sem -----, protože -----.

b) jabloň, olše, vrba, lípa, buk

Nepatří sem -----, protože -----.

c) dub, buk, jírovec maďal, jitrocel

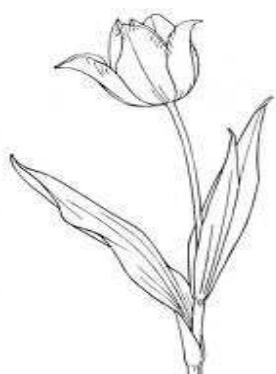
Nepatří sem -----, protože -----.

(Použitý materiál: Prvouka 3 – pracovní sešit pro 3. ročník základní školy, 2006, str. 39, str. 59)

Změny v jarní přírodě

1. Vyhledej ve čtyřsměrce názvy rostlin a připiš je k obrázkům. Které rostliny na obrázku nejsou? Nakresli je a ostatní obrázky vybarvi.

A	U	S	N	Ě	Ž	E	N	K	A	M	A	V	T
K	L	U	C	B	L	E	D	U	L	E	S	I	U
L	P	R	V	O	S	E	N	K	A	R	L	E	L
A	K	S	Á	R	K	I	M	D	E	S	I	U	I
I	H	E	L	P	E	N	C	O	M	E	X	B	P
F	K	R	O	K	U	S	V	L	A	W	C	V	Á
R	U	T	A	P	U	V	I	O	L	K	A	J	N

Obrázek 36: <http://www.i-creative.cz/2011/02/24/tulipany/-tulipán>

Obrázek 37: <http://www.i-creative.cz/2011/02/24/snez-enky/>

Obrázek 38: <http://www.i-creative.cz/2011/02/24/bledule-obrazky/>

Obrázek 39:
<http://www.predskolaci.cz/-petrklic>

4.9.3 Jaro už je tady

Cíl: pozorovat změny v jarní přírodě, zapamatovat si názvy prvních jarních květin, pozorovat a zapisovat klíčení semen

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, přírodověda

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: pracovní list, semena fazolí, miska, vata

Motivace: Pozoruj a hledej první známky jara - poznač si barvy květin, které uvidíš. (pozorování jarní přírody, hledání prvních jarních květin) (kompetence k řešení problémů, komunikativní)

4.9.3.1 **Práce s pracovním listem:** Ve škole děti vyplní pracovní list č. 12

4.9.3.2 **Pokus - klíčení semen:** Ve škole můžeme pozorovat pokus s klíčením semen. Nachystáme si několik misek. Do misky dáme navlhčenou vatu nebo hlínu. Zasadíme semena. Ve třídě postavíme misku na vhodné místo blízko okna. Pozorujeme, jak rostliny klíčí (fazole, obilí, hrách). (kompetence k učení)

Pracovní list č. 12 - pro 4. a 5. ročník

Jaro už je tady

1. Zařaď rostliny podle barvy květu:

Pryskyřník, sněženka, blatouch, bledule, pomněnka, violka vonná, narcis, prvosenka jarní, zlatice

bílé květy

žluté květy

fialové květy

modré květy

2. Seřaď rostliny podle výšky:

sedmikráska, kopretina, borovice, růže šípková

3. Rozlušti jednotlivé názvy rostlin. Rostliny rozříd':

	1. JIT	2.RO	1.DUR	2.KA	3.CEL	
1.TU	2.MAN	1.JE	2.LI	1.TO	2.POL	3.PÁN
	1.CI	2.TEL	1.LÍS	2.BU	3.LE	

okrasné byliny: _____

léčivé byliny: _____

jedovaté byliny: _____

hospodářské plodiny: _____

zelenina: _____

stromy: _____

keře: _____

(materiál: Prvouka 3 – pracovní sešit pro 3. ročník základní školy, 2006, str. 37, 39)

4.10 Měsíc duben – Den Země

Cíl: poukázat na to, že planetu Zemi si musíme chránit, vážit si jí, snižovat a třídit odpady

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka, přírodověda

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: výuka v přírodě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: přinesené obaly od různých věcí, PET lahve, skleněné korálky

4.10.1 Umíme třídit odpad

Cíl: poukázat na to, že planetu Zemi si musíme chránit, vážit si jí, snižovat a třídit odpady

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: výuka v přírodě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: přinesené obaly od různých věcí, PET lahve, skleněné korálky

Motivace: pohádka Jak Kořínek zachránil strom (Uhříčková, A., 2006, str. 45).

„Skřítek Kořínek zrovna seděl pod velkým bukem a odpočíval, když tu uslyšel rány, které se rozléhaly lesem. Rány seker a kvílení motorových pil Kořínka vyděsily. „Co se děje?“ Utíká se podívat a vidí dřevorubce, kteří kácejí jeden strom za druhým. „Proč? Na co potřebujete náš les?“ ptá se s pláčem Kořínek. „No přece na nábytek, hračky a papír.“ „Na papír? Copak ze dřeva se vyrábí papír?“ „Ano,“ odpoví dřevorubec a znovu se pustí do kácení lesa. Kořínek je moc smutný a přemýšlí, jak zachránit alespoň jediný strom. „Už to mám! Vyrobit papír ze starých novin.“

To, co člověk ke svému životu potřebuje, získává buď výrobou – zpracováním surovin, nebo to získává přímo z přírody. Do přírody však vrací látky, které nejsou pro přírodu potřebné nebo mohou být dokonce škodlivé. „Zkuste, děti, vyjmenovat činnosti člověka, které

na přírodu působí příznivě a které působí škodlivě.“ (kompetence k řešení problémů, komunikativní)

4.10.1.1 Třídění odpadu: Na školní zahradě nachystáme hromádku přinesených obalů od výrobků. Děti je budou třídit do správných kontejnerů (krabic) na odpad. Plast – barva žlutá, papír - barva modrá, sklo - barva zelená. (kompetence k řešení problémů)

4.10.1.2 Hra: Dvojice dětí se drží za ruce, sbírají odpadky a pak je třídí do kontejnerů. Každá dvojice má svoje kontejnery. Vyhrává to družstvo, které nasbírá více odpadků a vytřídí je. (kompetence pracovní, sociální, k učení)

4.10.2 Umíme třídit odpad

Cíl: poukázat na to, že planetu Zemi si musíme chránit, vážit si jí, snižovat a třídit odpady

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: výuka v přírodě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: přinesené obaly od různých věcí, PET lahve, skleněné korálky

Motivace: pohádka Jak Kořínek zachránil strom (Uhříčková, A., 2006, str. 45).

„Skřítek Kořínek zrovna seděl pod velkým bukem a odpočíval, když tu uslyšel rány, které se rozléhaly lesem. Rány seker a kvílení motorových pil Kořínka vyděsily. „Co se děje?“ Utíká se podívat a vidí dřevorubce, kteří kácejí jeden strom za druhým. „Proč? Na co potřebujete náš les?“ ptá se s pláčem Kořínek. „No přece na nábytek, hračky a papír.“ „Na papír? Copak ze dřeva se vyrábí papír?“ „Ano,“ odpoví dřevorubec a znovu se pustí do kácení lesa. Kořínek je moc smutný a přemýšlí, jak zachránit alespoň jediný strom. „Už to mám! Vyrobíme papír ze starých novin.“

To, co člověk ke svému životu potřebuje, získává buď výrobou – zpracováním surovin, nebo to získává přímo z přírody. Do přírody však vrací látky, které nejsou pro přírodu potřebné nebo mohou být dokonce škodlivé. „Zkuste, děti, vyjmenovat činnosti člověka, které

na přírodu působí příznivě a které působí škodlivě. (kompetence k řešení problémů, komunikativní)

4.10.2.1 **Třídění odpadu:** Na školní zahradě nachystáme hromádku přinesených obalů od výrobků. Děti je budou třídit do správných kontejnerů (krabic) na odpad. Plast – barva žlutá, papír- barva modrá, sklo- barva zelená. (kompetence k řešení problémů)

4.10.2.2 **Hra:** Dvojice dětí se drží za ruce, sbírají odpadky a pak je třídí do kontejnerů. Každá dvojice má svoje kontejnery. Vyhrává to družstvo, které nasbírá více odpadků a vytřídí je. (kompetence pracovní, sociální)

4.10.2.3 **Práce s pracovní listem:** Nakonec děti vyplní pracovní list č. 13

Pracovní list č. 13 - pro 3. ročník

Umíme třídit odpad

Zakroužkuj ty činnosti člověka, které přírodě prospívají, nebo alespoň brzdí její ničení.

Přeškrtni ty činnosti člověka, které přírodě škodí.

Obrázek 40:
<http://aktualne.centrum.cz/>

Obrázek 41: <http://www.csfd.cz/uzivatel>

Obrázek 42: <http://www.ostrov.cz/>

Obrázek 43:
<http://www.pixmac.cz/fotka/tov>

Obrázek 44:
<http://www.slavkov.cz/>

Obrázek 45: <http://auta-z-dovozu.cz>

Obrázek 46:
<http://www.baryteluria.cz/>

Obrázek 47:
<http://eshop.raledo.cz/>

4.10.3 Jak můžeš pomoci Zemi

Cíl: poukázat na to, že planetu Zemi si musíme chránit, vážit si jí, svět se neobejde bez recyklace, třídění odpadů, zamyslet se nad tím, jaké množství odpadů vzniká denně a jak tento odpad snížit, uvědomit si, že nejlepší odpad je takový, který vůbec nevznikne

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, pracovní činnosti, přírodověda

Klíčové kompetence: komunikativní, k řešení problémů, k učení

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vyučování na školní zahradě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: přinesené obaly od různých věcí, PET lahve, pracovní list

Motivace: obrázky planety Země a množství odpadů na Zemi (internet, časopisy). To, co člověk ke svému životu potřebuje, získává buď výrobou – zpracováním surovin, nebo to

získává přímo z přírody. Do přírody však vrací látky, které nejsou pro přírodu potřebné nebo mohou být dokonce škodlivé. Vyjmenovat činnosti člověka, které na přírodu působí příznivě a které působí škodlivě. (kompetence k řešení problémů, komunikativní)

4.10.3.1 Určování značek pro recyklaci na obalech zboží: Na přinesených obalech od zboží vyhledat značku, zda lze recyklovat a z čeho je daný obal vyroben. Děti značky vyhledají na internetu. Pokusí se vymyslet alespoň dva způsoby, jak ony samy mohou přispět ke snížení množství odpadů. (kompetence k řešení problémů)

4.10.3.2 Třídění odpadu: Na hromádku dáme přinesené obaly od výrobků. Děti je budou třídít do správných kontejnerů (krabic) na odpad. Plast – barva žlutá, papír - barva modrá, sklo - barva zelená. (kompetence k řešení problémů, k učení)

Výběr značek na obalech:

Obrázek 48:
<http://www.mestobustehrad.cz>

Obrázek 49:
<http://www.nazeleno.cz>

Obrázek 50:
<http://mvek.net/11-obecne>

Obrázek 51:
<http://www.spotrebitel.info/znacky>

Obrázek 52:
<http://mvek.net/11>

4.11 Měsíc květen – Na zahradě

Cíl: rozeznávat a pojmenovat základní druhy zeleniny, náradí pro práci na zahradě, rozeznávat a pojmenovat základní druhy ptáků

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, prvouka, přírodověda

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: výuka na školní zahradě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: kartičky s obrázky zeleniny, přinesená zelenina, popisky, kartičky s obrázky ptáků, atlas ptáků

4.11.1 Poznáváme zeleninu

Cíl: rozeznávat a pojmenovat základní druhy zeleniny, náradí pro práci na zahradě

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vyučování na školní zahradě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: kartičky s obrázky nebo popisem zeleniny, přinesená zelenina, popisky

Motivace: hádanky: Za kadeřavou hlavičku vytáhnu z nory lištičku. Sáhni si, je hladká, ukousni, je sladká. (mrkev) www.kamaradske-hry.cz/povidani-pro-deti/hadanky/kratke-hadanky.html,

Táta dlouhý, máma krátká, děti jako pimprlátka? (hrábě)

Znáte tlustou holčičku? Nosí žlutou sukničku. Když jsme ji svlékali, všichni jsme plakali. (cibule) mslutenice.mypage.cz/ „Co myslíte, děti, o čem si dnes budeme povídat?“

4.11.1.1 Poznáváme školní zahradu: Činnost probíhá na školní zahradě: nejdříve projít zahradu a určit, co se zde pěstuje, povídat si, co děti pěstují doma na jejich zahradě, jaké potřebují náradí k práci na zahradě. (kompetence k řešení problémů, komunikativní)

4.11.1.2 **Určování druhů zeleniny:** Děti se rozdělí do skupin. V každé skupině bude nejméně jeden žák 2. ročníku. Děti si přečtou kartičky s popisem druhu zeleniny, určí a zapíší si na papír. Po určení všech druhů zeleniny proběhne společná kontrola. Vítězí skupina, která má nejvíce správných odpovědí. (kompetence k řešení problémů, sociální)

Možné kartičky s popisem druhů zeleniny:

- 1) Jsem zelenina pěstovaná pro kořen, mám oranžovou barvu, hodně karotenu. **(Mrkev)**
- 2) Jsem cibulová zelenina, než mě začneš krájet, musíš mě oloupat. Možná u toho budeš i plakat. **(Cibule)**
- 3) Jsem plodová zelenina, můj plod je kulatý, většinou červený a měkký. **(Rajče)**
- 4) Jsem plodová zelenina, můj plod má protáhlejší tvar. Plod může být žlutý, červený nebo zelený. **(Paprika)**
- 5) Jsem cibulová zelenina a mám výraznou vůni. Moje cibule se dá rozdělit na stroužky. Mám léčivé účinky. **(Česnek)**
- 6) Jsem lusková zelenina. Můj plod se jmenuje lusk, má zelenou barvu. Vypráví se o mně v pohádce o jedné princezně. **(Hrách)**
- 7) Jsem košťálová zelenina, pěstují mě pro listy, které tvoří hlávkou. Můžeš mě jíst vařené, syrové nebo kysané. Zpívá se o mně i v písničky Halí belí. **(Zelí)**

4.11.1.3 **Hádanky** Rozlušti názvy nářadí, které potřebuješ pro práci na zahradě. Některé nářadí nakresli.

Nemaryčulkmotyka
karenu
konev
inice
hrábě
triok
tupilka
hrte
janůžky
neradhg
(rýč, motyka, konev, hrábě, pilka, nůžky)

4.11.2 **Poznáváme zeleninu**

Cíl: rozeznávat a pojmenovat základní druhy zeleniny, nářadí pro práci na zahradě

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vyučování na školní zahradě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: kartičky s obrázky nebo popisem zeleniny, přinesená zelenina, popisky

Motivace: hádanky : Za kadeřavou hlavičku vytáhnu z nory lištičku. Sáhni si, je hladká, ukousni, je sladká. (mrkev) (www.kamaradske-hry.cz/povidani-pro-deti/hadanky/kratke-hadanky.html), Táta dlouhý, máma krátká, děti jako pimprlátka? (hrábě) Znáte tlustou holčičku? Nosí žlutou sukničku. Když jsme ji svlékali, všichni jsme plakali. (cibule) mmlustenice.mypage.cz/ „Co myslíte, děti, o čem si dnes budeme povídat?“

4.11.2.1 **Poznáváme školní zahradu:** Činnost probíhá na školní zahradě: Nejdříve projít zahradu a určit co se zde pěstuje,povídat si, co děti pěstují doma na jejich zahradě, jaké potřebují nářadí k práci na zahradě.kompetence k řešení problémů, komunikativní)

4.11.2.2 **Určování druhů zeleniny:** Děti se rozdělí do skupin. Přečtou si kartičky s popisem druhů zeleniny, určí a zapíší si název na papír. Po určení všech druhů zeleniny proběhne společná kontrola. Vítězí skupina, která má nejvíce správných odpovědí. (kompetence k řešení problémů, sociální)

Možné kartičky s popisem druhů zeleniny :

- 1) Jsem zelenina pěstovaná pro kořen, mám oranžovou barvu, hodně karotenu. (**Mrkev**)
- 2) Jsem cibulová zelenina, než mě začneš krájet, musíš mě oloupat. Možná u toho budeš i plakat. (**Cibule**)
- 3) Jsem plodová zelenina, můj plod je kulatý, většinou červený a měkký. (**Rajče**)
- 4) Jsem plodová zelenina, můj plod má protáhlejší tvar. Plod může být žlutý, červený nebo zelený. (**Paprika**)
- 5) Jsem cibulová zelenina a mám výraznou vůni. Moje cibule se dá rozdělit na stroužky. Mám léčivé účinky. (**Česnek**)
- 6) Jsem lusková zelenina. Můj plod se jmenuje lusk, má zelenou barvu. Vypráví se o mně v pohádce o jedné princezně. (**Hrách**)
- 7) Jsem košťálová zelenina, pěstují mě pro listy, které tvoří hlávku. Můžeš mě jíst vařené, syrové nebo kysané. Zpívá se o mně i v písničce Halí belí. (**Zelí**)

4.11.2.3 **Hádanky:** Rozlušti názvy nářadí, které potřebuješ pro práci na zahradě. Některé nářadí nakresli.

Nemaryčulkmotykarenukonevinicehrábětrioktupilkahrtejanůžkyneradhg
(rýč, motyka, konev, hrábě, pilka, nůžky)

4.11.3 Ptáci v naší přírodě

Cíl: rozeznávat a pojmenovat základní druhy ptáků

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, přírodověda

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační forma: výuka na zahradě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: kartičky s obrázky ptáků, atlas ptáků

Motivace: „Zahrada může být místem, kde ptáci hledají potravu a kde si staví svá hnízda.

V této zahradě určitě také nějaké ptáky zahlédneš, musíš se chovat opatrně a tiše.“

4.11.3.1 Hledej úkryt ptáků: Na zahradě rozmístíme obrázky ptáků, děti je mají za úkol najít a určit. Děti pracují ve dvojicích. (kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální)

1. stanoviště – kos černý, 2. stanoviště – pěnkava obecná, 3. stanoviště – holub hřivnáč, 4. stanoviště - drozd zpěvný, 5. stanoviště – špaček obecný, 6. stanoviště – vrabec obecný, 7. stanoviště - sýkora koňadra

4.11.3.2 Práce pracovním listem: Děti na pracovním listě č. 14 poznávají známé ptáky z naší přírody

Obrázek 53: KOS ČERNÝ
<http://www.jynx-t.net/ptaci/kos-cerny>

Obrázek 54: PĚNKAVA OBECNÁ
<http://fotoblog.in/clanek>

Obrázek 55: *HOLUB HŘIVNÁČ*
<http://www.sevcikphoto.com>

Obrázek 56: *SÝKORA KOŇADRA*
<http://csop-namest.webnode>

Obrázek 57: *DROZD ZPĚVNÝ*
<http://www.jynx-t.net/ptaci/drozd-zpevny>

Obrázek 58: *ŠPAČEK
OBEČNÝ* <http://www.priroda.cz>

Obrázek 59: *VRABEC OBEČNÝ*
<http://zdeneksebesta.net/>

Pracovní list č. 14 - pro 4. a 5. ročník

Ptáci v naší přírodě

Zatrhni správnou odpověď:

Poznáš kdo jsem ?

- a) pěnkava obecná
- b) červenka obecná
- c) drozd zpěvný

Obrázek 60: <http://ucivo.webnode.cz/>

- a) brhlík lesní
- b) sýkora koňadra
- c) vrabec obecný

Obrázek 61: <http://www.photosimon.cz>

- a) červenka obecná
- b) rehek zahradní
- c) brhlík lesní

Obrázek 62: <http://www.birdlife.cz>

Děti k určování mohou použít atlas ptáků nebo jiný obrázkový materiál.

4.11.3.3 **Nákres obrázku:** Nakresli jednoho ptáka stěhovavého a jednoho ptáka, který u nás přes zimu zůstává - stálého. Svůj obrázek popiš. Pomoci si můžeš obrázky v encyklopedii nebo v atlasu ptáků.(kompetence k řešení problémů, k učení)

4.12 Měsíc červen – Všechno v létě ožívá

Cíl: seznámit děti s různými druhy hmyzu v přírodě, dozvědět se o způsobu a zvláštostech života hmyzu, připomenout si rostliny a živočichy nacházející se v nejbližším okolí

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, prvouka, matematika, přírodověda

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Pomůcky: pohádková kniha Ferda Mravenec Ondřeje Sekory, výkresy, výtvarné potřeby, atlas hmyzu, naučná literatura, výkresy, výtvarné potřeby, nůžky, lepidlo

4.12.1 V říši hmyzu

Cíl: seznámit děti s různými druhy hmyzu, dozvědět se o způsobu života hmyzu a zvláštostech ze života hmyzu

Cílová skupina: 1. a 2. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, prvouka, matematika

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost

Organizační formy: vycházka, vyučovací hodina

Pomůcky: pohádková kniha Ferda Mravenec Ondřeje Sekory, výkresy, výtvarné potřeby, atlas hmyzu

Motivace: – čtení z pohádkové knížky Ondřeje Sekory Ferda Mravenec, str. 25 - 29 (otázka – jak se vyvíjí hmyz?), str. 104 - 108 (otázka – jaký motýl z kukly vyletěl?)

Děti se zeptáme, jaké jiné druhy hmyzu, než o kterých slyšely v ukázce, ještě znají. (kompetence komunikativní)

4.12.1.1 **Práce s pracovním listem:** Děti pracují ve dvojicích: vždy jeden žák druhého ročníku a jeden žák prvního ročníku. Společně vyplňují pracovní list č. 15. (kompetence pracovní, sociální)

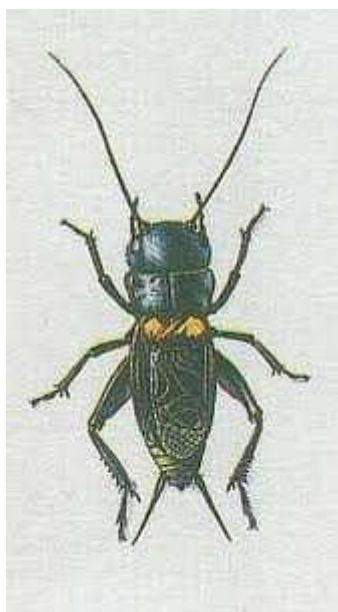
4.12.1.2 **Vycházka a pozorování:** S dětmi jdeme na vycházku v okolí školy. Děti mají za úkol na určitém stanovišti pozorovat hmyz. Mají si také zapamatovat kolik druhů hmyzu během vycházky viděly.

Pracovní list č. 15 - pro 1. a 2. ročník

V říši hmyzu

Přiřaď správný název k obrázku:

MOTÝL SLUNÉČKO SEDMITEČNÉ KOBYLKA MRAVENEC MOUCHA VČELA
ČMELÁK CVRČEK KOMÁR CHROUST

Obrázek 63:
<http://www.guh.cz/edu/bi/biologie>

Obrázek 64:
<http://enviroportal.sk/ziv-a-priroda>

Obrázek 65:
<http://www.zahradavkap.se.cz>

Obrázek 66:
<http://ceskebudejovice.casd.cz>

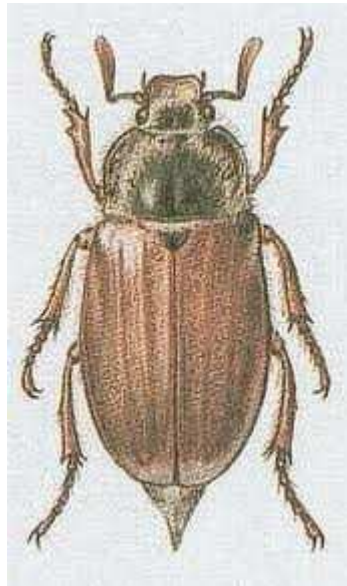
Obrázek 67:
<http://blogs.burlingtonfreepress.com>

Obrázek 68: <http://www.hasici-zbysov.cz>

Obrázek 69:
<http://abc.blesk.cz/clanek/casopis-abc>

Obrázek 71:
<http://www.guh.cz/edu/bi/biologie>

Obrázek 70:
<http://berussky.sweb.cz>

Obrázek 72:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/>

4.12.2 Na myslivecké chatě

Cíl: seznámit děti s rostlinami a živočichy, kteří se nacházejí v nejbližším okolí školy (vesnice), upevnit si teoretické poznatky získané ve škole pozorováním v přírodě, připomenout si důležitost ochrany přírody

Cílová skupina: 3. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, prvouka

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost, vyhledávání informací, třídění informací

Organizační formy: vycházka, výuka v přírodě

Pomůcky: naučná literatura, výkresy, výtvarné potřeby, nůžky, lepidlo

„Dnes se vypravíme na mysliveckou chatu v Loděnicích, kde na nás čeká zajímavé povídání i soutěžení.“

4.12.2.1 Pobyt v areálu myslivecké chaty: S dětmi se vypravíme do areálu myslivecké chaty v Loděnicích. Nejdříve proběhne seznámení s přírodou v okolí chaty. (bažantnice, rybník, stromy, keře). Děti poznávají a určují přírodniny. Přednáška (zástupci zdejších myslivců) na téma volně žijící zvěř v okolí, myslivost, ochrana přírody. (kompetence komunikativní)

4.12.2.2 Zpracování získaných poznatků: Děti se rozdělí do několika skupin. Skupiny samostatně zpracují vše, co se dozví, nalepí nebo namalují stromy, keře, byliny – označí názvem, namalují nebo vystříhnou a nalepí živočichy a ptáky, kteří zde žijí – označí názvem. (kompetence pracovní, sociální, k řešení problémů)

4.12.2.3 Prezentace pro ostatní skupiny: Po ukončení činnosti každá skupina prezentuje svoje poznatky (hotový plakát) ostatním. Tímto zároveň probíhá kontrola správnosti. (kompetence komunikativní, sociální)

4.12.3 Na myslivecké chatě

Cíl: seznámit děti s rostlinami a živočichy, kteří se nacházejí v nejbližším okolí školy (vesnice), utvrdit si teoretické poznatky získané ve škole pozorováním v přírodě, připomenout si důležitost ochrany přírody

Cílová skupina: 4. a 5. ročník

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, přírodověda

Klíčové kompetence: pracovní, komunikativní, k řešení problémů, sociální

Dovednosti: pozorování, pozornost, vyhledávání informací, třídění informací

Organizační formy: vycházka, výuka v přírodě

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Pomůcky: naučná literatura, výkresy, výtvarné potřeby

„Dnes se vypravíme na mysliveckou chatu v Loděnicích, kde na nás čeká zajímavé povídání i soutěžení.“

4.12.3.1 Pobyť v areálu myslivecké chaty: S dětmi se vypravíme do areálu myslivecké chaty v Loděnicích. Nejdříve proběhne seznámení s přírodou v okolí chaty. (bažantnice, rybník, stromy, keře). Děti poznávají a určují přírodniny. Přednáška (zástupci zdejších myslivců) na téma volně žijící zvíř v okolí, myslivost, ochrana přírody. (kompetence komunikativní)

4.12.3.2 Poznávání rostlin a živočichů: Děti mají za úkol vypracovat přírodovědný test. Ten se týká známých rostlin a živočichů, kteří se vyskytují v blízkém okolí. Děti si je připomněly v předcházející přednášce. (kompetence pracovní, k řešení problémů)

4.12.3.3 Zapisování a vyhledávání údajů o rostlinách a živočiších: Dalším úkolem je vypracovat údaje o živočichovi nebo rostlině z blízkého okolí. Údaje děti vyhledávají v odborné literatuře nebo v encyklopedii. (kompetence k řešení problémů)

4.12.3.4 Hledání ukrytého vzkazu: Děti se rozdělí na několik skupin. Úkolem každé skupiny je najít vzkaz od přírody. Tento vzkaz je rozstříhaná věta napsaná na papíře. Kousky vzkazu jsou ukryty v přírodě v nejbližším okolí. (na stromech, keři, pod kameny) Děti sestaví vzkaz. (Největší nepřítel přírody je člověk – vandal. Přírodu musíme chránit!) (kompetence k řešení problémů, sociální)

5 Výzkum

5.1 Cíle výzkumu

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaký vztah mají děti k přírodě, jak k přírodě přistupují a zda se snaží v rámci svých možností přírodu chránit, nepoškozovat ji. Dotazník je nástroj pouze orientační, protože dobrý ani špatný vztah k okolní přírodě, k živým organismům přesně změřit nelze. Otázky byly směřovány na oblíbenost pobytu dětí v přírodě, na práci v přírodě a pro přírodu a na třídění odpadu. V dotazníku byly osloveny jak školy vesnické, tak škola městská. Dalším cílem mého výzkumu bylo porovnání postojů dětí těchto škol v oblasti environmentálního vědění, cítění. Chtěla jsem vysledovat, zda se od sebe děti městské a vesnické liší ve vztahu k přírodě. Zajímalo mě, v jakých oblastech se tento rozdíl projeví nejvíce a v jakých minimálně nebo vůbec.

K ověření bylo stanoveno několik **hypotéz**. V první hypotéze by se mělo potvrdit nebo vyvrátit tvrzení, že žáci nečtou knihy o přírodě. Druhá hypotéza se týká získávání informací ohledně přírody. V této hypotéze se potvrdí nebo vyvrátí, že informace o chování v přírodě děti získávají ve škole. Třetí hypotéza nám potvrdí nebo vyvrátí, zda žáci třídí doma odpad. Čtvrtá hypotéza má potvrdit nebo vyvrátit to, jestli žáci dávají přednost návštěvě supermarketu před vycházkou do přírody. Zda žáci pojedou o prázdninách nejraději do přírody v České republice se potvrdí nebo vyvrátí v hypotéze číslo 5.

Navrhované hypotézy:

Hypotéza č. 1: Žáci nečtou knihy o přírodě.

Hypotéza č. 2: Žáci se dozvídají informace o ochraně životního prostředí a šetrném chování k přírodě pouze ve škole.

Hypotéza č. 3: Žáci doma třídí odpad.

Hypotéza č. 4: Žáci městské školy dají přednost návštěvě supermarketu před vycházkou do přírody.

Hypotéza č. 5: Žáci nejraději jezdí o prázdninách do přírody v České republice.

5.2 Použité metody výzkumu

Jak uvádí Gavora, P. (str. 70) „výzkumná metoda je obecný název pro proceduru, se kterou se pracuje při výzkumu.“ Pro svůj výzkum jsem použila **dotazník**. Podle Gavory, P. (2000, str. 99) „je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.“ V dotazníku jsem použila škálování, tj. posuzovací škálu. Je to nástroj, který nám umožní zjistit intenzitu jevu nebo míru vlastnosti jevu. Posuzovací škály mají několik stupňů, kterými se tázaný snaží vyjádřit co nejpřesnější odpověď. Škálu intervalovou jsem použila u otázek č. 1, č. 6, č. 11, č. 13, č. 14. V dotazníku jsou kladeny uzavřené otázky. Jsou to otázky, kde respondenti vybírají z nabízených odpovědí typu ano/ne. Jedná se o dichotomické otázky. Odpovědi tohoto typu nabízí otázky č. 4, č. 5, č. 7, č. 8, č. 9, č. 16, č. 17, č. 18, č. 19, č. 20.

5.3 Zkoumaný vzorek

Výzkumu se zúčastnilo 56 žáků pátého ročníku z plně organizované základní školy v krajském městě. Dále to bylo 40 žáků vesnických málotřídních škol a 51 žáků pátého ročníku vesnické školy plně organizované. Dotazníky jsem do škol předala osobně. Po vyplnění dotazníků jsem si je zase osobně vyzvedla. Z městské školy byla návratnost všech 56 kusů (100%). Z vesnických málotřídních škol se vrátily 4 dotazníky nevyplněné, protože žáci v den vyplňování chyběli. Ze 40 respondentů odpovědělo 36 respondentů (90%). Z vesnické školy plně organizované se vrátily dva dotazníky nevyplněné, odpovědělo 49 respondentů (96%).

5.4 Výsledky výzkumu

V této kapitole se budu věnovat výsledkům výzkumu. Komentář k výsledkům je slovní i zpracovaný do příslušných grafů. Čísla v grafech jsou uvedena v procentech.

Respondenti odpovídali v dotazníku na tyto otázky:

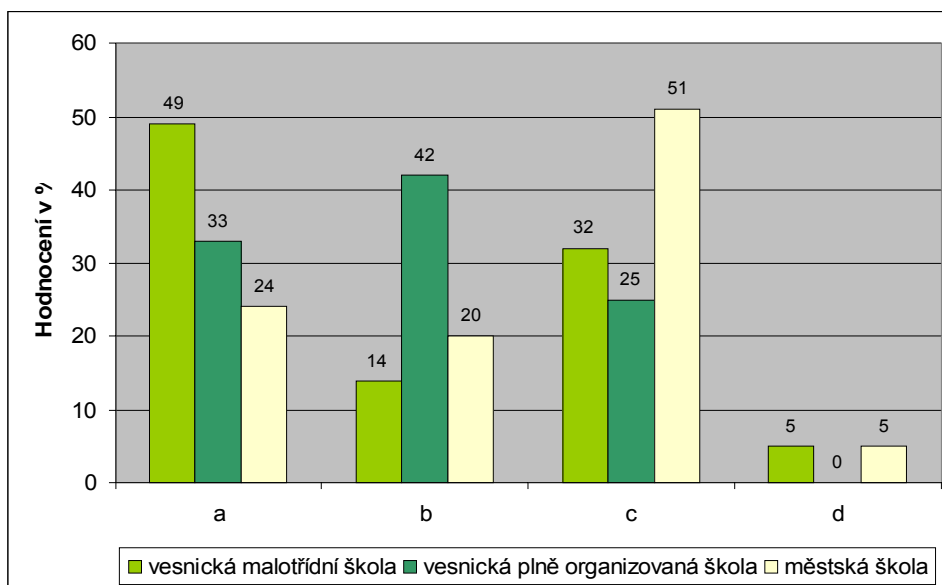
5.4.1 Chodíš(jezdíš) ven do přírody? (park, zahrada ,les, hory)

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpovědělo 13 žáků (24%), že chodí ven do přírody každý den. 29 žáků (51%) uvádí, že chodí ven jenom sobotu nebo v neděli.

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol chodí ven každý den 19 žáků tj.49%, 13 žáků (32%) uvedlo, že ven chodí jen v sobotu nebo v neděli. 5 žáků (14%) pobývá v přírodě jednou za týden.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy chodí každý den ven do přírody 16 žáků (33%), 21 žáků (42%) chodí ven jednou za týden. Jen v sobotu nebo v neděli chodí ven 12 žáků (25%). (viz graf 1)

Graf 1: Chodiš(jezdíš) ven do přírody? (park, zahrada ,les, hory)

Možné odpovědi:

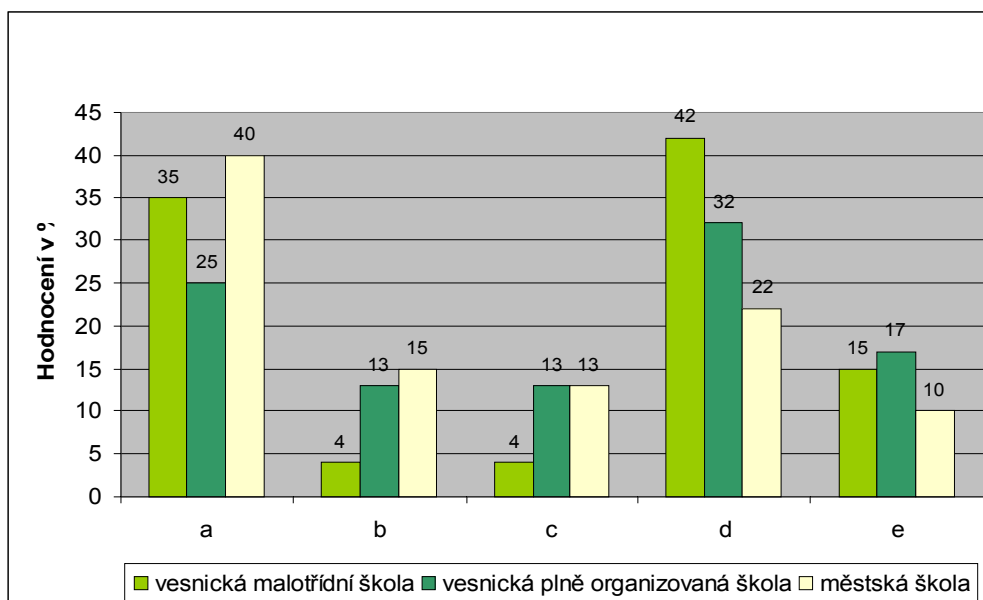
- a) každý den
- b) jednou za týden
- c) jen v sobotu a v neděli
- d) nechodím

5.4.2 S kým chodíš (jezdíš) do přírody?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídnic škol uvedlo 14 žáků (35%), že chodí do přírody s rodiči. 42% tj. 16 žáků chodí do přírody s kamarády a shodně 2 žáci (4%) uvedli, že do přírody chodí s babičkou a s dědečkem. 5 žáků (15%) chodí do přírody samo. Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy chodí 12 žáků (25%) ven do přírody s rodiči, s babičkou nebo s dědečkem chodí 6 žáků (13%). 16 žáků (32%) chodí ven s kamarády a 9 žáků (17%) bývá v přírodě samo.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy bývá v přírodě s rodiči 22 žáků (40%). 9 žáků (15%) chodí do přírody s babičkou a 7 žáků (13%) s dědečkem. 10% respondentů tj. 6 žáků bývá v přírodě samo. (viz graf 2)

Graf 2: S kým chodíš (jezdíš) do přírody?

Možné odpovědi:

- a) s rodiči
- b) s babičkou
- c) s dědečkem
- d) s kamarády
- e) sám

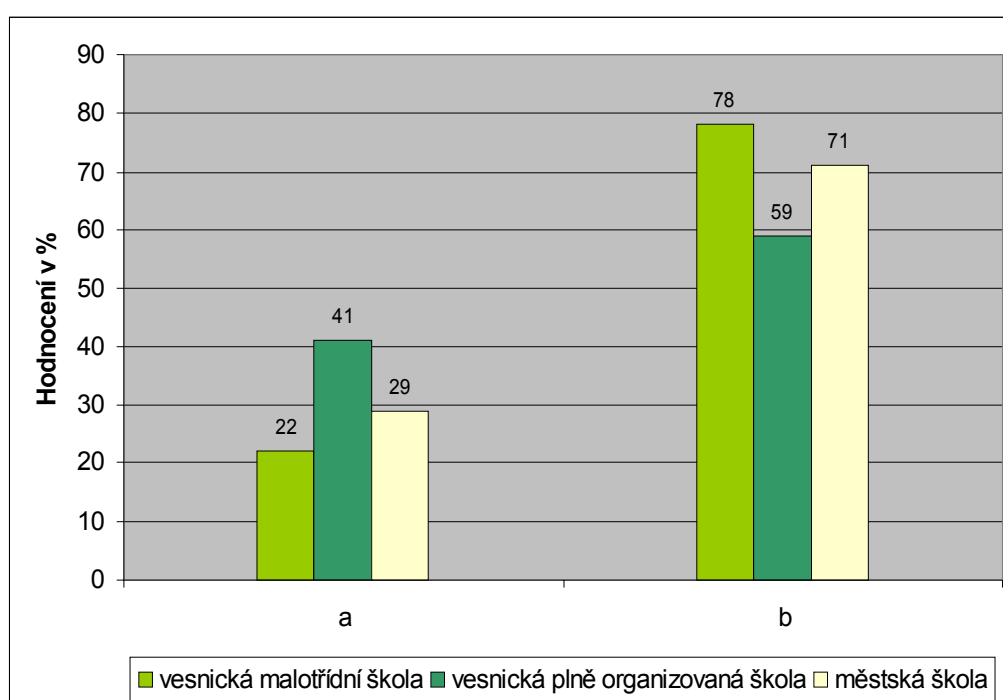
5.4.3 Když dostaneš na výběr, půjdeš raději do supermarketu nebo do přírody?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol odpovědělo 9 žáků (22%), že půjde raději do supermarketu. Do přírody by šlo 30 žáků (78%).

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy by dalo přednost návštěvě supermarketu 20 žáků (41%) a do přírody by šlo 29 žáků (59%).

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy by šlo raději do supermarketu 16 žáků (29%) a do přírody by šlo 40 žáků (71%). (viz graf 3)

Graf 3: Když dostaneš na výběr, půjdeš raději do supermarketu nebo do přírody?

Možné odpovědi:

- a) do supermarketu
- b) do přírody

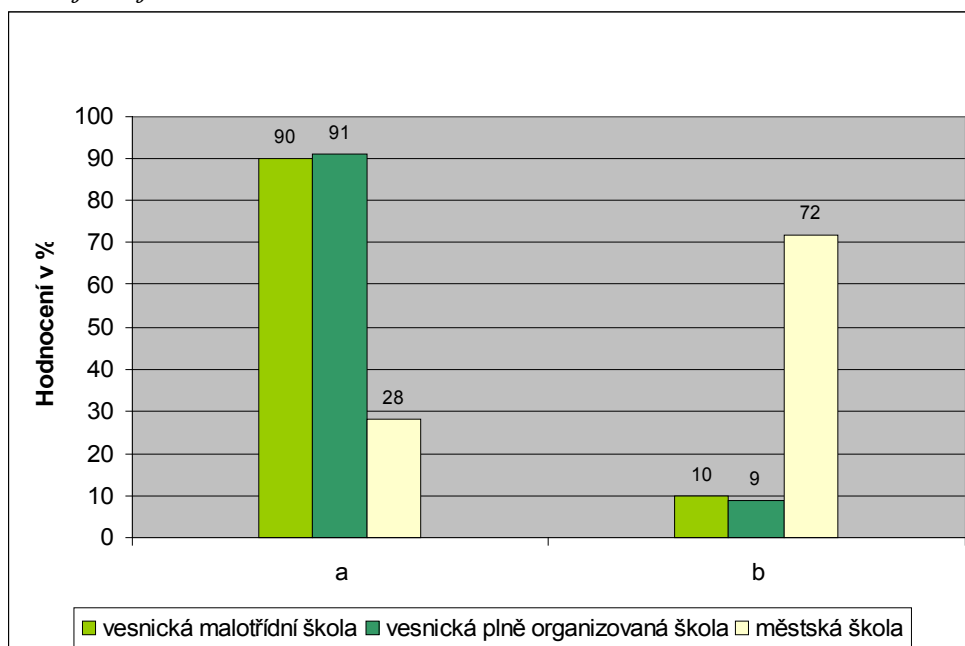
5.4.4 Mají tvoji rodiče zahradu?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol odpovědělo na tuto otázku kladně 35 žáků (90%). Pouze 4 žáci (10%) odpověděli záporně.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy odpovědělo 45 žáků, že rodiče zahradu vlastní a 4 žáci (9%) odpověděli, že rodiče zahradu nemají.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpovědělo 16 žáků (28%), že rodiče mají zahradu a 40 žáků (72%) odpovědělo, že rodiče zahradu nemají. (viz graf 4)

Graf 4: Mají tvoji rodiče zahradu?

Možné odpovědi:

- a) ano, mají
- b) ne, nemají

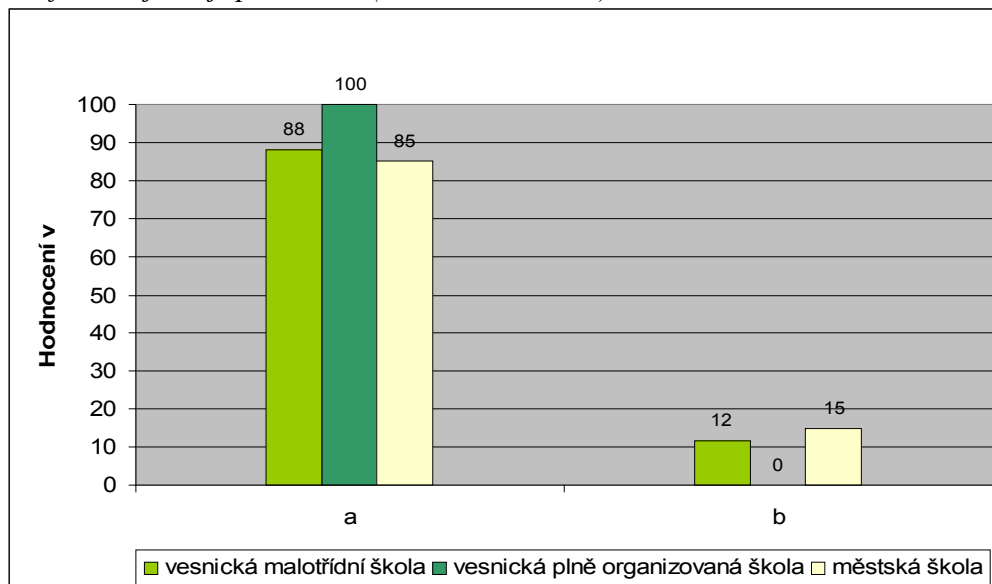
5.4.5 Mají tvoji prarodiče (babička, dědeček) zahradu?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol odpovědělo na tuto otázku kladně 34 žáků (88%). Záporně odpovědělo 5 žáků (12%).

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy odpovědělo všech 49 žáků (100%), že jejich prarodiče mají zahradu.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpovědělo na tuto otázku kladně 48 žáků (85%) a záporně odpovědělo 8 žáků (15%). (viz graf 5)

Graf 5: Mají tvoji prarodiče (babička, dědeček) zahradu?

Možné odpovědi:

- a) ano, mají
- b) ne, nemají

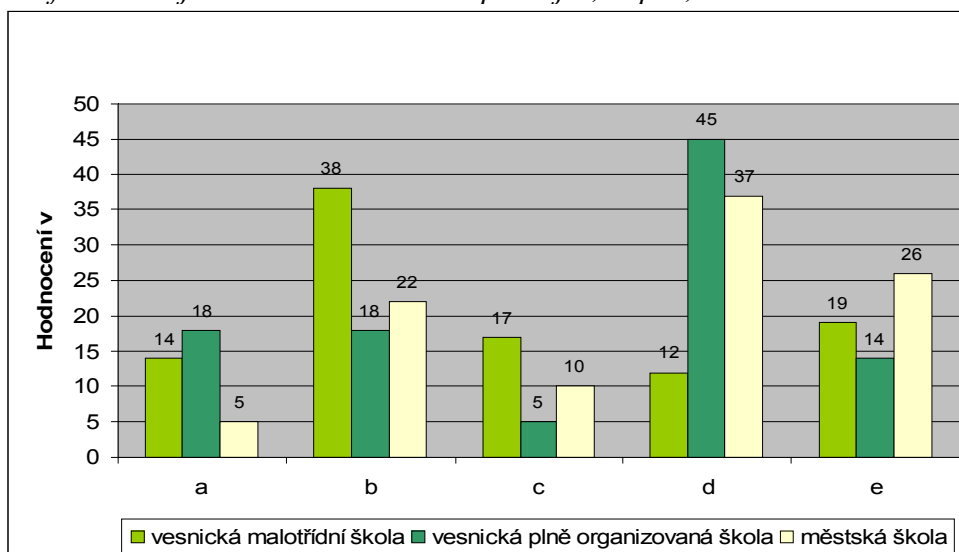
5.4.6 Pracuješ na zahradě? Pokud pracuješ, napiš, co děláš.

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol uvedlo 5 žáků (14%), že na zahradě pracuje každý den. 15 žáků (38%) pracuje na zahradě jednou za týden. 7 žáků (19%) odpovědělo, že na zahradě nepracují vůbec.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy pracuje každý den na zahradě 9 žáků (18%), 9 žáků (18%) pracuje na zahradě jednou za týden a 7 žáků (14%) odpovědělo, že na zahradě nepracuje.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpověděli 3 žáci (5%), že pracují na zahradě každý den, 11 žáků (22%) odpovědělo, že pracují na zahradě jednou za týden. Na zahradě nepracuje 15 žáků (26%). (viz graf 6)

Graf 6: Pracuješ na zahradě? Pokud pracuješ, napiš ,co děláš

Možné odpovědi:

- a) každý den
- b) jednou za týden
- c) jednou za měsíc
- d) jen o prázdninách
- e) nepracuji

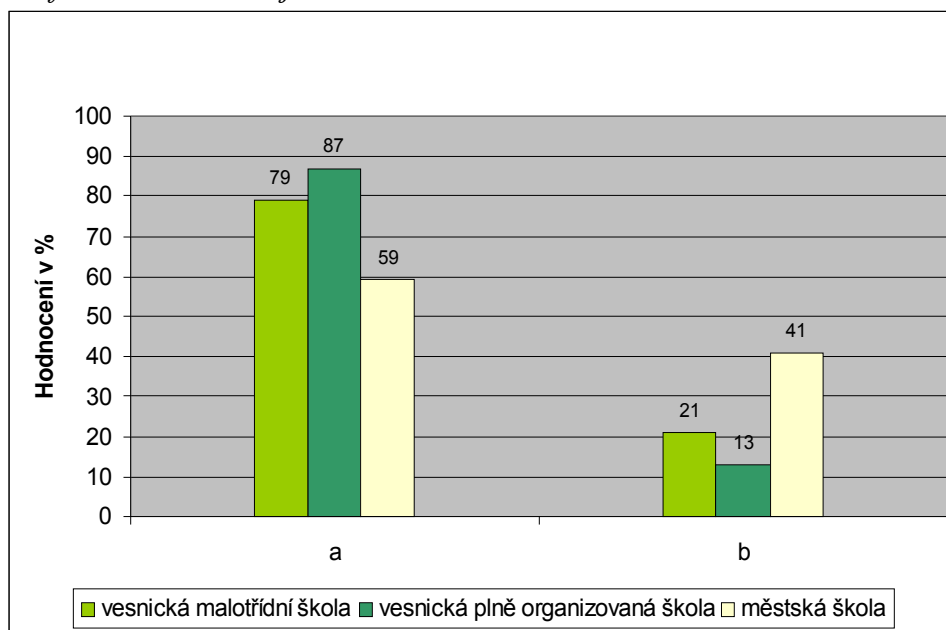
5.4.7 Staráš se o nějaké domácí zvíře?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických malotřídních škol se stará o nějaké domácí zvíře 31 žáků (79%), pouze 8 žáků (21%) se nestará o domácí zvíře.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy se 43 žáků (87%) stará o nějaké domácí zvíře. Nestará se 6 žáků (13%).

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy se o nějaké domácí zvíře stará 33 žáků (59%) a záporně odpovědělo 23 žáků (41%). (viz graf 7)

Graf 7: Staráš se o nějaké domácí zvíře?

Možné odpovědi:

a) ano

b) ne

5.4.8 Máte doma pokojové rostliny?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických malotřídních škol odpovědělo na tuto otázku kladně 38 žáků (98%), záporně 1 žák (2%).

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické školy plně organizované má 45 žáků (91%) doma pokojové květiny. 4 žáci (9%) odpověděli, že pokojové květiny doma nemají.

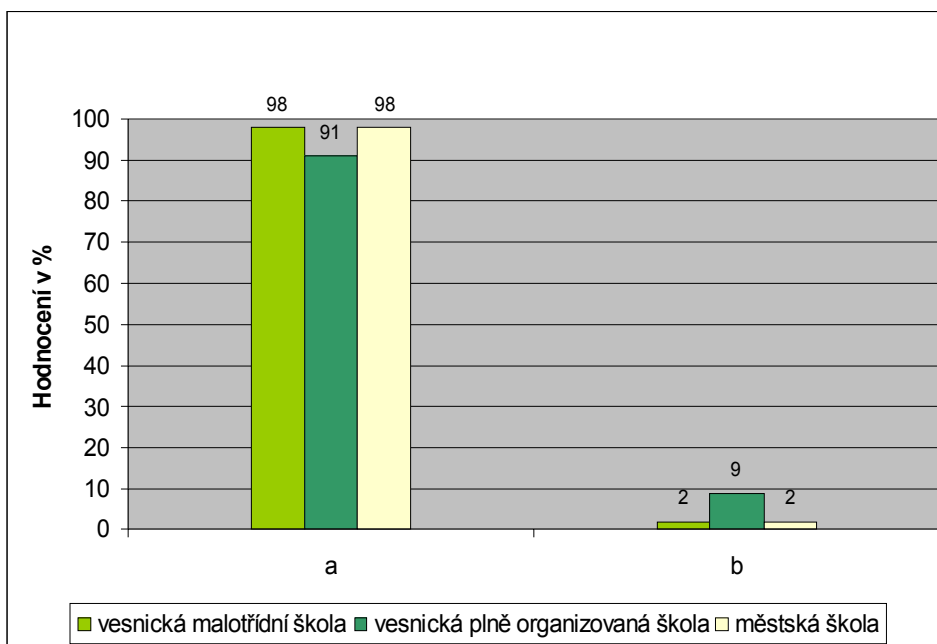
Z celkového počtu 56 žáků (100%) městské školy odpovědělo na tuto otázku kladně 55 žáků (98%) a 1 žák (2%) odpověděl záporně. (viz graf 8)

Možné odpovědi:

a) ano

b) ne

Graf 8: Máte doma pokojové rostliny?

5.4.9 Pečujete o pokojové rostliny?

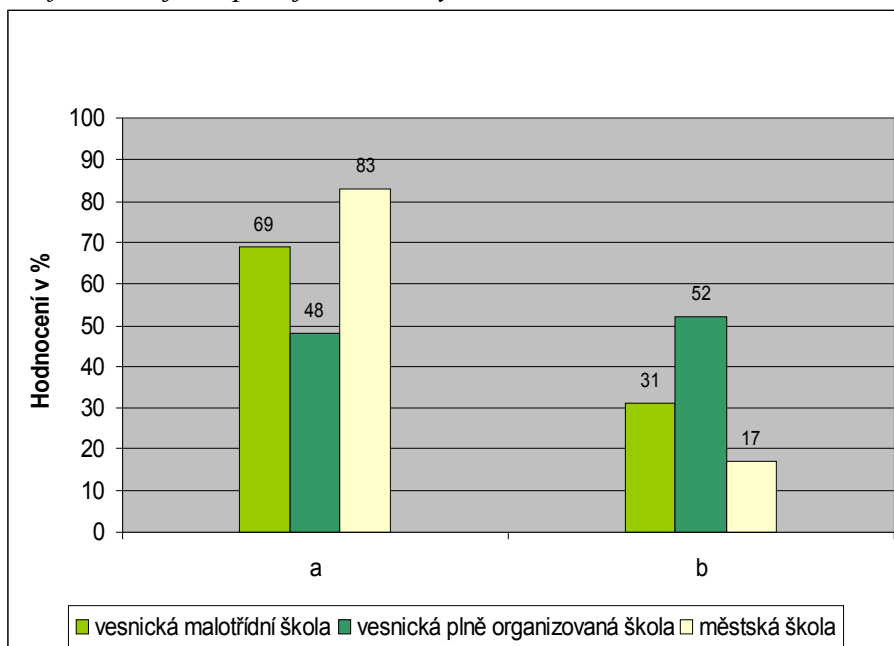
Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických malotřídních škol pečuje o pokojové rostliny 27 žáků (69%) a 12 žáků (31%) o pokojové rostliny nepečuje. Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy pečuje 24 žáků (48%) o pokojové rostliny a 25 žáků (52%) o pokojové rostliny nepečuje. Z celkového počtu 56 žáků (100%) městské školy odpovědělo 46 žáků (83%), že pečuje o pokojové rostliny. 10 žáků (17%) uvedlo, že se o pokojové rostliny nestará. (viz graf 9)

Možné odpovědi:

a) ano

b) ne

Graf 9: Pečuješ o pokojové rostliny?

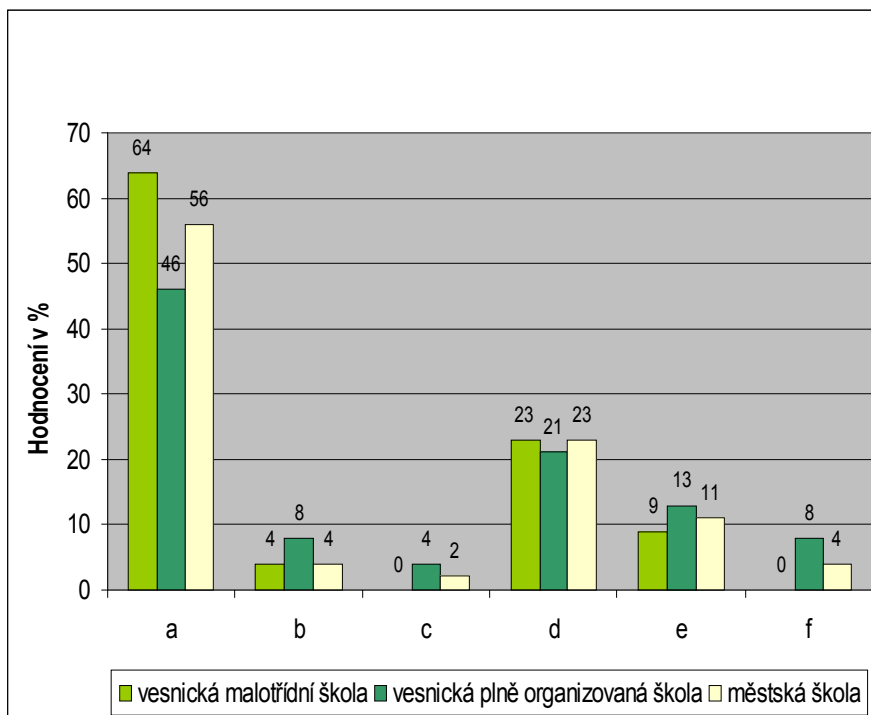
5.4.10 Jak pečujete o pokojové rostliny?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol uvedlo 25 žáků (64%), že zalévají květiny, 9 žáků (23%) odstraňuje zaschlé květy nebo listy, 3 žáci (9%) pomáhají vysazovat květiny do květináče a 2 žáci (4%) kypří půdu v květináči.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické školy plně organizované 23 žáků (46%) zalévá květiny, 10 žáků (21%) odstraňuje zaschlé květy nebo listy, 6 žáků (13%) pomáhá vysazovat květiny do květináče, 4 žáci (8%) kypří půdu v květináči a stejný počet 4 žáci (8%) vysévají semena do květináčů. Pokojové rostliny přihnojují 2 žáci (4%).

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy plně organizované odpovědělo 31 žáků (56%), že zalévají květiny, 13 žáků (23%) odstraňuje zaschlé květy nebo listy, 7 žáků (11%) pomáhá vysazovat květiny do květináče, 2 žáci (4%) kypří půdu v květináči a 2 žáci (4%) vysévají semena do květináčů. 1 žák (2%) uvedl, že pokojové rostliny přihnojuje. (viz graf 10)

Graf 10: Jak pečuješ o pokojové rostliny?

Možné odpovědi:

- a) zalévám
- b) kypřím půdu v květináči
- c) přihnojuji
- d) odstraňuji zaschlé květy nebo listy
- e) pomáhám vysazovat květiny do květináče
- f) vysévám semena do květináčů

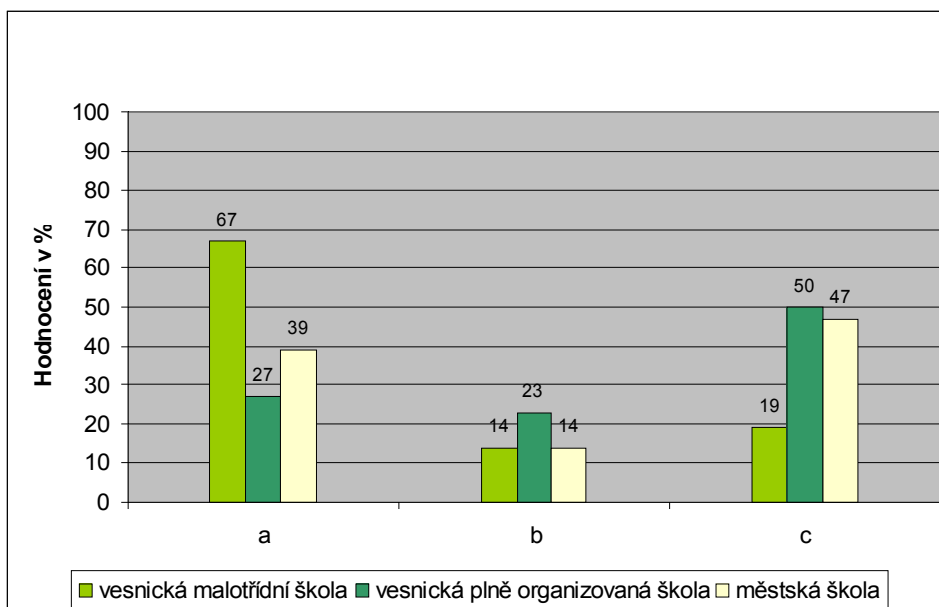
5.4.11 Jezdíš na letní prázdninové tábory?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických malotřídních škol uvedlo 26 žáků (67%), že na letní prázdninový tábor jezdí každý rok. 6 žáků (14%) nejezdí každý rok na letní prázdninový tábor a 7 žáků (19%) nejezdí na letní tábor vůbec.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické školy plně organizované jezdí každý rok na letní tábor 13 žáků (27%), 11 žáků (23%) nejezdí každý rok a 25 žáků (50%) nejezdí vůbec.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy uvedlo 26 žáků (47%), že na letní prázdninové tábory nejedí vůbec, 22 žáků (39%) jezdí každý rok a 8 žáků (14%) nejedí každý rok. (viz graf 11)

Graf 11: Jezdíš na letní prázdninové tábory?

Možné odpovědi:

- a) každý rok
- b) nejedím každý rok
- c) nejedím vůbec

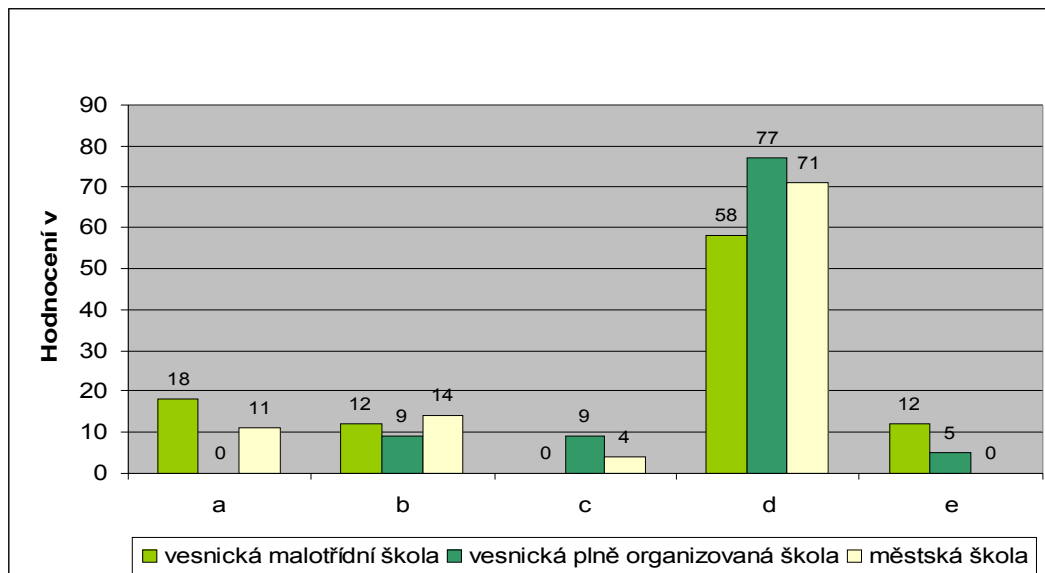
5.4.12 Kam bys jel o prázdninách nejraději?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol uvedlo 22 žáků (58%), že by nejraději jeli k moři, 7 žáků (18%) by jelo do lesa v České republice a shodně 5 žáků (12%) odpovědělo, že by nejraději jeli na hory v České republice a 5 žáků (12%) by rádo zůstalo doma.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy by 38 žáků (77%) jelo nejraději k moři. 4 žáci (9%) by si vyjeli na hory v České republice a stejný počet 4 žáci (9%) k rybníku v České republice. 3 žáci (5%) uvedli, že by nejraději zůstali doma.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpovědělo 40 žáků (71%), že by nejraději jeli k moři, 8 žáků (14%) by volilo hory v České republice. Do lesa v České republice by jelo 6 žáků (11%) a 2 žáci (4%) by jeli k rybníku v České republice. (viz graf 12)

Graf 12: Kam bys jel o prázdninách nejraději?

Možné odpovědi:

- a) do lesa (v České republice)
- b) na hory (v České republice)
- c) k rybníku (v České republice)
- d) k moři
- e) zůstal bych doma

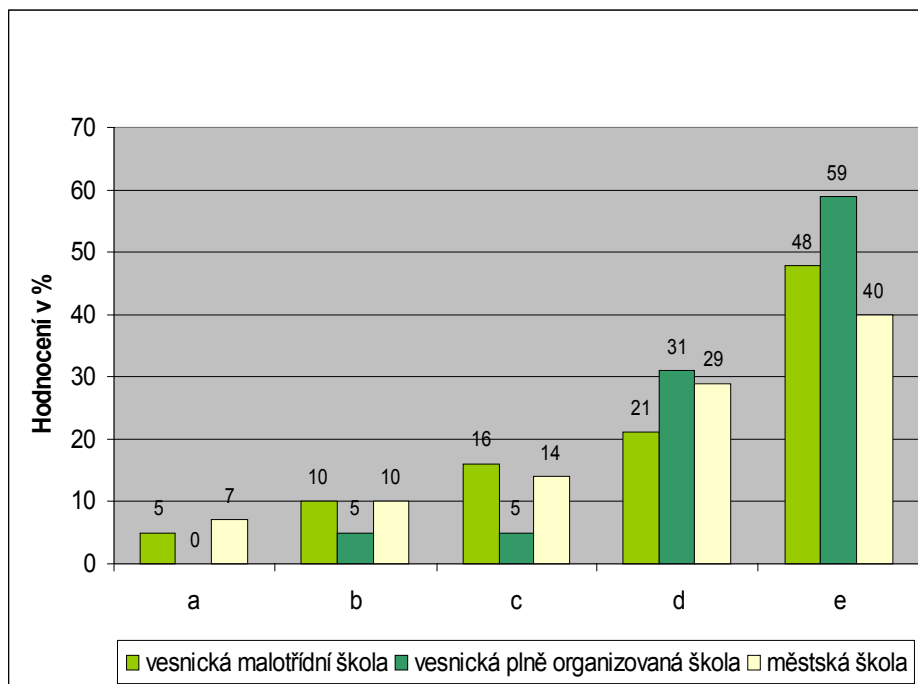
5.4.13 Čteš knihy o přírodě?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol uvedlo 19 žáků (48%), že knihy o přírodě nečte vůbec. 8 žáků (21%) čte jednou za měsíc, 6 žáků (16%) čte jedenkrát týdně.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické školy plně organizované 29 žáků (59%) nečte knihy o přírodě. Jednou za měsíc čte knihy o přírodě 16 žáků (31%), jednou za týden a jednou za měsíc čte knihy o přírodě shodný počet žáků tj. 2 žáci (5%).

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpovědělo 22 žáků (40%), že knihy o přírodě nečte. Jednou za měsíc čte knihy o přírodě 16 žáků (29%), jednou za týden 8 žáků (14%). (viz graf 13)

Graf 13: Čteš knihy o přírodě?

Možné odpovědi:

- a) každý den
- b) 2x týdně
- c) 1x týdně
- d) 1x za měsíc
- e) ne, nečtu

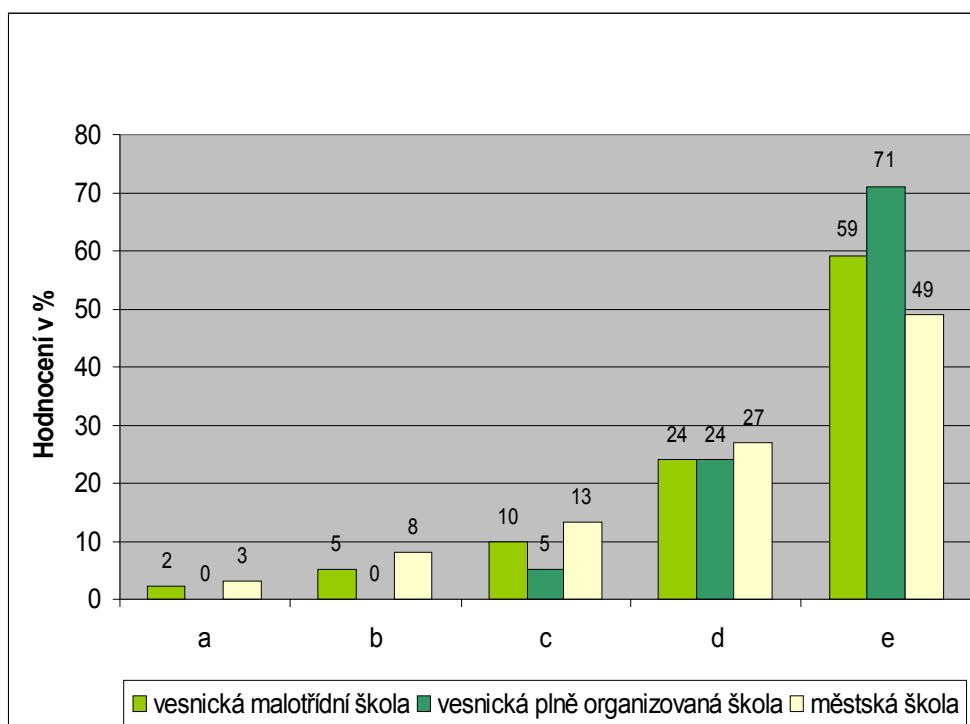
5.4.14 Čteš časopisy o přírodě?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických malotřídních škol odpovědělo 23 žáků (59%), že časopisy o přírodě nečtou. Jednou za měsíc čte časopisy o přírodě 9 žáků (24%), 4 žáci (10%) odpověděli, že čtou časopisy jednou za týden.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy uvedli 2 žáci (5%), že čtou časopisy o přírodě jednou za týden, jednou za měsíc čte 12 žáků (24%). Časopisy o přírodě nečte 35 žáků (71%).

Z celkového počtu 56 žáků (100%) městské školy odpovědělo na danou otázku záporně 28 žáků (49%). Jedenkrát za měsíc čte časopisy o přírodě 15 žáků (27%), jedenkrát za týden je to 7 žáků (13%), 4 žáci (8%) čtou časopisy dvakrát za týden. Každý den čtou časopisy o přírodě 2 žáci (3%). (viz graf 14)

Graf 14: Čteš časopisy o přírodě?

Možné odpovědi:

- a) každý den
- b) 2x týdně
- c) 1x týdně
- d) 1x za měsíc
- e) ne, nečtu

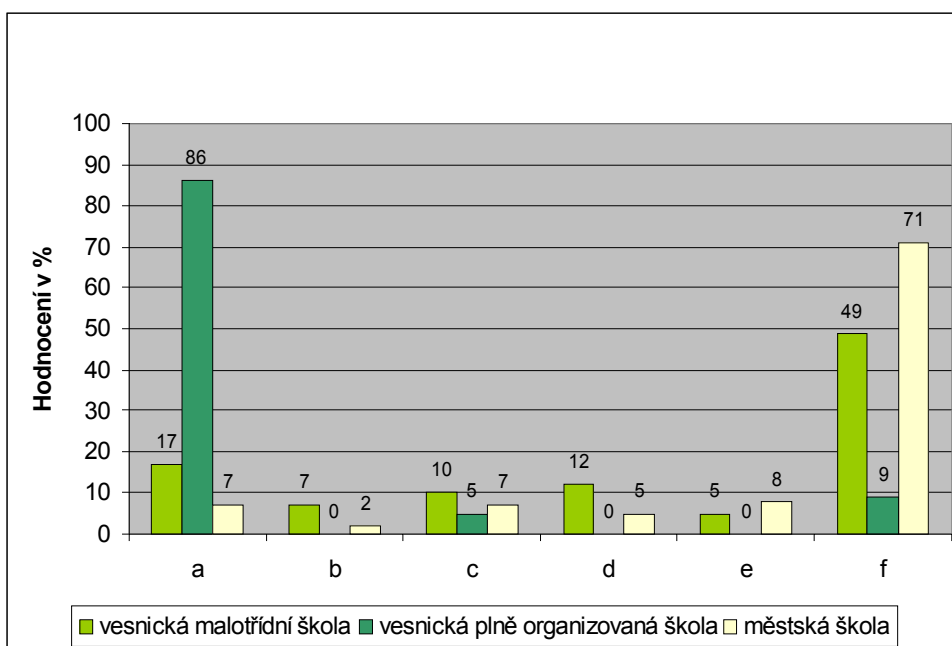
5.4.15 Zúčastnil ses některé akce na ochranu přírody

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol uvedlo 6 žáků (17%), že se zúčastnili úklidu v obci, při čištění řeky pomáhali 3 žáci (7%), 4 žáci (10%) pomáhali sázet stromy, 5 žáků (12%) uklízelo v parku, 2 žáci (5%) se zúčastnili jiné aktivity. Žádné akce na ochranu přírody se nezúčastnilo 19 žáků (49%).

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy odpovědělo 42 žáků (86%), že pomáhali při úklidu v obci. Čištění řeky se zúčastnili celkem 2 žáci (5%), 5 žáků (9%) se nezúčastnilo akce na ochranu přírody.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpovědělo 40 žáků (71%), že se nepodíleli na akci na ochranu přírody, 4 žáci (8%) se podíleli na jiné aktivitě (za záchranu velryb), sázení stromů uvedli 4 žáci (7%), úklidu v parku se zúčastnili 3 žáci (5%) a 1 žák (2%) pomáhal při čištění řeky. (viz graf 15)

Graf 15: Zúčastnil ses některé akce na ochranu přírody?

Možné odpovědi:

- a) úklid v obci (ve městě)
- b) čištění řeky

- c) sázení stromů
- d) úklid v parku
- e) jiné (uved')
- f) nezúčastnil

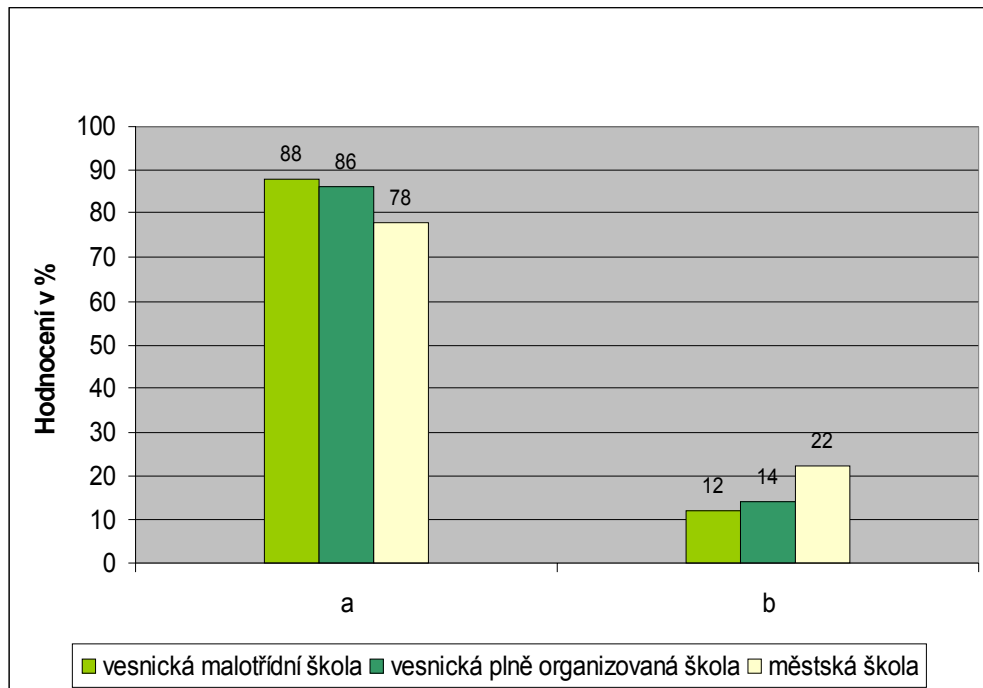
5.4.16 Zasadil jsi nějakou rostlinu (strom, květina, zelenina)?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol uvedlo 34 žáků (88%), že zasadili nějakou rostlinu, pouze 5 žáků (12%) odpovědělo záporně.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy zasadilo nějakou rostlinu 42 žáků (86%) a 7 žáků (14%) nezasadilo žádnou rostlinu.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpovědělo na tuto otázku kladně 44 žáků (78%), záporně odpovědělo 12 žáků (22%). (viz graf 16)

Graf 16: Zasadil jsi nějakou rostlinu (strom, květina, zelenina)?

Možné odpovědi:

- a) ano
- b) ne

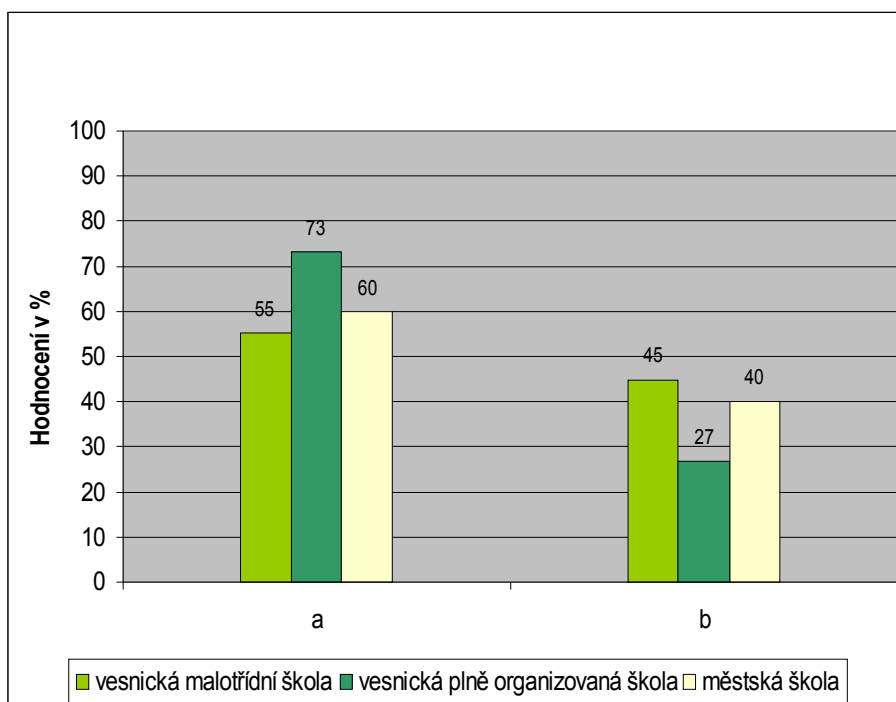
5.4.17 Sypeš v zimě ptákům krmivo?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol sype 21 žáků (55%) krmivo ptákům, 18 žáků (45%) ptákům krmivo nesype.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy odpovědělo 36 žáků (73%), že v zimě sype ptákům krmivo. 13 žáků (27%) ptákům krmivo nesype.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy uvedlo 34 žáků (60%), že sypou v zimě ptákům krmivo a 22 žáků (40%) uvedlo zápornou odpověď. (viz graf 17)

Graf 17: Sypeš v zimě ptákům krmivo?

Možné odpovědi:

- a) ano
- b) ne

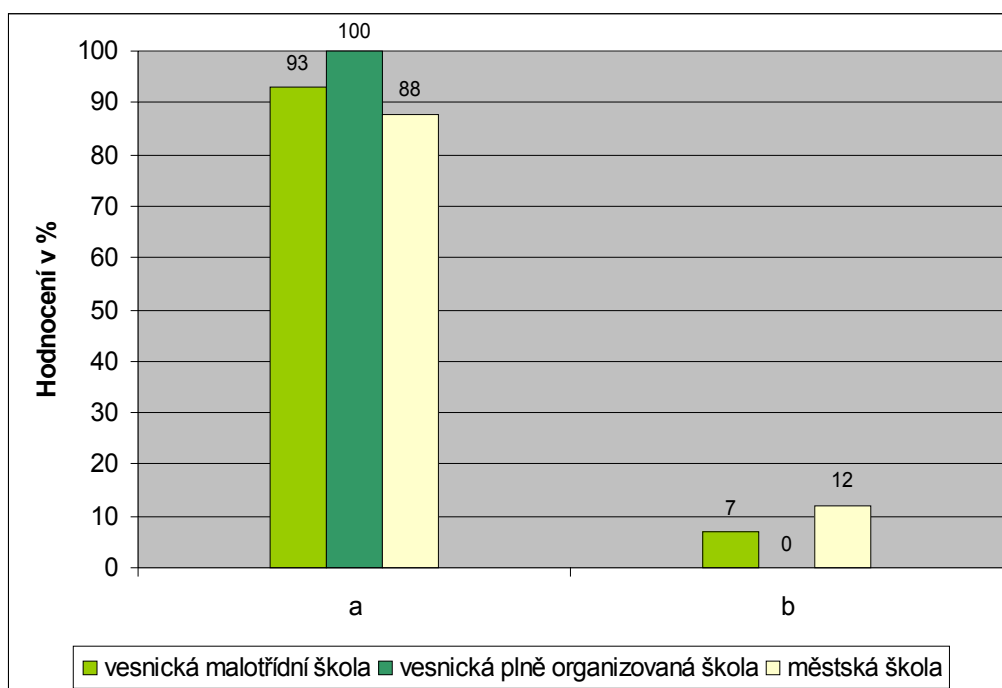
5.4.18 Myslíš si, že rostliny a živočichové volně žijící v přírodě jsou pro člověka důležití?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol je o důležitosti živočichů a rostlin pro člověka přesvědčeno 36 žáků (93%). Pouze 3 žáci (7%) odpověděli, že rostliny a živočichové nejsou pro člověka důležití.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy odpovědělo všech 49 žáků (100%) na tuto otázku kladně.

Z celkového počtu 56 žáků (100%) městské školy si 49 žáků (88%) myslí, že živočichové a rostliny jsou pro člověka důležití, zápornou odpověď zadrželo 7 žáků (12%). (viz graf 18)

Graf 18: Myslíš si, že rostliny a živočichové volně žijící v přírodě jsou pro člověka důležití?

Možné odpovědi:

- a) ano
- b) ne

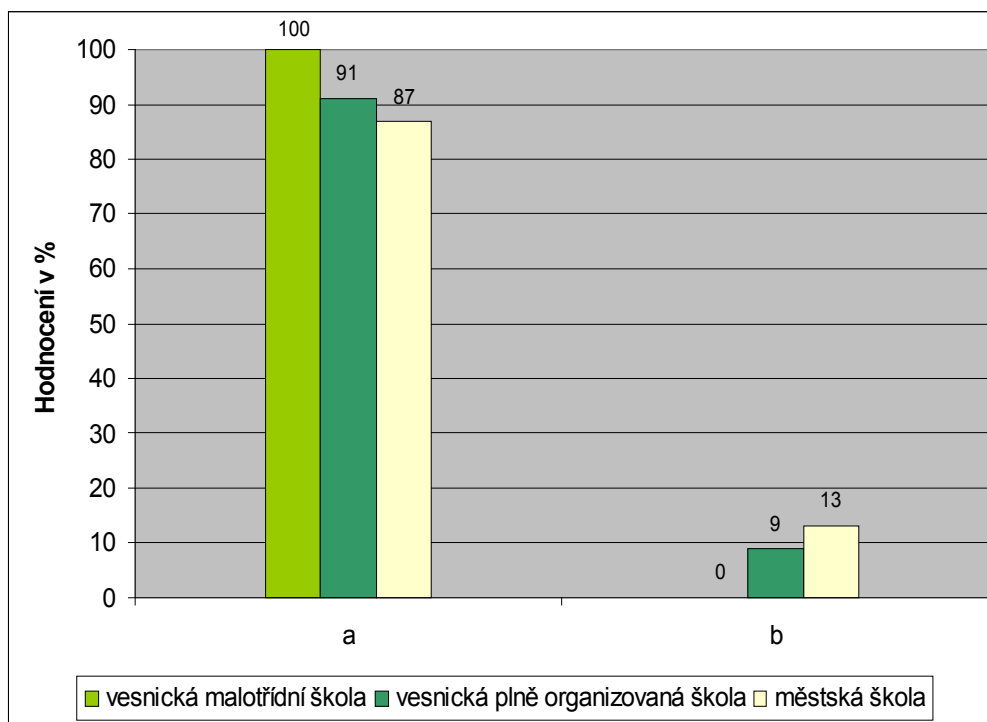
5.4.19 Víš, kde jsou umístěny kontejnery na tříděný odpad u vás ve vesnici, ve městě?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických málotřídních škol všech 39 žáků (100%) odpovědělo, že ví, kde jsou umístěny kontejnery na tříděný odpad.

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy ví o umístění kontejnerů na tříděný odpad 45 žáků (91%), 4 žáci (9%) odpověděli záporně.

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy odpovědělo 49 žáků (87%) na tuto otázku kladně, 7 žáků (13%) odpovědělo záporně.(viz graf 19)

Graf 19: Víš, kde jsou umístěny kontejnery na tříděný odpad u vás ve vesnici, ve městě?

Možné odpovědi:

- a) ano
- b) ne

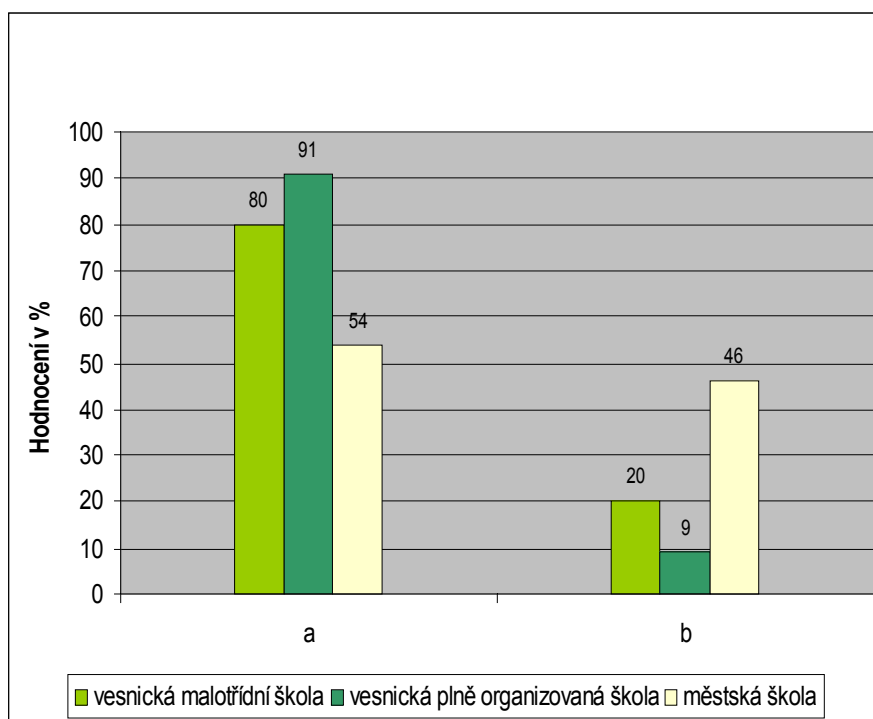
5.4.20 Třídíte doma odpad?

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických malotřídních škol uvedlo 31 žáků (80%), že doma odpad třídí. Odpad netřídí v domácnostech 8 žáků (20%).

Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy uvedlo 45 žáků (91%) na tuto otázku kladnou odpověď, zápornou odpověď uvedli 4 žáci (9%).

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy třídí odpad 30 žáků (54%), 26 žáků (46%) odpovědělo, že doma odpad netřídí. (viz graf 20)

Graf 20: Třídíte doma odpad?

Možné odpovědi:

a) ano

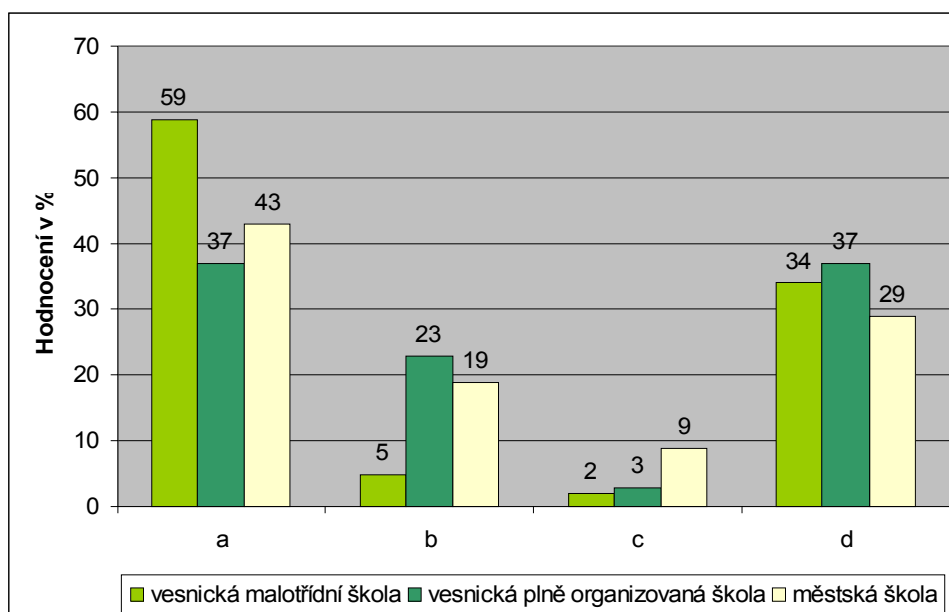
b) ne

5.4.21 O tom jak se máš chovat v přírodě tě informují: rodiče, dědeček a babička, sourozenci, učitel ve škole.

Z celkového počtu 39 respondentů (100%) vesnických malotřídních škol získává 23 žáků (59%) informace o chování v přírodě od rodičů, 13 žáků (34%) od učitele ve škole, 2 žáci (5%) od dědečka a babičky, 1 žák (2%) od sourozence. Z celkového počtu 49 respondentů (100%) vesnické plně organizované školy odpovědělo 18 žáků (37%), že získává informace od rodičů a stejný počet 18 žáků (37%) od učitele ve škole. Od babičky a dědečka dostává informace 11 žáků (23%), od sourozence 2 žáci (3%).

Z celkového počtu 56 respondentů (100%) městské školy dostává informace o chování v přírodě 24 žáků (43%) od rodičů, 16 žáků (29%) od učitele ve škole, 11 žáků (19%) od dědečka a babičky, 5 žáků (9%) od sourozence. (viz graf 21)

Graf 21: O tom jak se máš chovat v přírodě tě informují: rodiče, dědeček a babička, sourozenci, učitel ve škole.

Možné odpovědi:

- a) rodiče
- b) dědeček a babička
- c) sourozenci
- d) učitel ve škole

5.5 Závěr výzkumu

Po vyhodnocení výzkumu jsem výsledky porovнала se stanovenými hypotézami. Došla jsem k těmto poznatkům:

Hypotéza č. 1: – Žáci nečtou knihy o přírodě.

Tato hypotéza se potvrdila. Více než polovina dotazovaných žáků odpověděla záporně. Odpovědi byly shodné jak u žáků škol vesnických, tak městské školy. Na druhém místě byla odpověď, že žáci čtou knihy o přírodě jednou za měsíc. Takto odpověděli žáci vesnické školy plně organizované a žáci školy městské.

Hypotéza č. 2: Žáci se dozvídají informace o ochraně životního prostředí a šetrném chování k přírodě ve škole, ne doma.

Po vyhodnocení dotazníků se ukázalo, že žáci se dozvídají tyto informace především od rodičů. Odpověděli tak žáci školy městské i žáci škol vesnických. Informace od učitele byly překvapivě až na druhém místě. Pouze žáci školy vesnické plně organizované uvedli shodně, že informace získávají od rodičů i od učitele. **Hypotéza č. 2 se nepotvrdila.**

Hypotéza č. 3: Žáci doma třídí odpad.

Tato hypotéza se potvrdila. Převážná většina žáků doma odpad třídí. Překvapilo mě ale to, že z žáků školy městské skoro polovina domácností odpad netřídí. Předpokládala jsem, že v městských domácnostech je třídění odpadu samozřejmostí. Ve vesnicích třídí téměř všechny domácnosti oslovených respondentů..

Hypotéza č. 4: Žáci městské školy dají přednost návštěvě supermarketu před vycházkou do přírody.

Tato hypotéza se překvapivě nepotvrdila. Domnívala jsem se, že městské děti půjdou raději do obchodu nakupovat než ven do přírody. Naštěstí tomu tak není. Naprostá většina žáků potvrdila přednost přírody před supermarketem. Nejmenší rozdíl v počtu žáků, kteří půjdou do supermarketu a těmi, kteří by dali přednost přírodě, byl u žáků vesnické školy plně organizované.

Hypotéza č. 5: Žáci o prázdninách nejraději pojedou do přírody v České republice.

Většina všech dotazovaných žáků školy městské i škol vesnických uvedla, že by nejraději jela k moři. Žáci vesnických škol malotřídních si zvolili na druhém místě les

v České republice. Žáci školy městské si vybrali jako druhou možnost pobytu o prázdninách hory v České republice. Žáci dali přednost pobytu v zahraničí, u moře.

Hypotéza č. 5 se nepotvrdila.

6 Závěr

V diplomové práci jsem se zabývala environmentální výchovou na základní škole. V části teoretické jsem zaznamenala významné změny v českém školství na začátku 21. století a začlenění environmentální výchovy do povinného vzdělávání. Začlenění proběhlo jak na úrovni státní, tak na úrovni školní. Tady se environmentální výchova objevuje jako jedno z průřezových témat. Environmentální výchova prošla určitým vývojem pojmovým a historickým. V teoretické části se hovoří o cílech environmentální výchovy, a to především ve vztahu k dětem – žákům mladšího školního věku. Na prvním stupni má výchova svoje zvláštnosti. To je dáno zejména věkem žáků.

V empirické části jsem sestavila návrh plánu environmentální výchovy pro 1. stupeň málotřídní školy v Loděnicích, kde pracuji jako učitelka. Plán jsem rozepsala na jednotlivé měsíce školního roku. Každý měsíc je metodicky rozpracován pro 1. a 2. ročník, 3. ročník je samostatně, 4. a 5. ročník. Do plánu jsem se snažila zařadit různorodé aktivity, které měly naučit děti vnímat přírodu z různých pohledů a všemi smysly. Při těchto činnostech si děti měly připomenout potřebu chránit a neníčit přírodu, vážit si veškerého života, uvědomovat si přírodní zákony i svoji zodpovědnost ve vztahu k životnímu prostředí.

Při praktickém plnění některých aktivit se mi potvrdilo, že děti práce v přírodě i s přírodninami baví. Rády chodí na vycházky v okolí školy. Vycházkami lze upevnit vztah dítěte k místu, ve kterém žije, chodí do školy. Vycházkami lze upevnit vztah dítěte k místu, ve kterém žije, chodí do školy. Při aktivitě Korále pro princeznu byly děti zaujaté hledáním šípkového keře a předháněly se, kdo ho objeví jako první. Při navlékání korálků (šípků) se všichni, včetně chlapců, aktivně zapojovali. Během další aktivity – poznávání stromu hmatem – se děti nemohly dočkat, až na ně přijde řada. Zajímavé bylo naslouchání stromům. Děti objaly svůj strom a naslouchaly, co jim sděluje. Dovedly se ztišit a slyšely velmi zajímavé věci. Podle mého názoru byla velmi podnětná výprava na mysliveckou chatu v Loděnicích. Děti zde velmi pozorně naslouchaly příběhům z lesa, které jim vyprávěli místní myslivci.

Součástí empirické části byl výzkum. Pomocí výzkumu jsem si chtěla ověřit, jaké jsou postoje dětí k rostlinám, živočichům i celé přírodě. Ke zjišťování byla použita dotazníková metoda. Stanovila jsem si pět hypotéz, které se měly být po vyhodnocení výzkumu potvrzeny

nebo vyvráceny. Všechny odpovědi respondentů byly zpracovány do grafů, vyjádřeny v číslech i procentech. Grafy jsem slovně okomentovala. Z celkových výsledků by se dalo říci, že děti mají k přírodě správný postoj. Děti městské i vesnické by raději trávily volný čas v přírodě než v supermarketu. Myslím si, že na dnešní dobu je to docela překvapivé zjištění. Důležitost rostlin a živočichů uznávají skoro všechny děti, které v dotazníku odpovídaly. Většina z nich uvedla, že se starají o nějaké domácí zvíře a o pokojové rostliny. Ty nejčastěji zalévají. Skoro všechny děti už zasadily rostlinu nebo strom, vědí, kde se nacházejí kontejnery na tříděný odpad. Podle výsledků dotazníkového šetření se více třídí ve vesnických domácnostech než v městských. O tom, jak se mají chovat v přírodě se dozvídají od rodičů nebo příbuzných. Škola byla uvedena až na druhém místě. Je pozitivní, že rodiče nebo prarodiče si s dětmi o přírodě povídají a vysvětlují jim, jak se v přírodě chovat. Akcí na ochranu přírody (např. úklid v obci nebo ve městě, sázení stromů) se výrazně více zúčastňují žáci škol vesnických. Většina žáků školy městské se podobných aktivit nezúčastnila. Nejpodstatnější rozdíly se objevily u otázek týkajících se vlastnictví zahrady. Zatímco děti vesnické skoro stoprocentně odpovídaly, že rodiče i prarodiče zahradu mají, rodiče ani prarodiče dětí z městské školy ve většině případů zahradu nevlastní. Děti z vesnických málotřídních škol jezdí na letní prázdninové tábory každý rok. Většina dětí z městské školy i ze školy vesnické plně organizované odpověděla, že na tyto tábory o prázdninách nejedí vůbec. Zde jsem uvedla několik nejzásadnějších rozdílů v odpovědích dětí z města a z vesnice. Jinak se odpovědi o mnoho nelišily.

Po shrnutí všech poznatků z praktické části diplomové práce a výzkumu se domnívám, že děti mladšího školního věku mají k přírodě pozitivní vztah. Vědí, jak se mají v přírodě i k přírodě chovat. Záleží na nás dospělých, rodičích, učitelích, jaký osobní příklad budeme dětem svým jednáním a chováním dávat. Budoucí generace je vlastně budoucnost naší planety.

Použitá literatura:

BLÍŽKOVSKÝ, B. *Celistvé a otevřené pojetí výchovy: sylabus k základům pedagogiky*.

2. vyd. Brno: Konvoj, 1994, 23 s. ISBN 80-85615-30-4.

ČINČERA, J. *Environmentální výchova - od cíle k prostředkům*. Brno: Paido, 2007, 116 s.

ISBN 978-80-7315-147-8.

ČEŘOVSKÝ, J. a A. ZÁVESKÝ. *Stezky k přírodě*. 1. vyd. Praha: SPN, 1989, 239 s. ISBN

80-04-22378-8.

Čítanka pro 4. ročník. 1. vyd. Brno: Nová škola, 2003, 175 s. ISBN 80-7289-050-6.

DLOUHÁ J. *Vědění a participace - teoretická východiska environmentálního vzdělávání*.

1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, 226 s. ISBN 978-80-246-1656-8.

DLOUHÁ, J. *Informatika, ekologie a transformace českého školství*, In: Učitelské listy, Praha,

2000, č. 10, s. 1-4

DOBROUKOVÁ, J. *Pracovní sešit k prouce pro 3. ročník ZŠ*. 2. vyd. Praha: Fortuna,

1995, 45 s. ISBN 176-457-95.

GANGULY, P. *Trvale udržitelný rozvoj*. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1997, 105 s. ISBN 80-7078-473-3.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6

GRECMANOVÁ, H. *Obecná pedagogika II*. 2. vyd. Olomouc: Hanex, 2002, 191 s. ISBN 80-85783-24-X

HÁJKOVÁ, S. *Ekologická výchova v edukačním procesu ZŠ a MŠ Loděnice*. Loděnice, 2008, 32 s.

HORKÁ, H. *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. 1. vyd. Brno:

Pedagogická fakulta MU, 2005, 158 s. ISBN 80-210-3750-4.

HORKÁ, H. *Ekologická výchova na 1. stupni ZŠ*. 1. vyd. Brno: Pedagogická fakulta MU,

1993, 78 s. ISBN 80-210-0742-7.

HORKÁ, H. *Teorie a metodika ekologické výchovy*. Brno: Paido, 1996, 75 s. ISBN 80-85931-33-1

HORKÁ, H. *Výchova pro 21. století*. 2.. rozšířené a doplněné vyd. Brno: Paido, 2000, 123 s.

ISBN 80--85931-85-0.

- JANČÁŘOVÁ, I. *Ekologická politika*. 1. vyd. Brno: MU, 2004, 207 s. ISBN 80-210-3599-4
- JEMELKA, P. *Úvod do ekologické problematiky*. 1. vyd. Brno: MU, 1996, 50 s. ISBN 80-210-1478-4
- KELLER, J. *Přemýšlení s Josefem Vavrouškem*. 1. vyd. Praha: G PLUS G, 1995, 175 s. ISBN 809018961X
- KOTOVICOVÁ, J. *Vybrané kapitoly z environmentalistiky*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009, 111 s. ISBN 978-80-7375-285-9.
- KUČEROVÁ, S. *Obecné základy mravní výchovy*. Brno: MU, 1990, 49 s. ISBN 80-210-0183-6.
- KUNC, K. *Environmentální vzdělávání a výchova*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita, 1996, 126 s. ISBN 80-7078-363
- KVASNIČKOVÁ, D. a V. DANIELOVSKÁ. *Prvouka: Pracovní sešit pro 3. ročník základní školy*. 1. vyd. - dotisk. Praha: Fortuna, 2003, 40 s. ISBN 80-7168-843-6
- KVASNIČKOVÁ, D. *Základy ekologie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991, 87 s. ISBN 80-04-25187-0
- LIBROVÁ, H. *Láska ke krajině?*. 1. vyd. Brno: Blok, 1988, 168 s
- MÁCHAL, A. *Průvodce praktickou ekologickou výchovou*. 2. vyd. Brno: Rezekvítek, 2007, 202 s. ISBN 80-902954-0-1.
- MOLDAN, B. *Ekologie, demokracie, trh*. Praha: Informatorium, 1992, 119 s. ISBN 80-85368-19-6
- MÜHLHAUSEROVÁ, H. *Metodický průvodce k živé abecedě, slabikáři a písmenkám pro 1. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 2003, 79 s. ISBN 80-7289-025-5
- PAPOUŠEK, J. *Hovory o ekologii - cesty k trvale udržitelnému Česku*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 202 s. ISBN 80-7178-483-4
- PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- PREUSCHOFFOVÁ, G. *Léčivá síla stromů*. 1. vyd. München: Droemersch Verlaganstalt, 1996, 171 s. ISBN 80-237-2957-8.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 126 s. ISBN 80-87000-02-1

RYCHTECKÝ, A. a L. FIALOVÁ. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2.vyd. Praha: Karolinum, 2004, 171 s. ISBN 80-7184-659-7.

SEKORA, O. *Knížka Ferdy Mravence*. Praha: Albatros, 1983, 180 s

SVOBODOVÁ, J. a V. JŮVA. *Alternativní školy*. 2.doplňené vyd. Brno: Paido, 1996, 112 s. ISBN 80-85931-19-2

ŠLÉGL, J., F. KISLINGER a J. LÁNÍKOVÁ. *Ekologie a ochrana životního prostředí*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2002, 160 s. ISBN 80-7168-828-2

ŠTIKOVÁ, V. *Prvouka 3 - pracovní sešit pro 3. ročník základní školy*. Brno: Nová škola, 2006, 59 s. ISBN 80-7289-045-X

ŠVEC, F. *Člověk a prostředí*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1982, 298 s

UHŘÍČKOVÁ, A. *Z pohádky do zahrádky*. Brno: Rezekvítek, 2002, 53 s. ISBN 80-86626-02-4

Vzdělávací program Základní škola. Praha: Fortuna, 1996, 275 s. ISBN 80-7168-337-X

Použité prameny:

Elektronické zdroje:

ČESKO. *Zákon č. 17/1992 Sb.* ze dne 16.ledna 1992, o životním prostředí ve znění zákona č. 123/1998 Sb. a zákona č. 100/2001 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 004. Dostupný také z: http://www.eis.cz/dokumenty/44_5_0_12005-10-29_18-25-54.htm

ČESKO. *Zákon č. 460/2004 Sb.* ze dne 28. dubna 2004. Úplné znění zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jak vyplývá z pozdějších změn. In: *Sbírka předpisů České republiky*. 2004, částka 155, s. 9062-9105. Dostupný také z:

http://kyjeok.sweb.cz/zakony/460-2004_upl_zneni_z_114-1992_o_ochrane_prirody_a_krajiny.html

ČESKO. *Zákon č. 380/2009 Sb.* ze dne 8. října 2009, o právu na informace o životním prostředí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 123, s. 6218-6222. Dostupný také

z: http://www.cka.cc/pravni_predpisy/hlavni_zakony/zakon_info_ziv_prost

ČESKO. *Zákon č. 123/1998 Sb. ze dne 13. května 1998, o právu na informace o životním prostředí*. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 042. Dostupný také z:

http://klempera.tripod.com/123_1998.htm

ČESKO. *Usnesení vlády č. 232 ze dne 1. dubna 1992, ke strategii státní podpory ekologické výchovy v České republice na 90. léta*. Dostupný také z:

http://klempera.tripod.com/123_1998.htm

Hnutí Brontosaurus. In: *Wikipedia: the free encyclopedia [online]*. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001-2011, 24. 12. 2011 [cit. 2011-12-02]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Hnutí_Brontosaurus

Metodický pokyn MŠMT k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty.

[Http://www.msmt.cz](http://www.msmt.cz)[online]. Praha, 2008 [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>

MŠMT. *Opatření ministra školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění RVP ZV – doplnění Standardů pro základní vzdělávání*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. ©

MŠMT 2006 [ccit. 2011-12-02]. Dostupné z:

http://www.mzp.cz/cz/strategicke_dokumenty_evvo_cr

MŠMT. Č.j. 12035/97-20. *Kompletní pedagogická dokumentace vzdělávacího programu*

OBECNÁ ŠKOLA (1. – 5. ročník), včetně všech změn a doplňků. Ministerstvo školství,

mládeže a tělovýchovy [online]. © MŠMT 2006 [cit. cit. 2011-12-02]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-obecna-skola-cj-12035-97-20-vcetne-vsech-zmen-a-dopluku-1-cast-pro-1-5-rocnik-aktualizace-k-1-zari-2006>

MŠMT. Č.j. 15724/97-20. *Kompletní pedagogická dokumentace vzdělávacího programu*

NÁRODNÍ ŠKOLA (6. – 9. ročník). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. ©

MŠMT 2006 [cit. 2011-12-02]. Dostupné z: [http://www.msmt.cz/vzdelavani/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-narodni-skola-cj-15724-97-20?](http://www.msmt.cz/vzdelavani/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-narodni-skola-cj-15724-97-20?highlightWords=kompletn%C3%AD+pedagogick%C3%A1+dokumentace+proram)

[highlightWords=kompletn%C3%AD+pedagogick%C3%A1+dokumentace+proram%C5%AF+n%C3%A1rodn%C3%AD+%C5%A1kola](http://www.msmt.cz/vzdelavani/kompletni-pedagogicka-dokumentace-vzdelavaciho-programu-narodni-skola-cj-15724-97-20?highlightWords=kompletn%C3%AD+pedagogick%C3%A1+dokumentace+proram%C5%AF+n%C3%A1rodn%C3%AD+%C5%A1kola)

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - verze 2005*. Ministerstvo

školství, mládeže a tělovýchovy [online]. © MŠMT 2006 [cit. cit. 2011-12-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-schvalena-verze?highlightWords=r%C3%A1mcov%C3%BD+vzd%C4%9B%C3%A1vac%C3%AD+program>

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: *Bílá kniha* [on-line]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>

MŽP. *Strategické dokumenty EVVO v České republice*. Ministerstvo životního prostředí © 2008 - 2012 [online]. [cit. 2011-12-05]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/strategicke_dokumenty_evvo_cr

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATERŠKÁ ŠKOLA, Loděnice. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní škola a Mateřská škola, Loděnice: Škola zdravého stylu*. Loděnice, 2007, 416 s. [cit. 2011-12-05] Dostupné z:

http://www.zslodenice.cz/content/download/462/2836/version/1/file/svp_final_11-09.pdf
www.citace.com

Banány. In: [Http://www.fiftyfifty.cz](http://www.fiftyfifty.cz) [online]. 02.1.2008 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://www.fiftyfifty.cz/fotografie/2007-12-c8492502/Banany-potrebujete-byt-zdravi-a-rychli.jpg>

Bažant. In: [Zone.sk](http://www.zone.sk) [online]. 2010 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z: http://www.gjar-po.sk/studenti/informatika/ci_00_01/cekan7c/zvery2/bazant2.jpg

Bledule. In: [Krtkovi](http://www.krtkovi.cz) [online]. 2010 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z: http://www.krtkovi.cz/image/sablony/jarni_letni_a_velikonocni/bledule.jpg

Brambory. In: [Hajany](http://www.hajany.cz) [online]. 2011 [cit. 2011-12-20]. Dostupné z: <http://www.kita-purzelbaum-hagen.de/spiele/herbst/herbst02.jpg>

Brhlík lesní. In: [Atrej fotografie](http://www.atrej.com) [online]. 20.01.2011 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z: http://4.bp.blogspot.com/_QQvaInuMnUE/TThi2fuo9eI/AAAAAAAAA8s/VP7H9592PQ8/s1600/brhlik5.png

Bříza bělokorá. In: [Http://www.designandmore.cz/](http://www.designandmore.cz/) [online]. 2008 [cit. 2011-12-18]. Dostupné z: <http://www.designandmore.cz/english/images/stromy/BrizaBelokora.jpg>

Buk lesní. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-12-18]. Dostupné z:
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2a/Illustration_Fagus_sylvatica0.jpg/250px-Illustration_Fagus_sylvatica0.jpg

Cvrček. In: Guh [online]. 2004 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:
http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_bezobratli/foto09/foto_018.jpg

Čmelák. In: Guh [online]. 2004 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:
http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_bezobratli/foto09/foto_144.jpg

Červenka. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/53/Erithacus_rubecula_%28Marek_Szczepanek%29.jpg

Drozd. In: Jynx-t.net [online]. 2011 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:
http://www.jynx-t.net/ptaci/Data/Images/Drozd-zpevny_2_s.jpg

Dub. In: Www.uspza.cz [online]. 2006 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z
http://www.uspza.cz/obrazky5/13-dub_09_big.jpg

Dýně. In: [Http://www.google.cz/imgres](http://www.google.cz/imgres) [online]. 2012 [cit. 2011-12-18]. Dostupné z:
<http://www.mariquita.com/images/photogallery/rougevif.jpg>

Holub. In: Ševčík foto [online]. 2010 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:
<http://www.sevcikphoto.com/images/columba-palumbus-5.jpg>

Chroust. In: Guh [online]. 2004 [cit. 2011-12-20]. Dostupné z:
http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_bezobratli/foto09/foto_066.jpg

Kachna. In: Moravský ornitologický spolek [online]. 26.07.2011 [cit. 2011-11-19].
Dostupné z:
http://oldwww.mos-cso.cz/obr_galerie/kachna_divoka.jpg

Kanec. In: Pohanství [online]. 2005 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:
<http://www.pohanstvi.net/les/kanec.jpg>

Kaštan. In: Skolakov3a [online]. 2009 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:
<http://skolakov3a.sweb.cz/PRVOUKA/rostliny3/ka%C5%A1tan.jpg>

Kobylka luční. In: Lkd [online]. 2006 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:

<http://www.lkd.cz/pictures/big71.jpg>

Koloběh vody. In: Učobné pomocky [online]. 2011 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:

<http://www.ucebne-pomocky.sk/admin/eshop/252/h140321.jpg>

Komár. In: Protiklíšťatům [online]. 2010 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:

<http://protiklistatum.cz/wp-content/gallery/komari/komar.jpg>

Komín. In: Ekolist [online]. 2011 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:

http://aa.ecn.cz/img_upload/e6ffb6c50bc1424ab10ecf09e063cd63/albums/userpics/10016/Smoking_Chimney_4.jpg

Kontejnery. In: Jcnews-jihočeský info portál [online]. 2012 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:

http://www.jcnews.cz/wp-content/uploads/2011/05/1182771140_02-odpady.jpg

Kos Černý. In: Jynx [online]. 2011 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:

[http://www.jynx-t.net/ptaci/Data/Images/Kos-cerny-\(samec\)_2_s.jpg](http://www.jynx-t.net/ptaci/Data/Images/Kos-cerny-(samec)_2_s.jpg)

Kukuřice cukrová. In: Www.receptyonline.cz [online]. Receptyonline.cz © 2005 - 2012 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: <http://ua.all.biz/img/ua/catalog/667127.jpeg>

Lípa malolistá (srdčitá). In: Www.google.cz [online]. 17.3.2011 [cit. 2011-12-18].

Dostupné z:

http://nd04.jxs.cz/065/274/dbe897ae96_74511174_o2.gif

Listy. In: <http://wiki.rvp.cz/> [online]. 2011 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z:

<http://wiki.rvp.cz/@api/deki/files/809/=l%25c3%25adpa.jpg>

List javoru. In: <http://www.i-creative.cz/> [online]. 25.9.2007 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z:

<http://www.i-creative.cz/wp-content/uploads/2008/07/javorovy-list.thumbnail.gif>

List kaštanu. In: <http://www.i-creative.cz> [online]. 2009 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z:

<http://www.i-creative.cz/wp-content/uploads/2010/09/plant-bud-h-chestnut-leaf-big.thumbnail.jpg>

Liška. In: Pohádka o chytré kmotře lišce [online]. 13.3.2011 [cit. 2011-11 19]. Dostupné z:

<http://3.bp.blogspot.com/>

[w0j9hL0njE0/TXv7Lk8r2oI/AAAAAAAAAJA/sUgv2JzpHrQ/s1600/Fox%2Band%2Brabitt.jpg](http://3.bp.blogspot.com/w0j9hL0njE0/TXv7Lk8r2oI/AAAAAAAAAJA/sUgv2JzpHrQ/s1600/Fox%2Band%2Brabitt.jpg)

Motýl. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d2/Tagpfauenaug.jpg/258px-Tagpfauenaug.jpg>

Moucha. In: Zahrada v kapse [online]. 21.12.2009 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:

<http://www.zahradavkapse.cz/files/choroby/mouchy1.jpg?thumb>

Mravenec. In: Guh [online]. 2004 [cit. 2011-12-20]. Dostupné z:

http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_bezobratli/foto09/foto_138.jpg

MULLER, Hubert. Žito. In: [Http://hubertuvnotes.blog.cz/](http://hubertuvnotes.blog.cz/) [online]. 2010 [cit. 2011-11-18].

Dostupné z:

http://nd03.jxs.cz/863/424/b6cc652c5f_67260856_o2.jpg

Odpady. In: Spalovna Chotíkov [online]. 2011 [cit. 2011-12 19]. Dostupné z:

<http://www.spalovnachotikov.info/images/odpady/skladka.jpg>

Pěnkava. In: Bobův fotoblog [online]. 24.07.2004 [cit. 2011-11 19]. Dostupné z:

<http://fotoblog.in/galerie/albums/ptaci-aves/6838701.jpg>

Petrklíč. In: Předškoláci [online]. 2010 [cit. 2011-11 19]. Dostupné z:

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2010/03/jarni-petrklice.jpg>

Pomeranč. In: [Www.bioapetit.cz](http://www.bioapetit.cz) [online]. 2012 [cit. 2011-11 18]. Dostupné z:

http://www.bioapetit.cz/images/sklady/4407_big.jpg

Ptačí budka. In: Raledo [online]. 2011 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:

<http://eshop.raledo.cz/obrazky/399/ptaci-budka-kulisek-original.jpg>

Rehek zahradní. In: Naši ptáci [online]. 25.6.2007 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:

http://www.nasiptaci.cz/image_07/rehek3.jpg

Řepa. In: [Www.cz.all.biz](http://www.cz.all.biz) [online]. 22.06.2011 [cit.2011-12 -20]. Dostupné z:

<http://cz.all.biz/img/cz/catalog/27627.jpeg>

Řepa krmná. In: [Www.google.cz](http://www.google.cz) [online]. 2012 [cit. 2011-11 18]. Dostupné z:

<http://www.kvetinyafarme.estranky.cz/img/mid/236/repa-krmna.jpg>

Slunéčko sedmítečné. In: Berussky [online]. 2001 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:

<http://berussky.sweb.cz/Slun7tec.gif>

Slunečnice. In: Slunecnicem [online]. 26.02.2007 [cit. 2011-11 20]. Dostupné z:

http://nd01.jxs.cz/759/496/5173109369_8632151_o2.jpg

Slunečnice. In: [Www.google.cz](http://www.google.cz) [online]. 26.2.2007 [cit.2011-11 18]. Dostupné z:

http://nd01.jxs.cz/759/496/5173109369_8632151_o2.jpg

Sněženy. In: I.creative [online]. 24.2.2011 [cit. 2011-12 19]. Dostupné z:

<http://www.i-creative.cz/wp-content/uploads/2011/02/schneeglockchen2.thumbnail.jpg>

Sprej. In: Odhaleno [online]. 29.05.2008 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:

http://www.odhaleno.cz/images/textiky/20080529182457_sprej.jpg

Srnc. In: Ms SNĚŽNÉ [online]. 17.01.2012 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:

<http://ms-snezne.wbs.cz/zver/srnc6.jpg>

Stopa kance. In: <Http://horicisrdce.wz.cz/praxe-stopy.htm> [online]. 2010 [cit. 2011-12-18].

Dostupné z:

<http://horicisrdce.wz.cz/praxe/stopy/kanec.gif>

Stopa kachny. In: <Http://www.predskolaci.cz/> [online]. 5.2.2010 [cit. 2011-11-11].

Dostupné z:

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2010/02/stopy-kachna.gif>

Stopa bažanta. In: <Www.google.cz> [online]. 2010 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z:

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2010/02/stopy-bazant.gif>

Stopa srnce. In: Predskolaci [online]. 2011 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2010/02/stopy-srnc.gif>

Stopa srnce. In: Hořící srdce [online]. 2010 [cit. 2011-12 19]. Dostupné z:

<http://horicisrdce.wz.cz/praxe/stopy/liska.gif>

Stopa lišky. In: Hořící srdce [online]. 2010 [cit. 2011-11-18]. Dostupné z:

<http://horicisrdce.wz.cz/praxe/stopy/liska.gif>

Stopa zajíce. In: Předškoláci [online]. 2011 [cit.2011-12 -15]. Dostupné z:

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2010/02/stopy-zajic.gif>

Stopy. In: Zálesáctví [online]. 2010 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:

<http://t2.gstatic.com/images?>

[q=tbn:ANd9GcT7SY8ZLxO7f7vKpdaEIZfz5BBmDRIBIQBauCN3nRDWl4QPlliBF90tnqck](http://t2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcT7SY8ZLxO7f7vKpdaEIZfz5BBmDRIBIQBauCN3nRDWl4QPlliBF90tnqck)

[7w](http://t2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcT7SY8ZLxO7f7vKpdaEIZfz5BBmDRIBIQBauCN3nRDWl4QPlliBF90tnqck)

Sýkora koňadra. In: Čsop-Náměšťské rybníky [online]. 2009 [cit. 2011-12 19]. Dostupné z:

<http://files.csop-namest.webnode.cz/200000810-0817b09118/S%C3%BDkora%20ko>

[%C5%88adra_m.jpg](http://files.csop-namest.webnode.cz/200000810-0817b09118/S%C3%BDkora%20ko%C5%88adra_m.jpg)

Špaček. In: Příroda [online]. 5.7.2009 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:
<http://www.priroda.cz/clanky/foto/spacek.jpg>

Třídění papíru. In: Středočeská kampaň [online]. 2011 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z:
http://www.stredoceska-kampan.cz/matprop/graficke_podklady/motivy_trideni/vtip-Zachranovani-stromu.jpg

Tulipán. In: I-creative [online]. 2/2011 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:
<http://www.i-creative.cz/wp-content/uploads/2011/02/tulipan-t9992.thumbnail.jpg>

Včela. In: Hasiči-Zbýšov [online]. 2008 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:
<http://www.hasici-zbysov.cz/grafikaobr/vcela.jpg>

Větvička modřínu. In: Uspsa [online]. 2011 [cit. 2011-11-15]. Dostupné z:
http://www.uspza.cz/obrazky5/08-modrin_05_big.jpg

Větvička jedle. In: Abc [online]. 11.12.2000 [cit. 2011-11-11]. Dostupné z:
http://img.blesek.cz/static/old_abc/abctisk/45/25/33173.jpg

Větvička smrku. In: Metodický portál-RVP [online]. 2009 [cit. 2011-11-11]. Dostupné z:
<http://wiki.rvp.cz/@api/deki/files/761/=smrk%20ztepil%C3%BD.jpg?size=webview>

Větvička borovice. In: Garten [online]. 2010 [cit. 2011-11-17]. Dostupné z:
http://www.garten.cz/images_enc/00623/00623H3_.jpg

Voda z kohoutku. In: Lukáš Hakulín [online]. 29.03.2011 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:
http://www.lukashakulin.com/blog/wp-content/uploads/kohoutkova_voda.png

Vrabec. In: Zdeněk Šebesta [online]. 17.2.2007 [cit.2011-11-19]. Dostupné z:
<http://www.zdeneksebesta.net/img/vrabec1.jpg>

Výfukové plyny. In: Auta z dovozu [online]. 2010 [cit. 2011-11-20]. Dostupné z:
http://auta-z-dovozu.cz/img/content/1_517800_traffice_ongestion.jpg

Zajíc. In: Kopeček [online]. 2008 [cit. 2011-11-15]. Dostupné z:
<http://www.kopecek.pionyr.cz/nauc/stopy/zajico.jpg>

ZIRHUT, Luděk. Sázání stromků. In: Místo pro život [online]. 17.6.2010 [cit. 2011-11-17].
Dostupné z:
http://www.mistoprozivot.cz/media/proud/ludek/326/dsc_0354.jpg

Značka na obalech. In: Město Buštěhrad [online]. 2012 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:
<http://www.mestobustehrad.cz/meu/zp/trideny-odpad/images/panacek-kos.gif>

Značka na obalech č.51. In: Nazeleno [online]. 7.10.2009 [cit. 2011-11-17]. Dostupné z:
<http://www.nazeleno.cz/Files/FckGallery/Nov%C3%BD%20objekt%20-%20WinRAR%20ZIP%20archiv.zip/RecyclingSymbolGreen.jpg>

Značka na obalech č.52. In: Mvek [online]. 17.12.2009 [cit. 2011-11-19]. Dostupné z:
http://mvek.net/gallery/znacky_pet.gif

Značka na obalu č.54. In: Spotřebitele [online]. 2010 [cit.2011-11 -19]. Dostupné z:
<http://www.spotrebitele.info/znacky/>

Značka na obalu č.54. In: Městská část Praha Benice [online]. 2012 [cit. 2011-11-19].
Dostupné z:
http://www.praha-benice.cz/im/odp/zn_papir.gif

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Ukázka dotazníku pro žáky.

Příloha č. 2: Fotodokumentace z uskutečněných aktivit.

Příloha č. 3: Ukázka vyplněných pracovních listů.

Přílohy

Příloha 1: Dotazník pro žáky:

jsem : *chlapec* / *dívka*

navštěvuji školu :

- vesnická
- městská
- plně organizovaná
- malotřídní

1. Chodíš (jezdíš) ven do přírody ? (park, zahrada, les, hory)

- každý den
- jednou za týden
- jen v sobotu nebo v neděli
- nechodím

2. S kým chodíš (jezdíš) do přírody?

- s rodiči
- s babičkou
- s dědečkem
- s kamarády
- sám

3. Když dostaneš na výběr, půjdeš raději do supermarketu nebo do přírody?

- do supermarketu
- do přírody

4. Mají tvoji rodiče zahradu?

- ano, mají
- ne , nemají

5. Mají tvoji prarodiče (babička, dědeček) zahradu?

- ano, mají
- ne, nemají

6. Pracuješ na zahradě? Pokud pracuješ, napiš co děláš.

- každý den
- jednou za týden
- jednou za měsíc
- jen o prázdninách
- nepracuji

7. Staráš se o nějaké domácí zvíře?

- ano
- ne

8. Máte doma pokojové rostliny?

- ano
- ne

9. Pečuješ o pokojové rostliny?

- ano
- ne

10. Jak pečuješ o pokojové rostliny?

- zalévám
- kypřím půdu v květináči
- přihnojuji
- odstraňuji zaschlé květy nebo listy
- pomáhám vysazovat květiny do květináče
- vysévám semena do květináčů

11. Jezdíš na letní prázdninové tábory?

- každý rok o prázdninách
- nejezdím každý rok
- nejezdím vůbec

12. Kam bys jel o prázdninách nejraději ?

- do lesa (v České republice)
- na hory (v České republice)
- k rybníku (v České republice)
- k moři
- zůstal bych doma

13. Čteš knihy o přírodě ?

- každý den
- 2x týdně
- 1x týdně
- 1x za měsíc
- ne, nečtu

14. Čteš časopisy o přírodě ?

- každý den
- 2x týdně
- 1x týdně
- 1x za měsíc
- ne, nečtu

15. Zúčastnil ses některé akce na ochranu přírody ?

- úklid v obci (ve městě)
- čištění řeky
- sázení stromů
- úklid v parku
- jiné (uveď)
- nezúčastnil

16. Zasadil jsi nějakou rostlinu (strom, květina, zelenina)?

- ano
- ne

17. Sypeš v zimě ptákům krmivo?

ano

ne

18. Myslíš si, že rostliny a živočichové volně žijící v přírodě jsou pro člověka důležití?

ano

ne

19. Víš, kde jsou umístěny kontejnery na tříděný odpad u vás ve vesnici, ve městě?

ano

ne

20. Třídíte doma odpad?

ano

ne

21. O tom jak se máš chovat v přírodě tě informují :

rodiče

dědeček a babička

sourozenci

učitel ve škole

Příloha 2: Fotografie uskutečněných aktivit (foto Špinarová, I.)

Měsíc červen: Na myslivecké chatě

Měsíc červen: Na myslivecké chatě

Měsíc říjen: Příroda na podzim

Měsíc říjen: Příroda na podzim

Měsíc říjen: Princezniny korále

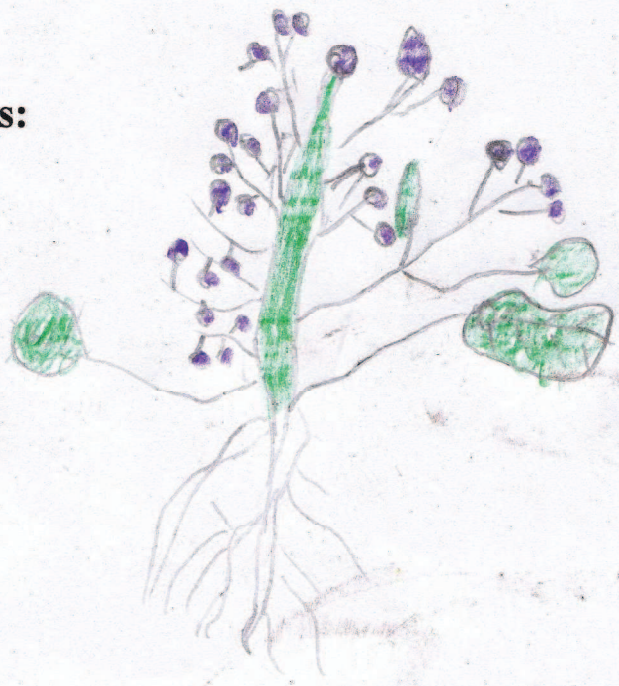

Měsíc říjen: Princezniny korále

Příloha 3: Ukázky vyplněných pracovních listů

Název: LOPUCH VĚTŠÍ
ARCTIUM LAPPA L.

Nákres:

Způsob života:

Popis: Kvete v červenci až říjnu. Složené chocholice květenství je rozkladité a jeho dolní větve (2) jsou mnohem delší než horní. Jednotlivé květy jsou sestaveny do koncového kulovitého květenství - úlovy (3).

Výskyt: Česká republika

Velikost: 80 - 150 cm

Poznámka: Lopuch větší se využíval jako léčivá rostlina již ve starověku. Ve středověku se doporučoval k léčbě pohlavních chorob a jako kosmetický prostředek.

Název: Bažant obecný
Ophasianus colchicus

Nákres:

Způsob života: V mládí se živí výlučně živočišnou potravou (hmyzem), později semeny, plody, zelenými částmi rostlin a hlízkami (řepa, brambory).

Popis: Samec je zbarven rezavohnědý, na hrudi s bronzově měděným leskem a s bělavými, pítčě prořázenými tmavšími a světlejšími skvrnkami a pásy.

Výskyt: pochází ze střední a východní Asie.

Velikost: s ocasními perý dorůstá délky 70 cm a hmotosti 1,8 kg a

Poznámka: Kokouš se o hrůsděch slepici a krmení mláďat nestará

Název: Koroptev polní
(Oreodox perodix)

Nákres:

Způsob života:

Žije na lehčích půdách, které vysychají, neboť vlhká a maslová půda se lépe kurasím na nohy a to je vysiluje. Vyhledává různorodý serén s množstvím sbraní. Živí se rostlinou potravou.

Popis: Zbarvení má na přední části hlavy a krku světle rezavé, hrudě šedou, břišní stranu světlejší. Trídla a křídla jsou rezavě a smaragdově proužkovaná. Samec a samice jsou stejně zbarvení, samec má na hrudi tmavou podkrovnou.

Výskyt: Je to ssepní pláň žijící téměř po celé Evropě a střední Asii.

Velikost: Dourůstá délky 20cm.

Poznámka: V průměru se dožívají 2-3 let.

DREJLER

Název: Lajíc polní
Lepus europaeus

Nákres:

Způsob života: Je býložavec, žije se zelenou potravou, v zimním období nauze okusuje kůru mladých stromů, čímž značně škodí. Rozmnožuje se od ledna do srpna, páření začíná v předjaří, za příznivých podmínek může mít samice 3-4 vrhy o 1-5 mládětech ka rok. Mláďata se rodí po 42-44 dnech, osrstěná a vidí.

Popis:

Úst je kromě bílého zbarvení třicha hnědošedá až krasně hnědá. Má velké uši kolce, jsou dlouhé jako hlava nebo delší, mají černé špičky.

Výskyt: živočich ČR, na polích, při okrajích lesů.

Velikost: délka 60-70 cm, hmotnost od 3 do 6,5 kg

Poznámka: Přírodně je slepý zvíře. Dožívá se 8-9 let.

Rychlý pohyb je usnadňován tím, že zadní končetiny jsou značně dlouhé. Kličkování, tj. rychlé a časté měnění směru, je umožněno ohebným křížem.

Název: Javor klen
Acer pseudoplatanus L.

Nákres:

Způsob života:

Popis: 1, kůra 2, ostří sáňky listů 3, samičí květ 4, samičí květ 5, plod - dvounáska s vypuklými křídly semen

Výskyt: Česká republika

Velikost: 30 m.

Poznámka: Na podzim se listy vybarvují do červená.

12 b.

Martin
Zvesler

Vyzkoušejte si základní znalosti z myslivosti:

1. Kdo se může stát myslivcem?

- a) každý kdo má zájem o myslivost
- b) občan ČR starší 18 let, který složil zkoušky z myslivosti ✓
- c) každý, kdo má zbrojní průkaz

2. Krmná zařízení pro zvěř v honitbě se jmenují?

- a) zásyp a korýtko
- b) jezírko a žlab ✓
- c) zásyp a krmelec

3. Urči správný název samce, samice a mláděte zajíce polního.

- a) ramlík, ramlice, dubňák
- b) ramlík, ramlice, březňák ✓
- c) zajíc, zaječice, zajíček

4. Zrcátko má.

- a) srna a kachna
- b) daněk X
- c) jezevec

5. Urči správný název samce, samice a mláděte prasete divokého.

- a) divočák, divočice, sele
- b) kňour, bachyně, sele ✓
- c) kňour, kňouřice, sele

6. Jak se nazývají ocasní pera bažanta obecného?

- a) vějířek
- b) tatrč ✓
- c) klín

7. Kdo je největší predátor bažanta obecného a zajíce polního?

- a) liška
- b) vlk ✓
- c) medvěd

8. Jak se nazývá bílý konec oháňky lišky obecné?

- a) kvítek
- b) květinka ✓
- c) kopretina

9. Srnec obecný je?

- a) masožravec
- b) všežravec ✓
- c) býložravec

10. Vyber správný název pro nohy srnce.

- a) nohy s kopýtky
- b) běhy s kopýtky
- c) běhy se spárky ✓

11. Modré pírkó za kloboukem myslivce je?

- a) kukačky
- b) sojky ✓
- c) kosa

12. Název černá zvěř se používá pro?

- a) prase divoké
- b) černé lišky ✓
- c) jezevce

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Ilona Špinarová
Katedra:	Primární pedagogiky
Vedoucí práce:	PhDr. Vlasta Hrdličková, Ph. D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Plán environmentální výchovy na málotřídní škole v Loděnicích
Název v angličtině:	The plan of environmental education for small class school in Loděnice
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se věnuje problematice environmentální výchovy na základní škole. Zaměřuje se na vývoj environmentální výchovy od počátku 20. století do současnosti. Vymezuje definice a pojmy týkající se environmentální výchovy. Obsahuje informace o cílech environmentální výchovy, popisuje specifika environmentální výchovy na 1. stupni základní školy. Práce se zabývá dokumenty, které pomohly environmentální výchovu začlenit do vzdělávání na úrovni státní a školní.</p> <p>V empirické části předkládám návrh plánu environmentální výchovy pro Základní školu v Loděnicích (místa svého učitelského působení). Tento plán byl vytvořen pro málotřídní školu.</p> <p>Součástí empirické části je provedený výzkum na vybraných školách městského i venkovského charakteru, plně organizovaných i málotřídních. Cílem výzkumu bylo zjistit vztah a postoj dětí k přírodě a zaznamenat, zda a v čem se od sebe liší děti z města a z vesnice.</p>
Klíčová slova:	Rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, průřezové téma, environmentální výchova, návrh plánu environmentální výchovy pro málotřídní školu, výzkum

Anotace v angličtině:	<p>This diploma thesis aims at the problems of environmental education at primary schools. It concentrates on the development of environmental education since the beginning of the 20 th century until the present. It defines terms regarding environmental education. It contains information about its goals and describes the specifics of environmental education on the first grade on the primary school. The diploma thesis deals with documents which have helped to incorporate the environmental education into the education at national and school level.</p> <p>In the empirical part I present a draft plan of environmental education for the Primary School in Loděnice (where I work as a teacher). This plan was made for small class school. The empirical part includes a research done at selected schools both in the city and in the country, fully – organized and small class schools. The objective of the research was to find out the children's relation and attitude toward nature and record if and what difference is between children living in the city and children living in the countryside.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>Framework educational programme, school educational programme, cross – cutting topic, environmental education, draft plan for environmental education for small class schools, research</p>
Přílohy vázané v práci:	<p>14 s.</p>
Rozsah práce:	<p>139 s.</p>
Jazyk práce:	<p>český</p>